COVİD-19-un Azərbaycanda gənclərin məşğulluğuna və təhsilinə təsirinin qiymətləndirilməsi

Müəllif:

Qubad İbadoğlu

İcmal

Martın 11-də Dünya Səhiyyə Təşkilatı COVİD-19 pandemiyasını (bundan sonra pandemiya) elan etdi. Pandemiyanın müxtəlif təsirləri fəqli yaş qrupları üzrə kəskin fərqlənirdi. Yaşlı qrup onun epidemoloji və tibbi təsirlərindən, gənc nəsil isə sosial-iqtisadi təsirlərindən əziyyət çəkir. Bu təqdiqat pandemiyanın 2020-ci ildə 18-29 yaşlı Azərbaycan gənclərinin məşğulluğuna və təhsilinə təsirlərinin qiymətləndirilməsinə həsr olunub. Odur ki, tədqiqat 2 bölmədən - təhsil və məşğulluqdan - ibarətdir.

<u>**Qısaltmalar:**</u>

BMT İP - BMT İnkişaf Proqramı
DB - Dünya Bankı
DST - Dünya Səhiyyə Təşkilatı
DMA - Dövlət Məşğulluq Agentliyi
DSK - Dövlət Statistika Komitəsi
DSMF - Dövlət Sosial Müdafiə Fondu
İN - İqtisadiyyat Nazirliyi
İSF - İşsizlikdən Sığorta Fondu
ƏƏSMN - Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi
ÜDSY - Ünvanlı dövlət sosial yardımı
KTS - Kənd təsərrüfatı üzrə subsidiya
MN - Maliyyə Nazirliyi
MB - Mərkəzi Bank
NK - Nazirlər Kabineti
SİF - Sahibkarlığın İnkişafı Fondu
MAS - Məşğulluq altsistemi

Bakı – 2021

Mündəricat

Giriş 3

Metodologiya..5

I. COVİD-19-un Azərbaycanda gənclərin məşğulluğuna təsirinin qiymətləndirilməsi

1.1. Azərbaycanda gənclərin məşğulluğunun statistik təhlili 6

1.2. Azərbaycan hökumətinin məşğulluğun pandemiyanın təsirlərindən qorunması tədbirlərinin icmalı və qiymətləndirilməsi 9

1.3. COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) məşğulluğuna təsirinə dair sorğunun nəticələrinin təhlili 15

II. COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) təhsilinə təsirinin qiymətləndirilməsi

2.1. Şagird və tələbələr pandemiya dövründə online təhsili necə qiymətləndirir? 26

2.2. Müəllimlər pandemiya dövründə online təhsil necə qiymətləndirir? 32

III. Nəticələr

3.1. Məşğulluq sahəsində 37

3.2. Online təhsil sahəsində 42

Əlavələr...44

5

Giriş

"Gənclər siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa[1] dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə" Qanuna əsasən Azərbaycanda 14-29 yaşlarında olanlar gənc hesab edilir. 5 may 2007-ci il tarixdə edilən dəyişiklik gənclərin yaş həddinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması məqsədinə xidmət edib.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə[2], 2020-ci ilin 1 yanvar tarixinə, ölkə əhalisinin 2,4 milyon nəfərini və ya 23,6 faizini gənclər təşkil edir. Gənclərin 50,2 faizi şəhər yerlərində, 49,8 faizi isə kənd yerlərində yaşayır. Gənclərin 47,8 faizini qadınlar təşkil edir. Azərbaycanda gənclər siyasəti, o sıradan onların məşğulluğu, təhsili və sağlamlığı ilə əlaqədar məsələlər 2002-ci ildə "Gənclər siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu, 2005, 2011 və 2017-ci illərdə "Azərbaycan gəncliyi Dövlət Proqram"ları[3], "2015–2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin inkişaf Strategiyası"[4] ilə tənzimlənir.

Gənclərin inkişafında və müstəqil həyata qədəm qoymağından heş şübhəsiz ki, ən vacib olanı onların təhsili və məşğulluğudur. Odur ki, **g**ənclərin inkişafında təhsil və məşğulluğun rolu və əhəmiyyətni nəzərə alaraq həm Dövlət Proqramlarında, həm də Strategiyada əlaqədar dövlət və qeyri-dövlət orqanlarının qarşısına xüsusi vəzifələr qoyulub. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 15 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə" Dövlət Proqramında qeyd olunur ki, gənclərin məşğulluğu və sahibkarlığın inkişafı üçün biznes inkubatorların, texnoparkların yaradılması onların maddi durumunun, rifah halının daha da yaxşılaşdırılmasına imkan verib. Proqramın qarşısında duran vəzifələr arasında gənclərin bilik və bacarıqlarının inkişafı, sahibkarlıq və məşğulluq imkanlarının, gənclər arasında ixtisas və peşə seçimi, əmək bazarı və məşğulluq haqqında məlumatlılığının artırılması da nəzərdə tutulub. Proqramın qarşıya qoyduğu

[1] "Gənclər siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasinin Qanunu, Bakı şəhəri, 9 aprel 2002-ci il, № 297-IIQ, http://www.e-qanun.az/alpidata/framework/data/1/c_f_1619.htm

[2] "Azərbaycan gəncləri" adlı statistik məcmuə, 2020, DSK, https://www.stat.gov.az/source/demoqraphy/ay/

[3] Dövlət Proqramları siyahısı, Azərbaycan Respublikasinin Gənclər və İdman Nazirliyi https://www.mys.gov.az/qanunvericilik/dovlt-proqramlari

[4] 2015-2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 26 yanvar tarixli Sərəncamı, https://president.az/articles/14132

vəzifələrdən biri də ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində tələbələrin mütərəqqi ideya və təşəbbüslərinin dəstəklənməsidir.

"2015–2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası"[5]nda qeyd olunur ki, gənclərin sağlamlığı, təhsili, məşğulluğu, sosial müdafiəsi və digər sahələrdə dövlət tərəfindən geniş miqyaslı tədbirlər həyata keçirilib. Bu diqqətin bariz nümunəsi olaraq 2 Fevral Azərbaycan Gəncləri Günü elan edilib, gənclər təşkilatlarının və ayrı-ayrı gənclərin ictimai əhəmiyyət daşıyan təşəbbüslərini dəstəkləmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fondu təsis olunub.

Strategiyada o da qeyd olunub ki, gənclərin qeyri-hökumət təşkilatlarına yönləndirilmiş maliyyə vəsaitinin həcmi ilbəil artaraq gənclər arasında könüllülüyün dəstəklənməsini, onların liderlik bacarıqlarının artırılmasını və müəyyən mənada həm də məşğulluğunu təmin edib.

Bununla yanaşı, Strategiyanın vəzifələrinə gənclər arasında ixtisas və peşə seçimi, əmək bazarı və məşğulluq haqqında məlumatlılıq səviyyəsini artırmaq, gənclər evlərində (mərkəzlərində) ixtisaslaşmış mütəxəssislər vasitəsilə karyera məsləhət xidmətlərini inkişaf etdirmək, gənclərin məşğulluğunun təmin edilməsi üçün onların peşəkarlığını artıran tədbirlər görmək, aztəminatlı gənc ailələrə şəxsi təsərrüfatlarını qurmaq, inkişaf etdirmək və ya fərdi əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaqla gəlirlərini artırmaları üçün davamlı dəstək vermək və regionlarda yaşayan gənclərin təhsil, məşğulluq və mədəniyyət sahəsində imkanlarını genişləndirmək daxildir. Strategiyanın qarşıya qoyduğu əsas vəzifələrdən biri də gənc mütəxəssislərin bilik və bacarıqlarını işəgötürənlərin tələblərinə uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə beynəlxalq standartlara cavab verən təhsil proqramları hazırlamaq və tətbiq etməkdən ibarətdir. Göründüyü kimi, gənclər siyasəti ilə bağlı dövlət proqramında və strategiyasında məşğulluq və təhsil məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilib.

Bu tədqiqatda pandemiyanın Azərbaycan gənclərinin məşğulluq və təhsilinə təsirləri araşdırılır.

[5] 2015-2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 26 yanvar tarixli Sərəncamı, https://president.az/articles/14132

Metodologiya

Dünya Səhiyyə Təşkilatı Çinin Vuhan vilayətində 31 dekabr 2019-cu ildə aşkar *SARS-CoV-2* virusu ilə bağlı beynəlxalq ictimaiyyəti yanvarın 12-də məlumatlandırsa da, bu virus Azərbaycanda ilk dəfə fevralın 28-də qeydə alındı.

Gənclər arasında işsizlik səviyyəsinə COVİD-19 pandemiyasının təsirləri heç şübhəsiz ki, yüksək olub. Bu barədə rəsmi açıqlamalar olmadığına və tədqiqatlar aparılmadığına görə bu tədqiqat hesabatının hazırlanması zamanı emprik metodlardan istifadə olunub. 18-29 yaşlı işsiz gənclər və yaş qrupundan asılı olmayaraq bütün işəgötürənlər arasında sorğu keçirilib. Sorğu keçirilərkən, demoqrafik göstəricilər üzrə gənclərin yaş göstəriciləri respondentlərin seçimi üçün meyar kimi götürülüb.

Gənclər arasında işsizlik səviyyəsinə COVİD-19 pandemiyasının təsirlərini qiymətləndirmək məqsədilə təsadüfi seşim yolu ilə 18-29 yaşlı 283 gəncin və işəgötürənlərin mövqeyinin öyrənilməsi ilə bağlı həyata keçirilən sorğuda 50 menecer və insan resursları üzrə mütəxəssis də iştirak edib.

Gəncləin online təhsilinin səviyyəsinə COVİD-19 pandemiyasının təsirlərini qiymətləndirmək məqsədilə təsadüfi seşim yolu ilə 18-29 yaşlı 182 şagird və tələbənin, eləcə də tədrisi həyata keçirən müəllimlərin mövqeyinin öyrənilməsi ilə bağlı həyata keçirilən sorğuda 120 orta məktəb və Universitet müəllimi də iştirak edib.

Hər 4 sorğu paralel olaraq 2020-ci ilin dekabr və 2021-ci ilin yanvar aylarında keçirilibş

Bununla yanaşı, gənclərin iştirakı ilə fokus qrup müzakirəsi təşkil olunub. 7 işsiz gəncin iştirak etdiyi müzakirədə işaxtaran gənclərin işə qəbul prosesi ilə bağlı rəyləri öyrənilib.

Tədqiqat çərçivəsində masa araşdırması aparılıb, möcud vəziyyəti dəyərləndirmək üçün "Azərbaycan gəncləri", "Əmək bazarı" statistik məcmuələrinin məlumatları nəzərdən keçirilib, müvafiq göstəricilər üzrə təhlillər aparılıb.

Nəhayət, tədqiqat çərçivəsində Azərbaycan Respublikası hökumətinin pandemiyanın məşğulluğa neqativ təsirlərinin qarşısının alınması məqsədilə həyata keçirdiyi xüsusi siyasət alətləri də nəzərdən keçirilib, pandemiya dövründə məşğulluğun qorunması siyasəti qiymətləndirilib.

I. COVİD-19-un Azərbaycanda gənclərin məşğulluğuna təsirinin qiymətləndirilməsi

1.1.Azərbaycanda gənclərin məşğulluğunun statistik təhlili

Dövlət Statistika Komitəsinin (DSK) "İşçi qüvvəsinə dair" (Əhalinin iqtisadi fəallığına dair) seçmə statistik müayinəsinin 2019-cu ilin yekunlarına olan məlumatına görə[6], 2020-ci ilin 1 yanvar tarixinə, pandemiya başlamışdan əvvəl, 15-29 yaşlı iqtisadi fəal gənclərin sayı 1370,4 min nəfər, onlardan məşğul əhalinin sayı 1250,5 min nəfər olub. Məşğul gənclər arasında qadınlara (577,6 min nəfər) nisbətən kişilər (672,9 min nəfər) üstünlük təşkil edib.

15-29 yaş aralığında olan məşğul 1250,5 min gəncin 20,6 faizi ali, 11,0 faizi orta ixtisas, 3,9 faizi peşə, 55,6 faizi tam orta, 8,8 faizi ümumi orta və 0,1 faizi ibtidai təhsilə malikdir. Gənclər arasında işsizlıyə gəlincə, "İşçi qüvvəsinə dair" müayinənin yekunlarına görə, ölkədə işsiz əhalinin sayı 251.6 min nəfər olub ki, onun da 119,9 min nəfərini və ya 47,6 faizini 15-29 yaşlı gənclər təşkil edib. 15-29 yaşlı işsiz gənclərin 53,9 min nəfərini kişilər, 66,0 min nəfərini qadınlar təşkil edib.

15-29 yaşlı işsiz gənclər arasında ən çox işsizlik 20-24 yaş qrupunda qeydə alınıb. Bu yaş qrupu üzrə işsizlik gənclərin işsizliyində 51,2 faiz xüsusi çəkiyə malikdir.

15-29 yaşlı 119,9 min nəfər işsiz gəncin 12,3 faizi ali, 11,1 faizi orta ixtisas, 4,3 faizi peşə, 60,5 faizi tam orta, 11,8 faizi ümumi orta təhsilə malik olub.

2020-ci il yanvar ayının 1-i vəziyyətinə məşğulluq xidməti orqanlarında qeydiyyata alınmış işsiz şəxslərin sayı 81,3 min nəfər olub, onun da 28,8 faizi və ya 23,4 min nəfəri 15-29 yaşlı gənclər olub. Bu dövrdə işə düzəldilmiş gənclərin sayı 24033 nəfər təşkil edib ki, onlarln da 1358 nəfəri peşə təliminə göndərib, 8456 nəfəri ictimai işlərə cəlb olunub.

2020-ci il yanvar ayının 1-i vəziyyətinə məşğulluq xidməti orqanlarında qeydiyyata alınmış işsiz şəxslərin 37,7 faizini qadınlar təşkil edib. Bu dövrdə işsizlikdən sığorta ödənişinin orta məbləği 276,4 manat olub.

[6] "Azərbaycan gəncləri" adlı statistik məcmuə, 2020, DSK, https://www.stat.gov.az/source/demoqraphy/ay/

Göründüyü kimi, məşğulluq xidməti orqanlarında qeydiyyata alınmış işsizlərin arasında təxminən hər 3 nədərdən 1-i 15-29 yaşlı gənc olub.

DSK-nın "İşçi qüvvəsinə dair" (Əhalinin iqtisadi fəallığına dair) seçmə statistik müayinəsi əsasında gənclərin iqtisadi fəal, məşğul və işsiz əhali arasında xüsusi çəkisi ilə cədvəl 1-də tanış ola bilərsiniz.

Cədvəl 1. İqtisadi fəal əhalinin, o cümlədən məşğul və işsiz əhalinin yaş qrupları üzrə sayı

Yaş qrupları	İqtisadi fəal əhali		o cümlədən			
			məşğul əhali		işsiz əhali	
	Cəmi	onlardan qadınlar	Cəmi	onlardan qadınlar	Cəmi	onlardan qadınlar
Cəmi	5190,1	2526,0	4938,5	2381,7	251,6	144,3
15-19	107,4	47,6	92,6	40,5	14,8	7,1
20-24	505,5	237,1	444,1	203,8	61,4	33,3
25-29	757,5	358,9	713,8	333,3	43,7	25,6

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi, "Əmək bazarı" Statistik məcmuə - 2020

Cədvəl məlumatlarından göründüyü kimi, "İşçi qüvvəsinə dair" hesabat üzrə iqtisadi fəal əhalinin 4,84 faizi işsizdir. 2020-ci ilin 1 yanvar tarixinə 15-29 yaşlı əmək qabliyyətli gənclərin sayı 1.370,1 mln. nəfər olub. Həmin dövrə gənclər arasında işsizlərin bütün yaş qrupları üzrə birlikdə sayı 119,9 min nəfər təşkil edir. Belə olan halda gənclər arasında işsizlik səviyyəsi 8,75 faiz təşkil edir ki, bu da ölkə üzrə orta işsizlik səviyyəsindən 3,91 faiz bəndi yüksəkdir.

Dövlət Məşğulluq Agentliyi (DMA) orqanlarında rəsmi qeydiyyatdan keçmiş işsizlərin sayı ötən ilin yalnız 1-ci rübü üzrə açıqlanandan sonra bu məlumatın dərci aprelin 1-dən, pandemiyanın iqtisadiyyata və məşğulluğa təsirləri hiss olunmağa başlayandan dayandırılıb. Son göstəricilər cədvəl 2-də təqdim olunur.

Cədvəl 2. 2019-cu ilin sonunda və 2020-ci ilin ilk 3 ayında DMX orqanlarında rəsmi qeydiyyatda olan işsizliyin səviyyəsi

2020-ci il	Məşğulluq xidməti orqanlarında qeydiyyata alınmış işsiz şəxslərin sayı	İşsizlik müavinəti	İşsizlikdən sığorta məbləği, manatla

	Cəmi, min nəfərlə	Onlardan qadınlar, faizlə	alanların sayı, nəfərlə	
1 yanvar	81,3	37,7	540	276,4
1 fevral	86,2	37,7	536	295,6
1 mart	90,8	37,8	501	338,9
1 aprel	100,8	36,9	510	309,0

Mənbə: DSK[7]

Cədvəl məlumatlarından görünür ki, ötən ilin ilk rübündə rəsmi işsizlərin sayı ilə müqayisədə işsizlik müavinəti alanların sayı çox aşağıdır. Belə ki, bu nisbət 2020-ci ilin yanvar ayında 0,66 faiz, fevral ayında 0,62 faiz, mart ayında 0,55 faiz, aprel ayında 0,50 faiz təşkil edib. İşsizlikdən sığorta olunanların sayının az olmasına gəlincə, 1 yanvar 2018-ci il tarixdən qüvvəyə minmiş “*İşsizlikdən sığorta haqqında” qanuna* əsasən dövlət orqanının və ya hüquqi şəxsin ləğv edilməsi və ya işçilərin sayı və ya ştatların ixtisar edilməsi nəticəsində əmək münasibətlərinə xitam verilmiş və məşğulluq mərkəzlərində işsiz kimi qeydiyyata alınmış sığortaolunanlar işsizlikdən sığorta ödənişini almaq hüququna malikdirlər.[8]

Bu o deməkdir ki, işsiz kimi qeydiyyata düşənlərin heç də hamısına işsizlikdən sığorta haqqı ödənilmir. Hesab edirəm ki, qanunun bu maddəsində müvafiq dəyişikliklər edilməli, işsizlərin hamısına işsizlikdən sığorta haqqı almaq hüququ tanınmalıdır.

Birdəfəlik yardımın ödənilməsi üçün birinci şərt işsiz kimi qeydiyyat düşüb status qazanmaq olduğundan və bununla əlaqədar olaraq müraciətlərin sayı artdığından aidiyyəti dövlət orqanları nəinki işsizlərin yaş qrupları üzrə sayını, hətta statistik sayını belə açıqlamırlar. Bununla əlaqədar olaraq ən son göstərici ötən ilin 1 aprel tarixinədir.

[7] DSK 2020-ci ilin aprel ayından sonra DMX orqanlarında rəsmi qeydiyyatda olan işsizlərin sayı ilə bağlı məlumatları açıqlamadığından cədvəl bu ilin 1-ci rübünün materialları əsasında tərtib olunub.

[8] “İşsizlikdən sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, http://e-qanun.gov.az/framework/36310 ; İşsizlikdən sığorta ödənişi, http://sosial.gov.az/ishsizlikdensigortaodenishi

1.2. Azərbaycan hökumətinin məşğulluğun pandemiyanın təsirlərindən qorunması tədbirlərinin icmalı və qiymətləndirilməsi

Dünya Səhiyyə Təşkilatı (DST) 11 mart 2020-ci ildə COVID-19 virusunu qlobal pandemiya elan etdikdən sonra 19 mart 2020-ci il tarixində "Koronavirus (COVID-19) pandemiyasının və bundan irəli gələrək dünya enerji və səhm bazarlarında baş verən kəskin dalğalanmaların Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatına, makroiqtisadi sabitliyə, ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı[9] imzalandı.

Qeyd olunan məqsədlərin reallaşdırılması üçün İqtisadiyyat Nazirliyinin (İN), Maliyyə Nazirliyinin (MN), Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin (ƏƏSMN) və Mərkəzi Bankın (MB) rəhbərliyi ilə işçi qrupların yaradılması və COVID-19 virusunun Azərbaycan iqtisadiyyatına, makroiqtisadi sabitliyə, ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 2020-ci il dövlət büdcəsindən Nazirlər Kabinetinə (NK) 1.0 milyard manat ayrılması qərara alındı. Sərəncamla NK-ya tapşırıldı ki, işçi qrupların fəaliyyətini əlaqələndirsin və verilmiş təklifləri ümumiləşdirərək vahid tədbirlər planını təsdiq etsin.

4 aprel 2020-ci ildə baş nazir Əli Əsədov Prezident sərəncamının icrası ilə bağlı Tədbirlər Planını təsdiq etdi.[10] Tədbirlər Planında dövlət büdcəsindən pandemiyadan zərər çəkmiş sahələrdə çalışan muzdlu işçilərin əmək haqlarının müəyyən hissəsinin ödənilməsi (iş yerlərinin azaldılmaması məqsədilə) üçün 300 min nəfəri əhatə etməklə, 215 milyon manat, pandemiyadan zərər çəkmiş sahələrdə fəaliyyət göstərən fərdi (mikro) sahibkarlara maliyyə dəstəyinin göstərilməsi (iş yerlərinin azaldılmaması məqsədilə - əsas meyar kimi 2019-cu ildə vergi ödənişlərini, məcburi dövlət sosial sığorta və işsizlikdən sığorta ödənişlərini həyata keçirmiş

---

[9] https://president.az/articles/36228

[10] "Koronavirus (COVID-19) pandemiyasının və bundan irəli gələrək dünya enerji və səhm bazarlarında baş verən kəskin dalğalanmaların Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatına, makroiqtisadi sabitliyə, ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 19 mart tarixli, 1950 nömrəli Sərəncamının 10.2-ci bəndinin icrası ilə bağlı Tədbirlər Planı"nın təsdiq edilməsi barədə Baş Nazirin sərəncamı. 04.04.2020. https://nk.gov.az/az/document/4367/

vergi ödəyicilərinə şamil edilməklə) üçün 300 min nəfəri əhatə etməklə 80 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulurdu.

Bundan əlavə, Tədbirlər Planında pandemiyadan zərər çəkmiş sahələrdə fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektlərinə (o cümlədən kiçik və orta sahibkarlığa) veriləcək 0.5 milyard manat həcmində bank kreditləri üzrə dövlət zəmanətinin verilməsi və kredit faizlərinin subsidiyalaşdırılması üçün 20 milyon manat, Sahibkarlığın İnkişafı Fonduna (SİF) əlavə 50 milyon manat, güzəştli ipoteka kreditləri üçün ayrılan vəsaitlərin həcminin artırılması üçün 90 milyon manat, həyati vacib sərnişindaşıma sahəsinə maliyyə dəstəyinin verilməsi üçün 280 milyon manat büdcə vəsaitinin xərclənməsi planlaşdırılırdı. Planda nəzərdə tutulurdu ki, 50 min haqqı ödənilən ictimai iş yerinin yaradılması vasitəsilə işsiz şəxslərin müvəqqəti məşğulluğunun 2 aylıq təmin edilməsi məqsədilə 30 milyon manat, DMA orqanlarında işsiz kimi qeydiyyata alınan şəxslərə 2 ay yaşayış minimumu həcmində (190 manat) birdəfəlik ödəmənin verilməsi üçün isə 70 milyon manat ayrılsın.

Planda İşsizlikdən Sığorta Fondunun (İSF) vəsaiti hesabına BMT İnkişaf Proqramı (BMT İP) və Dünya Bankı (DB) ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən özünüməşğulluq proqramının genişləndirilməsi və icrasının sürətləndirilməsi üçün 70 milyon manat, işsizlikdən sığorta ödənişlərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi və proaktiv təyinat mexanizminin yaradılması üçün 20 milyon manat, işsizlikdən sığorta ödənişi bitmiş, lakin işlə təmin olunmamış şəxslərə və peşə hazırlığı kurslarında fasilə yaranmış müdavimlərə xüsusi karantin rejimi dövründə sığorta ödənişinin və təqaüdlərin davam etdirilməsi, əmək haqlarının birgə maliyyələşdirilməsi proqramının təkmilləşdirilməsi məqsədilə 0.6 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulurdu.

Nəhayət, Tədbirlər Planında sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid edilən ailələrin üzvü olan tələbələrin təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsi məqsədilə 40 milyon manat, əhaliyə güzəştli işıq limitinin aprel-may aylarında 100 kvt/saat həcmində artırılması üçün isə 10 milyon manat büdcə vəsaitinin sərf edilməsi təsbit olunmuşdu.

Planda sosial sığorta haqlarının azalması şəraitində kəsirinin bağlanması və əhaliyə sosial ödənişlərin (pensiya və müavinətlər) davamlılığının təmin edilməsi məqsədilə Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun (DSMF) 2019-cu il üzrə yaranmış 200 milyon manat ehtiyatının istifadə olunması və ünvanlı dövlət sosial yardımı xüsusi karantin rejimi dövründə bitən ailələrə

(şəxslərə) yardımın verilməsinin xüsusi karantin rejimi bitənədək davam etdirilməsi üçün sözügedən fonddan 3 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulurdu.

Qeyd edək ki, NK-nın Tədbirlər Planında nəzərdə tutulmuş bəzi istiqamətlər üzrə xərclənən vəsaitin həcmində və əhatə etdiyi insanların sayında artım oldu, icra müddətləri uzadıldı. Bu barədə növbəti bölmələrdə məlumat veriləcək.

Ümumilikdə pandemiya ilə mübarizə tədbirləri, onun ölkə iqtisadiyyatında yaratdığı mənfi təsirlərin azaldılması üçün Prezidentin müvafiq sərəncamları ilə **dövlət büdcəsindən 1 milyard 409 milyon manat vəsait ayrılıb.** Onların bölgüsü isə belə olub: **Səhiyyəyə 250 milyon manat, sosial-iqtisadi dəstək tədbirlərinə 570 milyon manat, sosial təminat dəstək tədbirlərinə 309 milyon manat, dövlət şirkətlərinə maliyyə dəstəyinə 280 milyon manat.**

Azərbaycan hökümətinin məşğulluğun pandemiyanın təsirlərindən qorunması tədbirlərinin icmalı göstərir ki, pandemiya dövründə gənclərin məşğulluğunun azalmasının qarşısını almaq üçün ayrıca proqram həyata keçirilməyib. Sadəcə olaraq, mövcud proqramlardan gənclərin də faydalanması imkanları olub. Bu əsasən 3 istiqamətdə baş verib.

1) Pandemiyadan zərər çəkmiş sahələrdə fəaliyyət göstərən fərdi (mikro) sahibkarlara maliyyə dəstəyinin göstərilməsi, pandemiya ilə əlaqədar sosial müdafiə və sosial təminat üzrə maliyyə dəstəyinin göstərilməsi üçün DMA orqanlarında işsiz kimi qeydiyyata alınan 600 min şəxsə yaşayış minimumu həcmində (190 manat) birdəfəlik yardımın verilməsi;

2) Pandemiyadan zərər çəkmiş sahələrdə çalışan muzdlu işçilərin əmək haqlarının müəyyən hissəsinin ödənilməsi;

3) Bu tədbirlərdən əlavə, müntəzəm olaraq həyata keçirilən sosial müdafiə proqramlarına pandemiya dövründə diqqət daha da artırılıb. Belə ki özünüməşğulluq proqramına 2018-ci ildə 7300-ə yaxın, 2019-cu ildə 10 mindən çox ailə cəlb edilib. 2020-ci ildə isə əlilliyi olan şəxslərdən ibarət 12 min ailə bu proqram çərçivəsində kiçik təsərrüfat və müəssisələr qurub.[11] 2020-ci ilin ilk 11 ayında, yəni pandemiya dövründə özünüməşğulluq proqramından faydalananların sayı 2019-cu illə müqayisədə 2 min ailəyədək artırılıb və əlilliyi olan şəxslərə üstünlük verilib. Ünvanlı dövlət sosial yardımı (ÜDSY) proqramına 2018-ci ildə 40 min, 2019-cu ildə 72 min ailə cəlb edildiyi halda 2020-ci ilin 11 ayında onların sayı 74.4 min ailəyə və ya

[11] Bu il 1600-dək əlilliyi olan şəxs özünüməşğulluq proqramına cəlb edilib, http://sosial.gov.az/post_397109

312 min nəfərə çatdırılıb və bununla əlaqədar olaraq 197 milyon manat vəsait xərclənib.[12] Bu proqram çərçivəsində də faydalananların sayı pandemiya dövründə əvvəlki illərlə müqayisədə çoxalıb. Belə ki, 2020-ci ilin 11 ayında ÜDSY-ə cəlb olunanların sayı əvvəlki illə müqayisədə 2,4 min, 2018-ci ilə nisbətən isə 34,4 min ailə artırılıb. 2019-cu ildə ölkə üzrə 38 min ödənişli ictimai iş yeri yaradılığı halda ötən ildə 90 min nəfərin ödənişli ictimai iş yerləri ilə təmin edilməsi nəzərdə tutulmuşdu.[13] Bu isə o deməkdir ki, pandemiya dövründə ödənişli ictimai iş yerlərinə cəlb edilənlərin sayı 52 min nəfərdən çox olub.

Birinci istiqamət üzrə DMX orqanlarında işsiz kimi qeydiyyata alınan şəxslərə birdəfəlik yardımın verilməsi əhatə dairəsinə və maliyyə tutumuna görə işsiz gənclərə daha çox fayda verə bilməsi ilə seçilir. Belə ki, Tədbirlər Planında nəzərdə tutulan kompensasiya məbləğinin ödənilməsi üçün 200 min işsizə 70 milyon manatlıq birdəfəlik yardım ödənilməsi planlaşdırılmışdı. Tədbirlər Planına görə, birdəfəlik yardım müavinət almayan bütün işsizlərə verilməli idi və elə bu səbəbdən də işsizlərin sayı 200 min nəfər göstərilmişdi. Buna səbəb DSK-nın 2020-ci il aprel ayının 1-i vəziyyətinə məşğulluq xidməti orqanlarında qeydiyyata alınmış işsiz şəxslərin sayı 100,8 min nəfər göstərməsi olmuşdu.[14]

DSK-nın gerçəkliyi əks etdirməyən hesabatı NK-nın təsdiq etdiyi tədbirlər Planında səhv hesablamalara gətirib çıxardı. Belə ki, Prezident sərəncamı ilə təsdiq olunan Tədbirlər Planında 200 min nəfər üçün 70 milyon manat birdəfəlik yardım nəzərdə tutuldu. Lakin qısa müddətdə işsiz kimi DMX-də onlayn qeydiyyatdan keçənlərin sayının dəfələrlə atması nəticəsində hökümət prezidentin göstərişi ilə birdəfəlik yardımın 600 min işsizə verilməsinə başladı.[15]

Bu yardım faktiki olaraq 600 min nəfərə şamil olunsa da bütün işsizləri əhatə etmədi və onlar üçün nəzərdə tutulan birdəfəlik yardımın ödənilməsi zamanı işsizlər arasından seçim edilməsinə gətirib çıxardı. Əmək naziri Sahil Babayevin açıqladığı məlumatlardan bəlli oldu ki,

---

[12] 11 ayda sosial təminat üzrə ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 932 milyon manat çox olmaqla 5 milyard 264 milyon manat yardım edilib, http://sosial.gov.az/post_409347

[13] Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında "DOST" mərkəzləri http://dost.gov.az/page/dost-job-center

[14] "2020-ci ilin yanvar-mart aylarında ölkənin iqtisadi və sosial inkişafının makroiqtisadi göstəriciləri", https://www.stat.gov.az/news/macroeconomy.php?page=7

[15] Birdəfəlik ödəniş edilmiş 600 min şəxsin siyahısı, http://sosial.gov.az/FWsiyah%C4%B1s%C4%B1/Siyahi600.pdf

bu yardımı almaq üçün müraciət edən 635 min nəfərdən çox işsiz şəxsə imtina cavabı verilib. Babayev bunu həmin işsizlərin aztəminatlılar qrupuna aid olmaması ilə izah edib.[16]

Halbuki, Tədbirlər Planında aydın şəkildə bu vəsaitin DMA orqanlarında işsiz kimi qeydiyyata alınan şəxslərə ödənilməsi nəzərdə tutulurdu. Buna baxmayaraq, aprelin 7-də NK-nın təsdiq etdiyi qaydalara görə, dövlət qurumlarından aşağıdakı ödənişləri alan işsiz şəxslərə birdəfəlik yardım verilmir: “ÜDSY alan ailələrin üzvlərinə, əmək pensiyaçılarına, aylıq müavinət alanlara, aylıq təqaüd alanlara, özünüməşğulluğun təşkili proqramı çərçivəsində əmlak verilmiş şəxslərə, işsizlikdən sığorta ödənişi alanlara, peşə hazırlığına görə təqaüd alanlara, 2020-ci ildə kənd təsərrüfatı üzrə subsidiya (KTS) almış şəxslərə, əri və ya arvadı sahibkar olanlara (aktiv VÖEN-i olan) və ya ƏƏSMN-in Mərkəzləşdirilmiş elektron informasiya sisteminin Əmək müqaviləsi bildirişi altsistemində aktiv əmək müqaviləsi bildirişi olanlara, əri və ya arvadı ÜDSY və ya KTS alan şəxslərə.”[17]

Beləliklə də, NK-nın təsdiq etdiyi qaydalarda birdəfəlik yardım “Məşğulluq haqqında” qanuna uyğun olaraq işsiz kimi qeydiyyata alınmış və yuxarıda sadalana kateqoriyaya aid olmayan şəxslərə təyin olunub və ödənilib. Onlara aşağıdakılar aiddir:

- 2020-ci il 1 aprel tarixinə Məşğulluq altsistemində (MAS) işsiz kimi qeydiyyata alınmış şəxslər;
- pandemiya ilə əlaqədar xüsusi karantin rejiminin tətbiq edildiyi dövrdə MAS-da işsiz kimi qeydiyyata alınmış şəxslər.

Bu istiqamətə yekun vurarkən qeyd etmək lazımdır ki, ötən ilin əvvəlinə olan rəsmi statistik məlumatlara görə, gənclər arasında işsizlik səviyyəsi (8,75 faiz) ölkə üzrə işsizlik səviyyəsindən 3,91 faiz bəndi çox olduğuna görə, pandemiya dövründə tətbiq olunan bu proqramlardan faydalananlar arasında da gənclərin üstünlük təşkil etdiyini iddia etmək olar.

İkinci istiqamət üzrə (Koronavirus (COVID-19) pandemiyasından zərər çəkdiyinə görə muzdlu işçilərinə əmək haqlarının müəyyən hissəsinin ödənilməsi) dəstəyin verilməsi üçün ilk növbədə İN tərəfindən pandemiyadan zərər çəkmiş sahələr müəyyənləşdirilib. Nazirlik tərəfindən xüsusi meyarlar əsasında tərtib edilmiş “Əmək haqlarının ödənilməsi üçün maliyyə dəstəyi proqramı ilə bağlı pandemiyadan zərər çəkmiş sahələrin iqtisadi fəaliyyət növlərinin

---

[16] Sahil Babayev: "Birdəfəlik ödəmə alanlardan 8 faizi 20 yaşa qədər olanlardır" https://apa.az/az/sosial_xeberler/Sahil-Babayev-Birdflik-odm-alanlardan-8-faizi-20-yasa-qdr-olanlardir-585208

[17] Nazirlər Kabinetinin qərarı, https://cabmin.gov.az/az/document/4371/

Təsnifatı"na 386 fəaliyyət növü daxildir. Təsnifatda fəaliyyət növünün kodu, adı və fəaliyyət sahəsi xüsusi cədvəlin köməyi ilə verilib. Təsnifat cədvəli İN-nin saytına yerləşdirilib.[18]

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarovun açıqlamasına görə, müəssisələr tərəfindən muzdlu işçilərə ödənilən əmək haqlarının dəstəklənməsi məqsədilə əsas meyar kimi ölkədə yanvar ayına olan orta aylıq əmək haqqı məbləği (712 manat) götürülüb: "Bu məbləğdən daha aşağı olan hər bir işçinin tam həcmdə əmək haqqı dövlət tərəfindən müəssisəyə ödəniləcək. Orta aylıq əmək haqqından daha yuxarı əmək haqqı alan işçi üçün maksimal hədd orta aylıq əmək haqqı səviyyəsində götürüləcək".[19]

Bu dövlət dəstəyinin verilməsində məqsəd pandemiyadan zərər çəkmiş sahələrdə iş yerlərinin sayının azaldılmasının qarşısının alınması olub. Əmək müqaviləsi əsasında çalışan muzdlu işçilərin əmək haqlarının müəyyən hissəsinin ödənilməsi mexanizmi çərçivəsində pandemiyanın zərər vurduğu fəaliyyət sahələrində və klasterlərdə çalışan 300 min muzdlu işçinin (əmək müqaviləsi olan) əmək haqlarının müəyyən hissəsinin ödənilməsi üçün sahibkarlara dövlət tərəfindən 215 milyon manat həcmində maliyyə dəstəyinin göstərilməsi nəzərdə tutulmuşdu. Bu mexanizm çərçivəsində vergi ödəyicilərinin İnternet Vergi İdarəsində (www.e-taxes.gov.az) mövcud olan elektron kabinetləri vasitəsilə təqdim etdikləri müraciətlər əsasında onların işçilərinə ödənilməli olan əmək haqlarının və ona müvafiq sosial sığorta haqlarının müəyyən hissəsi işəgötürənlərin bank hesablarına köçürülüb.

Nəhayət, üçüncü istiqamət üzrə vəziyyəti qiymətləndirirkən nəzərə almalıyıq ki, ötən il ərzində yaradılan 90 min ödənişli ictimai iş yerlərindən[20] gənclərin faydalanmaq imkanı olub. Təəssüflər olsun ki, pandemiya dövründə Azərbaycan hökümətinin həyata keçirdiyi proqramlardan bəhrələnənlərin yaş qrupları üzrə təsnifatı verilmir. Ancaq bu proqramların benefisiarları arasında 15-29 yaşlı gənclərin də olması şəksizdir.

---

[18] https://www.e-taxes.gov.az/new/downloads/Fealiyyet_kodlari_pandemiya_yeni.xlsx

[19] Nazir muzdlu işçilərin ödənişinin hansı meyarlar əsasında müəyyən olunacağını və məbləği açıqladı. 08.04.2020. https://apa.az/az/maliyye_xeberleri/Nazir-muzdlu-iscilr-odnisin-hansi-meyar-sasinda-muyyn-olunacagini-v-mblgi-aciqlayib-580566

[20] Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında "DOST" mərkəzləri http://dost.gov.az/page/dost-job-center

1.4. COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) məşğulluğuna təsirinə dair sorğunun nəticələrinin təhlili

Sorğu anketinə 19 sual daxil edilib, onlardan 5-i respondentlər haqqında məlumatın toplanmasına, 14-ü isə pandemiyanın onların məşğulluğa təsirinin öyrənilməsinə və pandemiya dövründə hökümətin həyata keçirdiyi dəstək və sosial müdafiə proqramlarının qiymətləndirilməsinə xidmət edib.

Sorğu 283 gənc arasında təsadüfi seçmə üsulu ilə keçirilib. Respondentlərin 81,3 faizi kişi, 18,7 faizi qadın olub, onların 79,3 faizi 25-30 yaş arası, 26,1 faizi 18 yaşından 25 yaşınadək gənclər olub. Respondentlərin 56,2 faizi subay, 43,8 faizi evli olub, onların 65,7 faizi Bakıda, 19,4 faizi digər şəhərdə, 14,8 faizi rayonda yaşayanlar olub.

Məşğulluq göstəricisinə gəlincə, sorğuda iştirak edənlərin 64 faizi işsizlər, 19,4 faizi muzdlu işçilər, 6 faizi qeyri leqal məşğullar, bir o qədəri də xidmət müqaviləsi ilə çalışanlar, yerdə qalan 5 faizə qədəri isə özünüməşğullar və fərdi sahibkarlardan ibarət olub.

İşsiz olanlara ünvanlanan **“Nə vaxtdan işsizsiniz**” sualına respondentlərin cavabı aşağıdakı 6-cı şəkildə təqdim olunur.

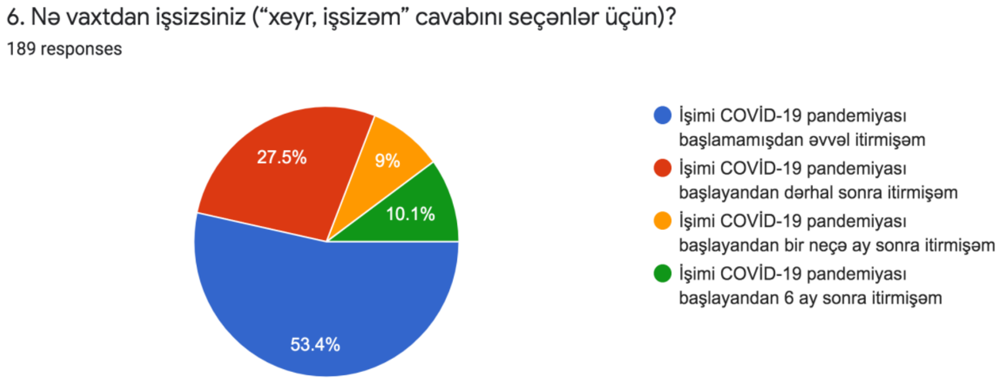

Respondentlərin cavabından bəlli olur ki, onların 53,4 faizi işini pandemiya başlamamışdan, 45,6 faizi pandemiya dövründə itirib. İşsizlərin 27,5 faizi işini pandemiya başlayandan dərhal, 10,1 faizi pandemiyadan 6 ay, 9 faizi isə bir neçə ay sonra itirib. Göründüyü kimi, pandemiya dövründə işini itirənlərin yarısından çoxu pandemiyaının ilkin mərhələsində işdən azad olunub.

Pandemiyadan əvvəl işsiz olanların "Nə vaxtdan işsizsiniz" suallarına cavabları onların 26,6 faizinin 5 il və daha çox müddətdə işsiz olmasını göstərib. Respondentlərin 46,6 faizi işsiz olsa da, işsiz kimi qeydiyyata düşməyib, onların 32,4 faizi pandemiya dövründə, 21 faizi pandemiya dövründən əvvəl işsiz kimi qeydiyyata düşdüyünü bildirib. Bunu 8-ci şəkildən görmək olar. İşzislərə müavinət verilməsinin qanunla məhdudlaşdırılıması səbəbinə və birdəfəlik yardımın alınmasındakı çətinliyə görə işsizlərin yarıya qədəri qeydiyyata düşməyə maraq göstərmir. Bu da hətta işsizlərlərin dövlətin dəstək proqramlarının mövcudluğu şəraitində onlardan kənarda qalması deməkdir.

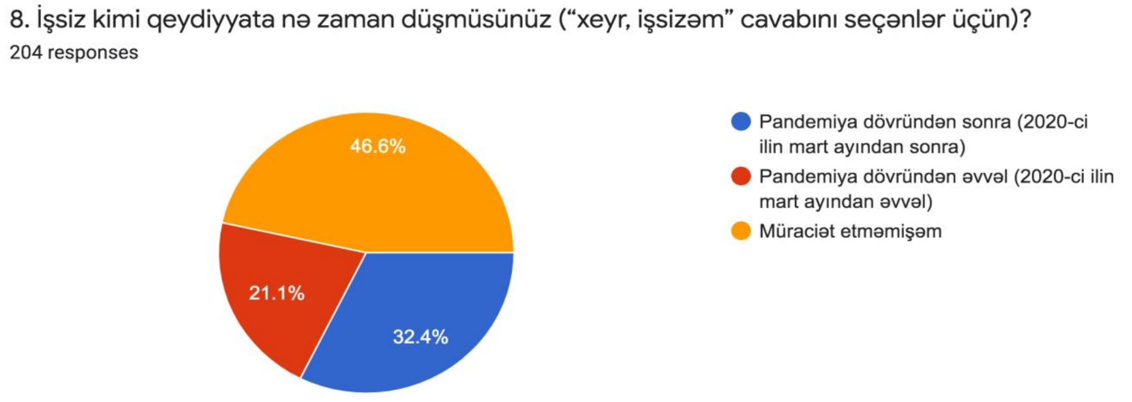

İşsiz kimi qeydiyyata düşənlərin 87,4 faizi ona dövlət məşğulluq orqanlarında iş təklif edilmədiyini, cəmi 8,3 faizi isə təklif olduğunu, lakin məvacib aşağı olduğuna görə imtina etdiyini bildirib. Bu da onu göstərir ki, işsiz kimi qeydiyyata düşən, iş axtaran gənclər nə işlə təminat, nə də işsizlik müavinətinin verilməsi baxımından dövlət proqramlarından bəhrələnə biliblər. Bunu 9-cu şəkildən görmək olar.

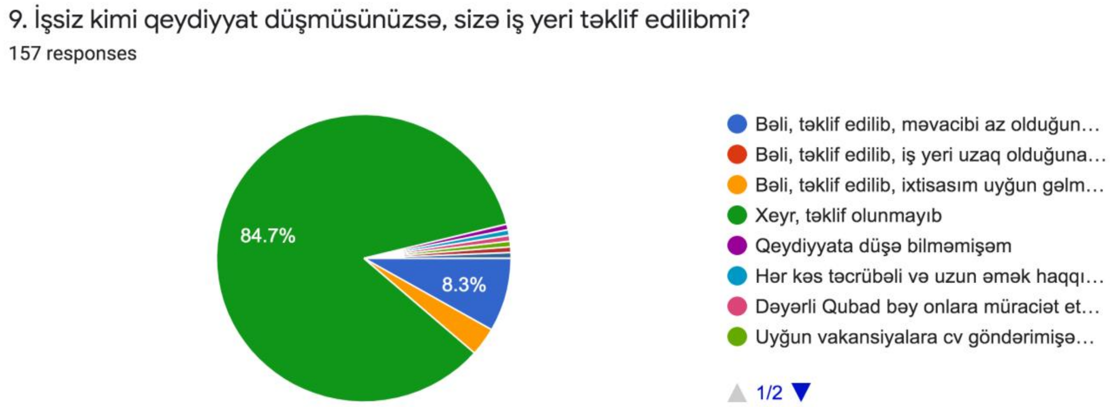

Respondentlərin 42,4 faizi pandemiya dövründə dövlətin heç bir dəstək və yardım proqramlarına müraciət etmədiyini bildirib. Sorğu iştirakçılarının 37,8 faizi proqramdan faydalanmaq üçün müraciət etsə də, imtina cavabı aldığını, 19,8 faizi isə dövlətdən yardım aldığını bildirib. Göründüyü kimi dövlət yardımı üçün müraciət edən hər 3 nəfərdən biri ondan faydalana bilib.

Dövlətin dəstək proqramlarından bəhrələnən respondentlərin 38,1 faizi pandemiya dövründə 190 manatlıq birdəfəlik yardımdan faydalandığını bildirib.

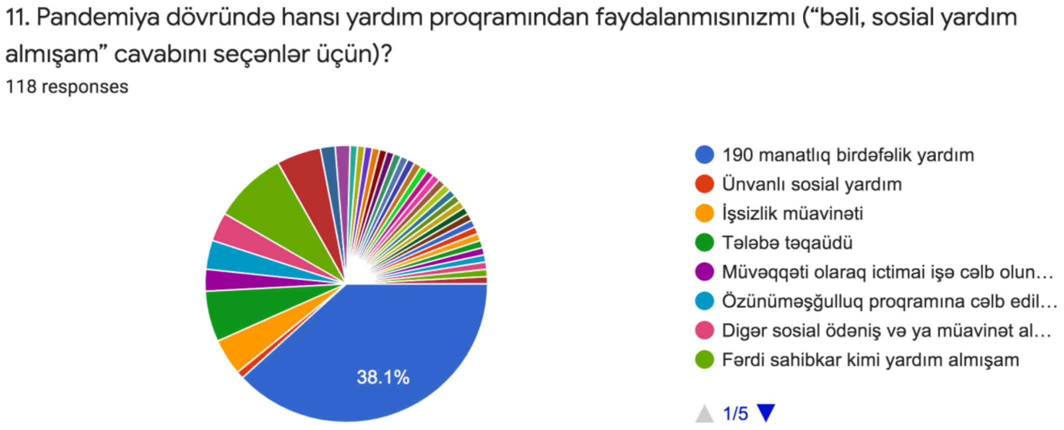

"Hazırda aylıq gəliriniz nə qədərdir" sualına respondentlərin 59,6 faizi "yoxdur" cavabını verib. 6 faizi 190 manatadək, 5 faizi 190 manatdan 250 manatadək, 9,2 faizi isə 250 manatdan 300 manatadək məvacib aldığını bildirib. Göründüyü kimi respondentlərin 60 faizə qədəri işsiz kimi heç bir gəlirə malik deyil, 11 faizinin gəlirləri isə respublika üzrə minimum əmək haqqıdan aşağıdır.

"Gəlirləriniz hansı ehtiyacınızı ödəyir" sualına gəlincə, respondentlərin 49,1 faizi heç bir, 18 faizi ərzaq, 8,5 faizi ərzaq və kommunal xərcləri ödəyir cavablarını veriblər.

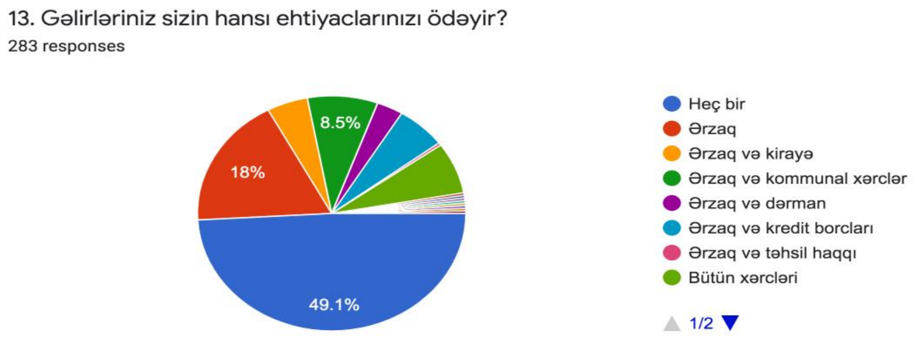

Pandemiya dövründə sosial yardım alanların 31,6 faizinin cavabından məlum olub ki, bu yardımı alanların 31,6 faizinin 3-5 günlük, 25,5 faizinin 1 həftəlik, 23,5 faizinin 2 həftəlik, 9,2 faizinin 3 həftəlik, 10,2 faizinin isə 1 aylıq ehtiyaclarını ödəyib.

“Əgər pandemiya davam edərsə və bir daha yardım ödənilməzsə, hansı planlarınız var” sualına respondentlərin 59,7 faizi “Heç bir planım yoxdur” cavabını verib, onlardan yalnız 27,9 faizi “İş axtaracam” deyib. Gənclərin hər beş nəfərindən üçünün gələcəklə bağlı plansız olması cəmiyyəti ciddi düşündürməlidir. Bunu yalnız pandemiyanın yaratdığı qeyri-müəyyənliklə deyil, həmçinin ölkədə gənclərin karyera imkanlarının məhdudluğu ilə də izah etmək mümkündür.

Nisbətən nikbin olanlara ünvanlana **"Harda iş axtaracaqsınız**" sualına respondetlərin 41,7 faizi "özəl sektorda", 19,6 faizi "dövlət orqanlarında", 14,7 faizi "xarici şirkətlərdə", 9,3 faizi "qeyri-dövlət təşkilatlarında" cavabını verib. Göründüyü kimi gənclərin çoxu dövlət orqanlarında deyil, özəl bölmədə işləməyə üstünlük verir.

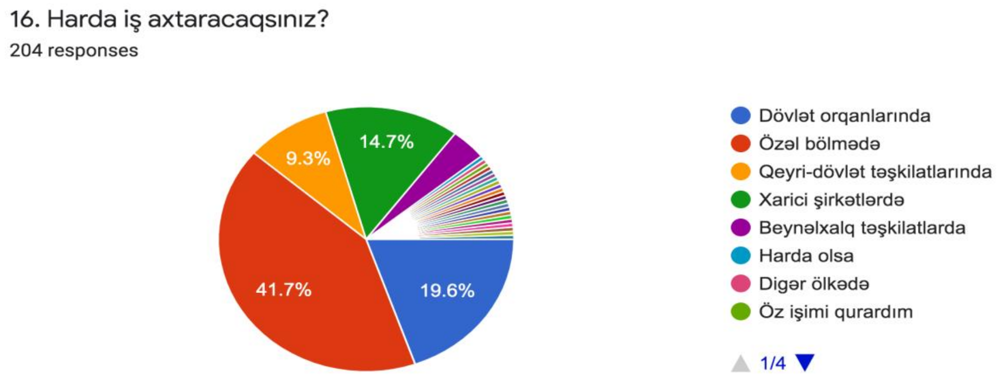

Gənclərin işə qəbul zamanı rastlaşdığı çətinliyə gəlincə, sorğuya cəlb olunanların 23,3 faizi təcrübənin olmamasını, 20,8 faizi təklif oluanan məvacibin az olmasını, 17,3 faizi işə qəbulda qohumbazlığın olmasını, 15,2 faizi isə işə qəbulda rüşvətin olmasını səbəb kimi göstərib. Göründüyü kimi gənclər işə qəbulda neqativ hallarla rastlaşdıqlarını etiraf ediblər. Eyni zamanda, əsas maneə kimi təcrübələrinin olmamasını qeyd ediblər.

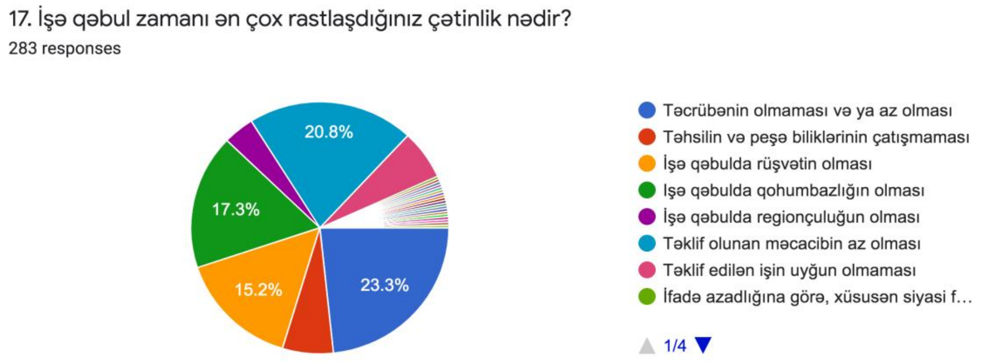

Respondentlərin 86,6 faizi pandemiya dövründə gənclərin məşğulluğunun qorunması sahəsində dövlətin siyasətini effekli olmadığını, 10,4 faizi qismən effektli olduğunu, yalnız 3 faizi effektli olduğunu bildirib.

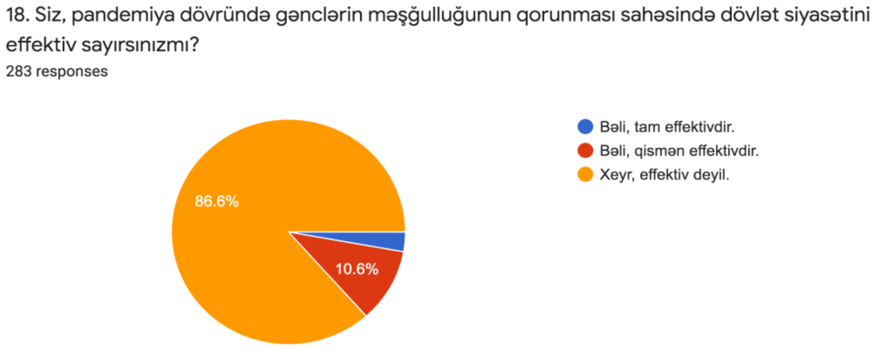

Pandemiya dövründə dövlətin gənclərə göstərdiyi sosial qayğının ədalətli və şəffaf olmasına gəlincə, respondentlərin 84,1 faizi onu nə ədalətli və nə də şəffaf hesab edib, sorğu iştirakçılarının 13,8 faizi qismən ədalətli və şəffaf, 2,1 faizi isə həm ədalətli, həm də effektli olduğunu bildirib.

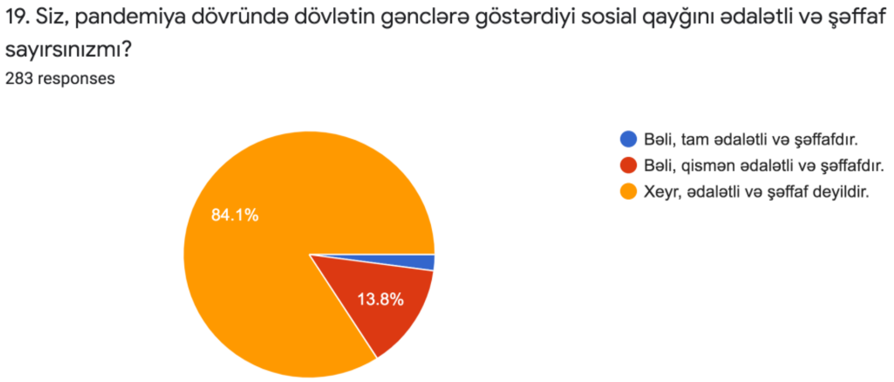

İşəgötürənlər arasında keçirilən sorğuda 50 respondent iştirak edib ki, onların 92 faizi kişi, 8 faizi qadın olub. Respondentlərin təmsil etdikləri şirkətlərin 26 faizi xidmət, 24 faizi ticarət, 12 faizi sənaye və 8 faizi ictimai iaşə sektorunda fəaliyyət göstərir. Yerdə qalan şirkətlər kənd təsərrüfatı, tikinti, nəqliyyat və mehmanxana sektorunu təmisl ediblər. Onların cavablarından məlum olub ki, respondentlərin 42 faizinin pandemiya dövründə işçilərinin sayı dəyişməyib, 42 faizində azalıb, yalnız 16 faizində artıb.

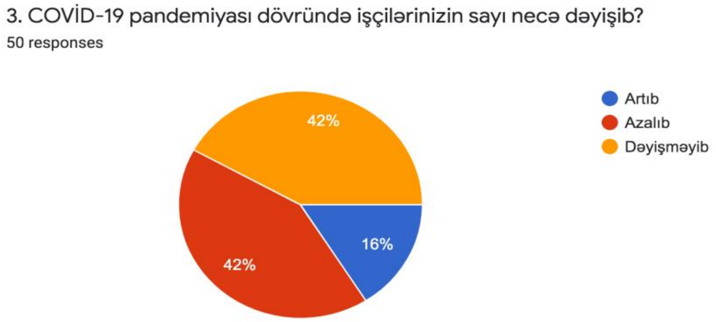

Respondentlərin 60 faizi pandemiya dövründə işə götürmə siyasətində heç bir dəyişiklik etmədiyini, 34 faizi işəgötürmə qaydaları sərtləşdirdiyini, 6 faizi isə yumşaltdığını bildirib.

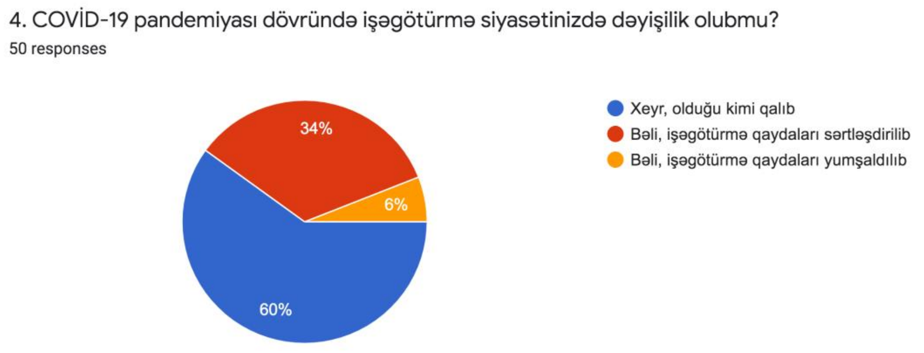

Respondentlərin 60 faizi pandemiya dövründə iş axtaranların sayının artdığını bildirib, 28 faizi dəyişmədiyini, 12 faizi isə azaldığını bildirib.

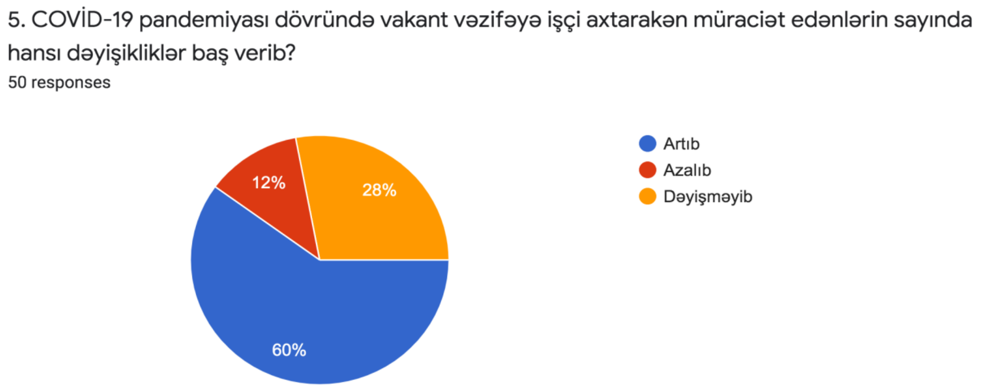

İşəgötürənlərin işə qəbulla bağlı gənclərdən tələbləri məsuliyyət, işgüzalıq, təcrübə və təhsil olub.

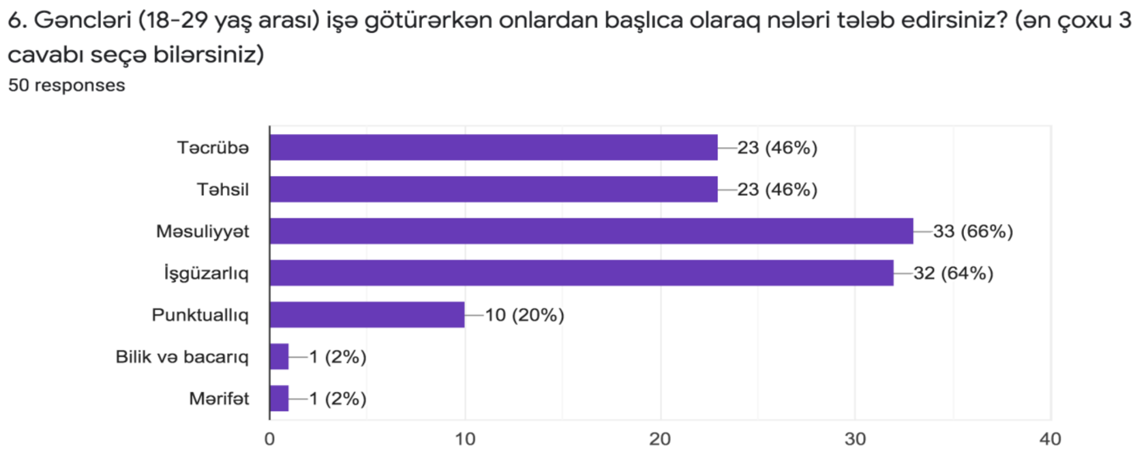

“Nəyə görə gəncləri işə almaqdan imtina edirsiniz” sualına cavablardan məlum olur ki, işəgötürənlər onların elan olunan peşəyə uyğun gəlmədiyini, təcrübəsiz olduğunu, işi bacara bilmədiyini və təhsillərinin yetərli olmadığını önə çəkiblər.

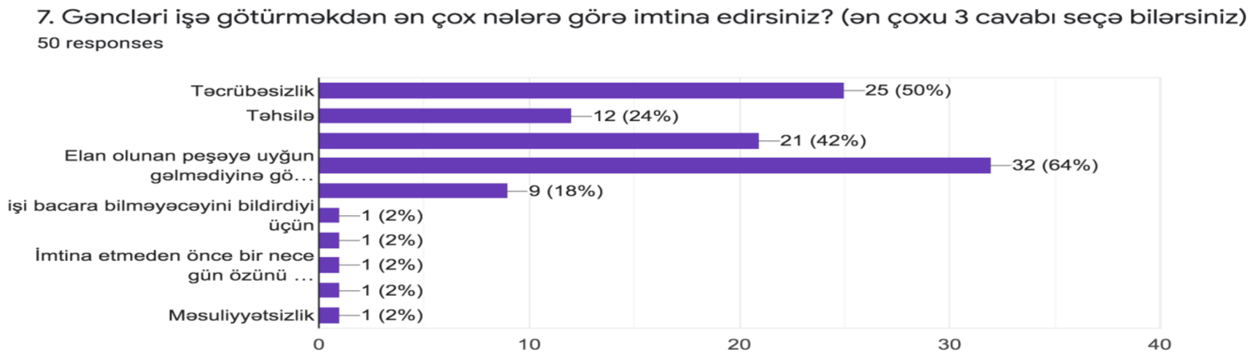

Respondentlərin 54 faizi pandemiya dövründə dövlətin dəstək proqramına müraciət etmədiyini, 22 faizi müracıət edib, imtina cavabı aldığını, 24 faizi isə faydalandığını bildirib.

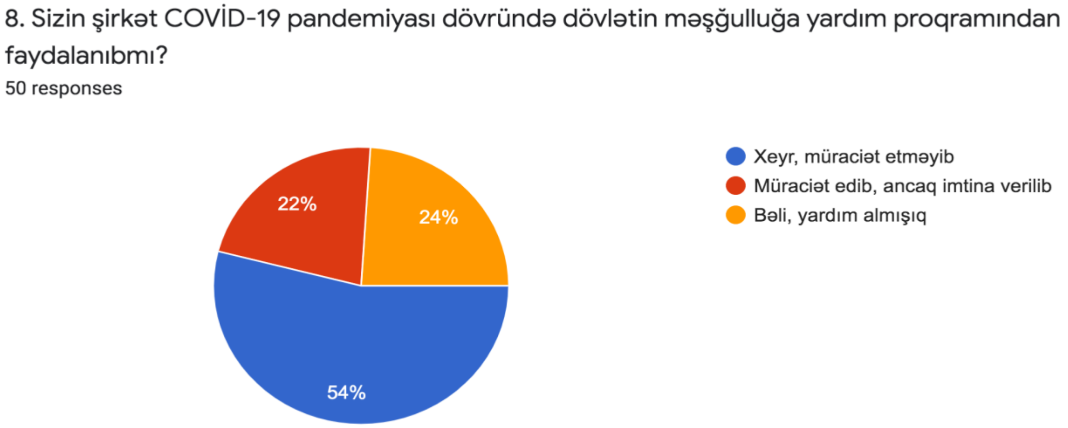

Yardımın yetərli olub-olmasına gəlincə, **“Dövlətin məşğulluğa yardım proqramından faydalanmısınız”** sualına sorğu iştirakçılarının 72 faizi “xeyr”, 22 faizi “qismən”, 6 faizi isə “bəli” cavabını verib.

Gənclərin məşğulluğuna dövlət qayğısına gəlincə, 78 faiz respondent onu effektsiz, 20 faizi qismən effektli, 2 faizi isə effektli hesab edib.

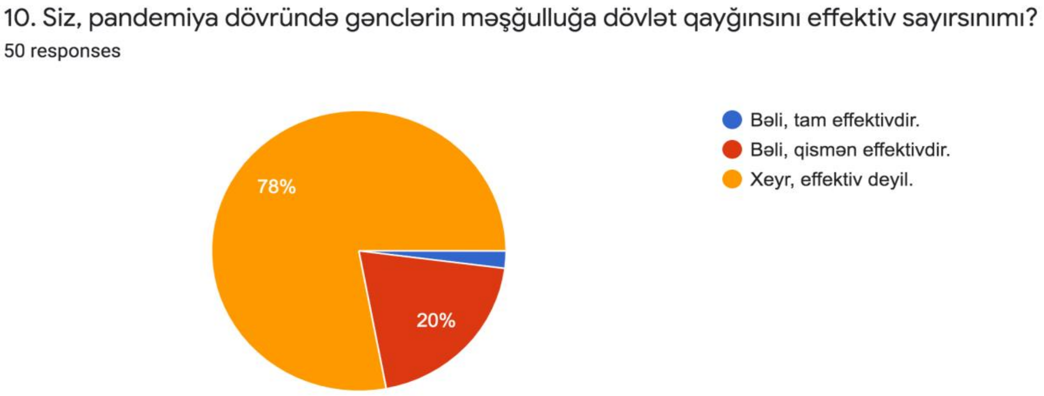

II. COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) təhsilinə təsirinin qiymətləndirilməsi

Həm təhsilalanlar (şagird və tələbələr), həm də təhsilverənlər (müəllimlər) tərəfindən online təhsilin qiymətləndirilməsinin aparılması üçün emprik tədqiqat metodundan istifadə olunub. Bu məqsədlə təhsilin tərəfləri olan müəllimlər və tələbələr (şagirdlər) arasında iki müxtəlif sorğu keçirilib. Sorğuda oxşar sualların qoyulması online təhsilin iki tərəfinin bir-birlərininin fəaliyyətini qarşılıqlı qiymətləndirməsinə imkan verib. Bununla yanaşı, sorğularda online təhsilin keyfiyyətinə birbaşa təsir edən texniki, təchizat və metodki məsələlərin də dəyərləndirilməsi aparılıb və online təhsilin (tədris mühitinin) keyfiyyətinin yüksəldilməsi ilə bağlı tərəflərin fikirləri öyrənilib, təkliflər toplanılıb. Tədqiqiat hesabatının hazırkı, ikinci bölməsində hər iki sorğunun nəticələri təqdim olunur.

2.1. Şagird və tələbələr pandemiya dövründə online təhsili necə qiymətləndirir?

182 gənc (şagird, tələbə) arasında keçirilən sorğunun məqsədi onların online tədrisin təşkilinə və idarəolunmasına münasibətini öyrənmək və rəylərini toplamaq olub. Sorğuda iştirak edənlərin 49,5 faizi qadın, 50,5 faizi kişidir. Respondentlərin 77,5 faizi 18-25, 22,5 faizi isə 25-29 yaş qrupunu təmsil edib. Sorğuda iştirak edənlərin 84,6 faizi subay, 15,4 faizi isə evlidir. Onların 62,1 faizi Bakıda, 24,7 faizi rayonlarda, 13,2 faizi isə digər şəhərlərdə yaşayanlardır.

Respondentlər müxtəlif təhsil qruplarını təmsil ediblər. Onların 36,3 faizi natamam ali, 26,4 faizi tam ali, 19,8 faizi magistr, 12,6 faizi tam orta, 2,7 faiz natamam orta, 2,2 faizi isə doktorantura pilləsində təhsil alır. Respondentlərin cavabından məlum olur ki, onların 84,1 faizi təhsilini tam, 10,4 faizi qismən online davam etdirir. Online formatda aparılan təhsilin 52,2 faizi “Microsoft Teams”də, 34,1 faizi “Zoom”da, 3,8 fazi “Whatsapp”da, 2,2 faizi “Skype”da, 1,1 faizi “Google meet”də və digər platformalarda təşkil olunub. Dərs günündə online təhsilə respondentlərin 44,5 faizi 1-3 saat, 35,7 faizi 3-5 saat, 10,4 faizi 5 saatdan çox, 9,3 faizi isə 1 saata qədər vaxt ayırıb. Onların online təhsil zamanı qarşılaşdığı çətinliklər internetə çıxış (30,8 faiz), tədrisin keyfiyyətinin aşağı olması (30,2 faizi), tədris mühitinin yetərsizliyi (18,1 faiz), texniki avadanlıqla təminat (9,3 faiz), uyğun mənzil şəraitinin olmamasıdır (7,1 faiz).

Respondentlərin cəmi 0,5 faizi heç bir çətinliyinin olmadığını bildirib. Bu vəziyyəti 10 saylı şəkil xarakterizə edir. Göründüyü kimi respondet tələbə və şağirdlərin 40,2 faizi on-line tədris sahəsində problemləri texniki, 48,3 faizi isə idarəçilikdə görür.

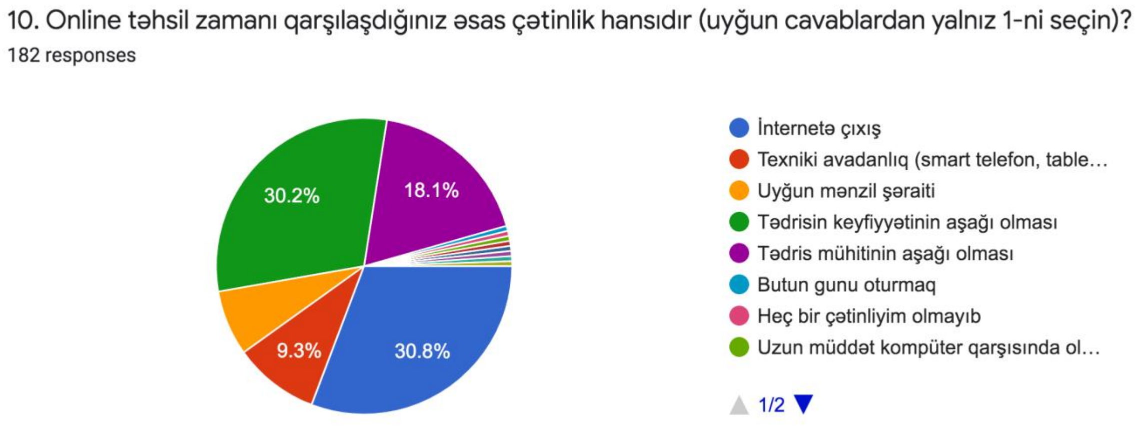

Online tədris dövründə internetə çıxış zamanı çətinliklərlə üzləşənlərin 55,5 faizi səbəb kimi internetin keyfiyyətsiz olmasını, 28,6 faizi internetin sürətinin aşağı olmasını, 12,6 faizi internet qiymətlərinin bahalığını göstəriblər. Yalnız 0,5 faiz respondent internetdə problemlə qarşılaşmadığını bildirib.

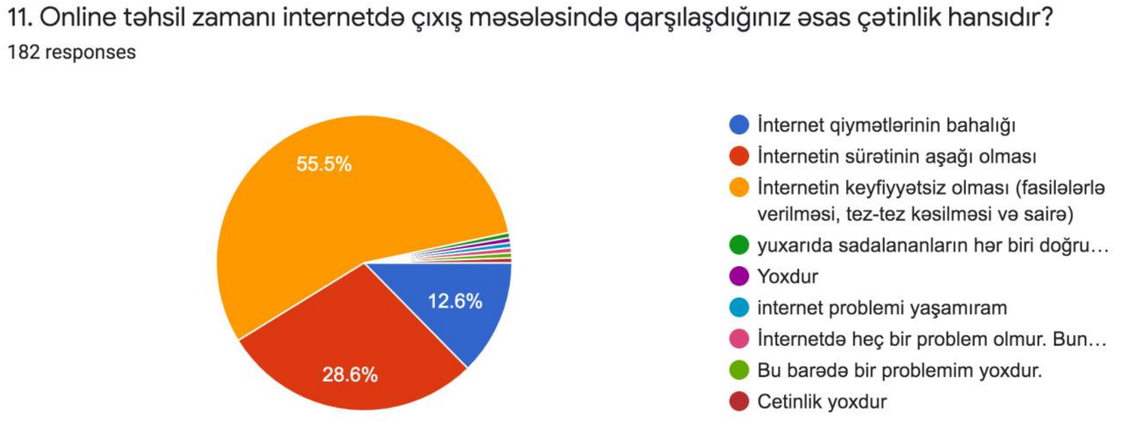

Online təhsil zamanı texniki avadanlıq sarıdan çətinlik çəkənlərin 26,9 faizi kompüterinin müasir standartlara cavab verməməsini, 25,8 faizi şəxsi kompüterinin olmamasını, 12,1 faizi şəxsi tabletinin olmamasını, 7,7 faizi smart telefonunun müasir standartlara cavab verməməsini,

3,8 faizi şəxsi smart telefonunun olmamasını qeyd edib. Respondetlərin yalnız 2,7 faizi texniki probleminin olmadığını bildirib.

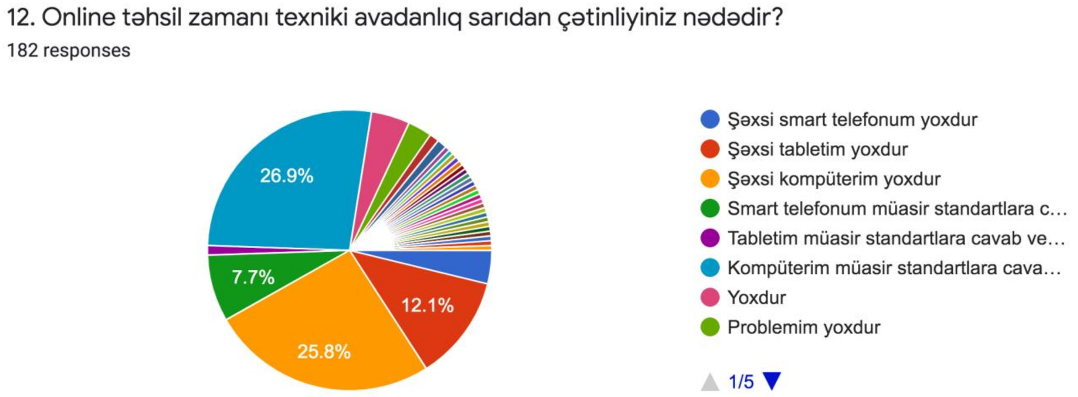

Sorğuya cəlb olunanların 49,5 faizi online tədrisin keyfiyyətini orta, 45,1 faizi pis, 5,5 faizi yaxşı qiymətləndirib.

Online tədrisin keyfiyyətinin aşağı olmasını qeyd edən sorğu iştirakçılarının 30,1 faizi səbəb kimi müəllimlərin həvəsinin və marağının olmamasını, 20,4 faizi müəllimlərin dərslərə vaxt çatdıra bilməməsini, 14,6 faizi müəllimlərin texniki biliklərinin aşağı olmasımı, 13,6 faizi

müəllimlərin peşəkar olmamasını, 1,9 faizi internet probleminin mövcudluğunu gösətriblər.

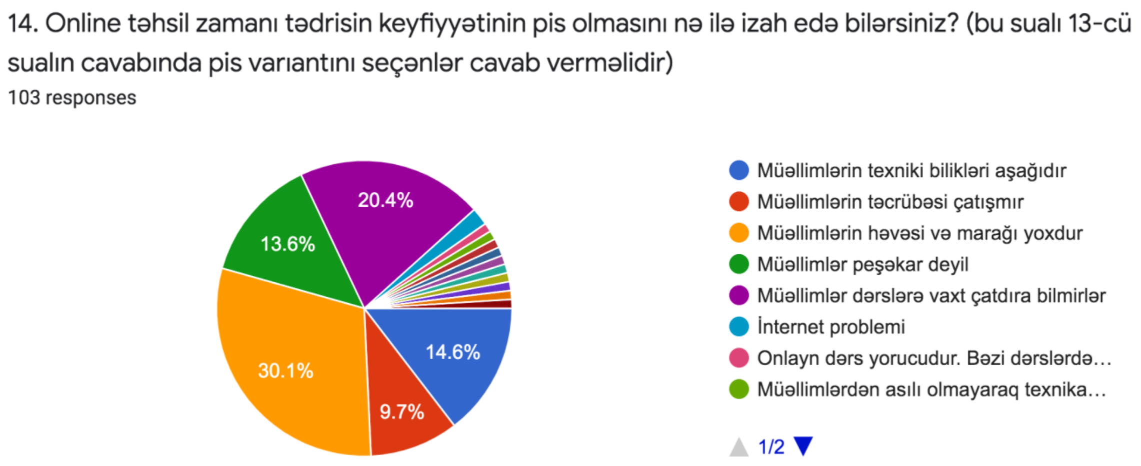

Respondentlərin 52,7 faizi online təhsil mühitini pis, 40,1 faizi orta, 7,1 faizi isə yaxşı qiymətləndirib.

Online təhsil zamanı mühitin pis olması qənaətinə gələn respondentlərin 52,1 faizi hesab edir ki, tədris mühiti yorucudur, 24,4 faizi tədrisin keyfiyyətinin yoxlanılmasını effektsiz sayır, 13,4 faizi tələbələrin intizamsiz olmasını səbəb kimi göstərir, 10,1 faizi isə müəllimlərin

məsuliyyətsiz olması qənaətindədir.

16. Online təhsil zamanı tədris mühitinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 15-ci sualın cavabında pis variantını seçənlər cavab verməlidir)

119 responses

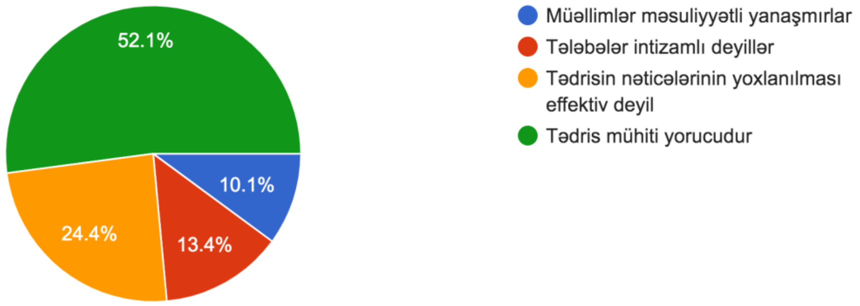

Online tədrisin dinamikasının qiymətləndirilməsi zamanı sorğuya cəlb olunanların 54,9 faizi yaz semestri ilə müqayisədə payız semestrində tədrisin keyfiyyətinin dəyişmədiyini iddia edib. Respondentlərin 26,9 faizi keyfiyyətin yaxşılaşdığı, 18,1 faizi isə pisləşdiyi qənaətindədir.

17. Əgər müqayisə etsəniz, yaz semestri ilə müayisədə payız semesterində online təhsilin keyfiyyəti necə olub?

182 responses

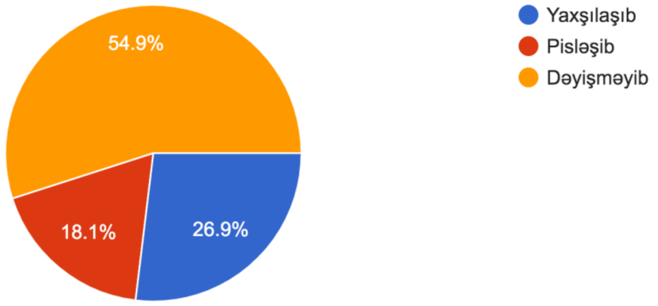

Tədrisin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə olunan 100 ballıq şkaladan istifadə olunub. Online təhsili sorğuya cəlb olunanların 42,9 faizi 30-50 bal aralığına, 23,1 faizi 30 baldan aşağı, 22,5 faizi 50-70 bal aralığında, 8,8 faizi 70-90 bal aralığında, 2,7 faizi 90-100 bal aralığında qiymətləndirib. Göründüyü kimi, respondentlərin 66 faizi, demək olar ki, hər 3-

dən ikisi tədrisin keyfiyyətinin 100 ballıq şkala üzrə 50 balla və ondan aşağı qiymətləndirib.

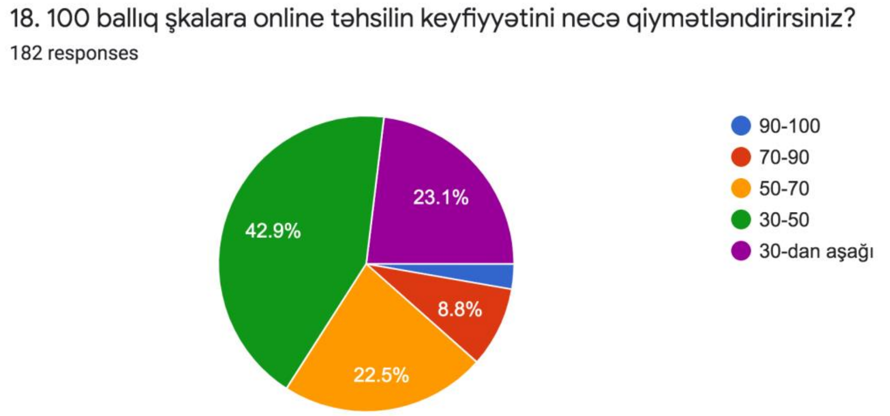

Sorğu vasitəsilə respondentlərin pandemiya dövründə online təhsil siyasətinə münasibəti də öyrənilib. Sorğu iştirakçılarının yalnız 6 faiz onu tam effektli hesab edir, 47,3 faizi effektli, 46,7 faizi isə qismən effektli kimi qiymətləndirib.

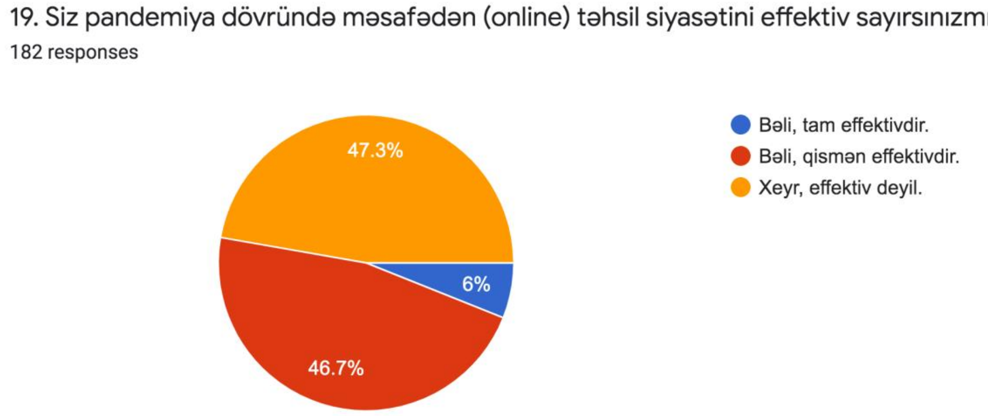

Online təhsilin effektli olmadığını iddia edənlərdən effektivliyin artırılması yolları soruşulub. Sorğu iştirakçıları tərəfindən maraqlı təkliflər səsləndirilib. Sorğuya cəlb olunanların 33 faizi müəyyən limitdə internetə çıxışın ödənişsiz olmasını, 29,7 faizi tələbələrə texniki dəstək

göstərilməsini, 23,1 faizi müəllimlərə metodiki və texniki dəstək göstərilməsini təklif edib.

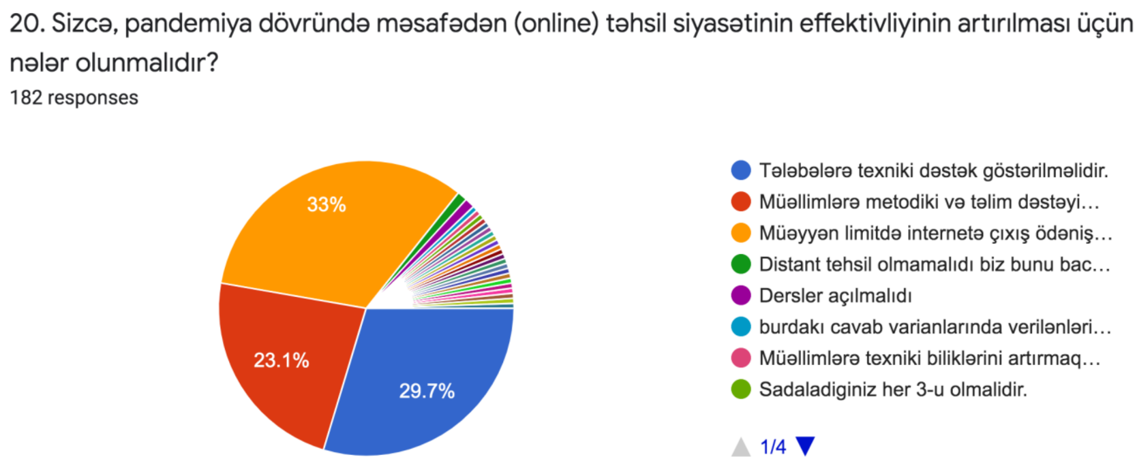

2.2. Müəllimlər pandemiya dövründə online təhslil necə qiymətləndirir?

COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin təhsilinə təsirini qiymətləndirmək üçün 120 müəllim arasında da sorğu keçirilib. Sorğuda iştirak edən müəllimlərin 54,2 faizi qadın, 45,8 faizi isə kişilərdən ibarət olub. Onlar 62,5 faizi 30-50, 20,8 faizi 20-30 yaş aralığını təmsil edib, 16,7 faizinin yaşı isə 50-dən çox olub. Respondentlərin 76,7 faizi evli, 23,3 faizi isə subay olub. Onların 57,5 faizi Bakıda, 24,2 faizi rayonda, 18,3 faizi isə digər şəhərlərdə yaşayır. Sorğuda iştirak edənlərin 79,2 faizi müəllim, 10 faizi dosent, 7,5 faizi baş müəllm, 3,3 faizi isə professor elmi vəzifəsinə malik olub. Respondetlərin 58,3 faizi orta məktəbdə, 30 faizi universitetdə, 8,3 faizi kollecdə, 3,4 faizi isə akademiyada çalışdığını bildirib.

Respondentlərin cavablarından məlum olub ki, onların 76,7 faizi dərsləri "Microsoft Team"də, 25 faizi "Zoom"da, 9,2 faizi "Whatsapp"da,1,7 faizi "Google Meet"də keçir. Sorğuda iştirak edən müəllimlərin 46,7 faizi həftədə 3-5 gün, 30,8 faizi 5 gündən çox, 27,1 faizi 2-3 gün, 0,8 faizi isə 1 gün işlədiyini bildiriblər. Müəllimlərin 40 faizi bir iş günündə online təhsil üçün 3-5 saat, 30 faizi 2-3 saat, 25,8 faizi 5 saatdan çox, 4,2 faizi 1 saata qədər vaxt ayrıdığını bildirib.

Sorğu göstərib ki, online təhsil zamanı müəllimlərin qarşılaşdığı ən böyük çətinliklər tələbələrin və şagirdlərin dərsə davamiyyətinin aşağı olması, internetə çıxış, tədris mühitinin aşağı olması, texniki avadanlığın çatışmaması, uyğun iş şəraitinin olmamasıdır. Respondentlərin 10 faizi heç bir çətinliyinin olmadığını bidiriblər.

Sorğu iştirakçıları internetə çıxış zamanı qarşılaşdıqları çətinlikləri belə sıralayıblar: internetin keyfiyyətsiz olması (48,3 faiz), internetin sürətinin aşağı olması (30 faiz), internet qiymətinin bahalığı (18,3 faizi) sadalanıb. Respondentlərin 39,2 faizi online tədris zamanı texniki avadanlıq sarıdan probleminin olmadığını bildirib. 23,3 faizi kompüterinin müasir standartlara cavab verməməsindən, 21,7 faizi şəxsi kompüterinin olmamasından, 10 faizi şəxsi tabletinin olmamasından gileylənib. Online tədrisin keyfiyyətinə gəlincə, müəllimlərin 49,2 faizi onu pis, 43,3 faizi orta, 7,5 faizi yaxşı qiymətləndirib.

Təhsilin keyfiyyətindən razı qalmayan sorğu iştirakçılarının 36,7 faizi tələbələrin həvəsi və marağının olmadığını, 29,2 faizi tələbələrin davamiyyətinin aşağı olduğunu, 20 faizi tələbələrin dərsə az vaxt ayırdığını, 3,3 faizi tələbələrin texniki biliklərinin zəifliyini qeyd ediblər. Respondentlərin 50,8 faizi online tədris mühitini orta səviyyədə, 45 faizi pis, 4,2 faizi yaxşı qiymətləndirib.

Dinamikaya gəlincə, sorğuya cəlb olunan müəllimlərin 40,8 faizi hesab edirlər ki, yaz semestri ilə müqayisədə payız semesterində online təhsilin keyfiyyəti dəyişməyib, 35 faizi onun yaxşılaşdığını, 24,2 faizi isə pisləşdiyini bildirib.

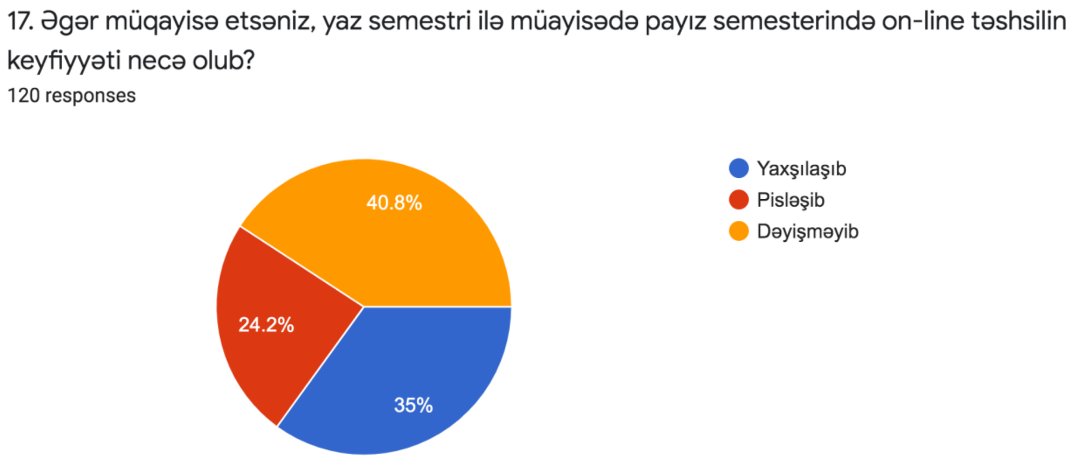

Tədrisin keyfiyyətinə respondent müəllimlər 100 ballıq şkala üzrə belə qiymət veriblər: 33,3 faiz 30-50 bal, 28,3 faiz 50-70 bal, 25,8 faiz 30-dan aşağı, 11,7 faiz 70-90 bal, 0,8 faiz 90-100 bal.

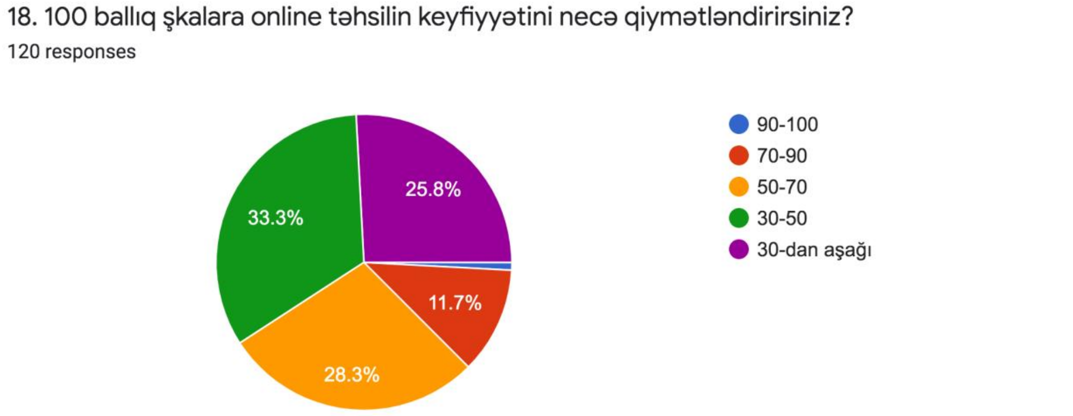

Sorğuya qatılan müəllimlərin 49,2 faizi pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətini qismən effektli, 44,2 faizi effeksiz, 6,7 faizi tam effektli sayıb.

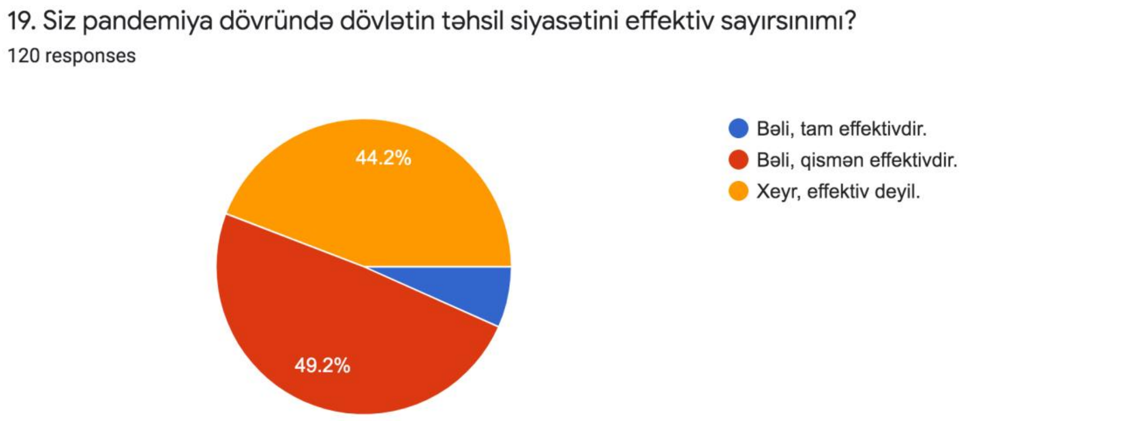

“Pandemiya dövründə təhsil siyasətinin effektivliyini necə artırmaq olar” sualına cavab olaraq respondent müəllimlərin 46,7 faizi müəyyən limitdə ödənişsiz internet verilməsini, 24,2 faizi texniki kömək göstərilməsini, 21, 7 faizi isə metodiki və təlim dəstəyi verilməsini təklif edib.

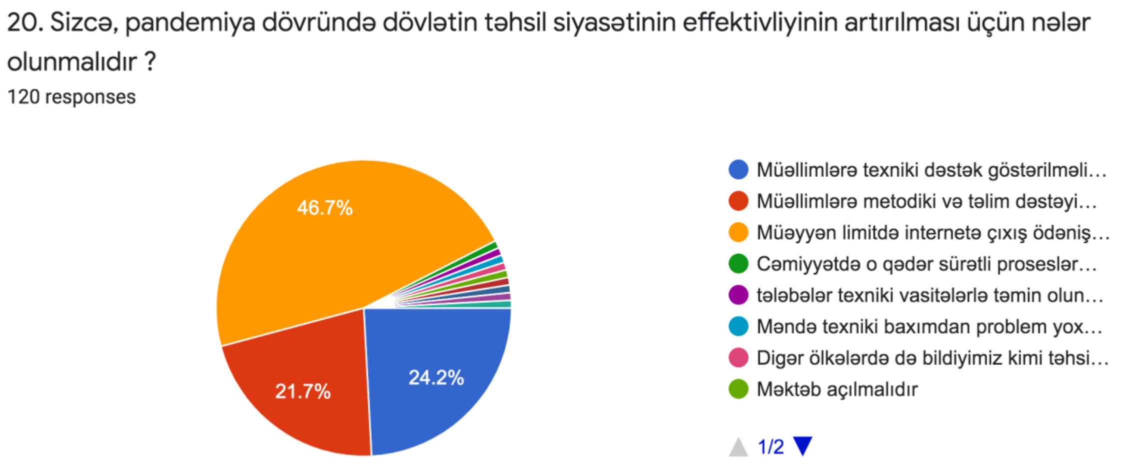

III. Nəticələr

3.1. Məşğulluq sahəsində

Gənclər arasında məşğulluq və işsizliyin səviyyəsi, onların pandemiya dövründə dövlət dəstək proqramları ilə əhatə olunması məqsədilə keçirilmiş sorğunun emalı müəyyən nəticələrə gəlməyə imkan verir. Bunlar aşağıdakılardır:

1) **Azərbaycan gəncləri arasında işsizlik xroniki xarakter daşıyır.** Belə ki, sorğuda iştirak edən işsiz gənclərin yarısından çoxu - 53,4 faizi hələ pandemiya başlamamışdan əvvəl ya işsiz olub, ya da işlərini itiriblər. Pandemiya gənclər arasında işsizliyin artımına ciddi təsir göstərib. Belə ki, gənc işsizlərin 27,5 faizi pandemiya başlayandan dərhal, 9 faizi bir neçə ay, 10,1 faizi pandemiyadan 6 ay sonra işlərini itiriblər. 18-29 yaşlı gənclərin əsas fəaliyyət sahəsinin xidmət və ictimai iaşə sektoru olduğunu əsas götürsək, aydın olar ki, işsizliyin kəskinləşməsinə NK yanında Operativ Qərargahın 14 mart 2020-ci il tarixli qərarı[21] böyük təsir göstərib. Sənədin imzalandığı tarixdən sonrakı gündən başlayaraq ölkə ərazisində bütün kütləvi tədbirlər təxirə salınıb, eləcə də restoran və kafelərdə iş rejimi saat 21:00-dək müəyyən olunub, şənlik və məclislərin təşkili qadağan edilib.

   2020-ci il avqustun 18-dən etibarən ictimai iaşə obyektlərində müştərilərə açıq hava şəraitində xidmət göstərilməsinə icazə verilsə də, NK-nın 8 dekabr 2020-ci il tarixli, 488 nömrəli Qərarı[22] ilə yenidən, 2020-ci il dekabrın 14-dən 2021-ci il fevralın 1-dək kafe və restoranların fəaliyyəti tamamilə dayandırılıb.

2) **Sorğu göstərdi ki, işsiz gənclər Dövlət Məşğulluq Xidmətlərində işsiz kimi qeydiyyata düşməkdə maraqlı deyillər.** Belə ki, respondentlərin 46,6 faizi işsiz olsa da, qeydiyyat üçün müraciət etməyib. Yerdə qalan 53,4 faiz işsiz kimi qeydiyyata düşsə də,

[21] Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın Azərbaycanda xüsusi rejim tətbiq edilməsinə dair 13 Mart 2020 https://nk.gov.az/az/article/718/

[22] Azərbaycan Respublikasında 2020-ci il dekabrın 14-dən xüsusi karantin rejiminin sərtləşdirilməsi haqqında qərarı, https://nk.gov.az/media/files/78933e9d16f649ed659861358360f732.pdf

onların 87,4 faizinə dövlət məşğulluq orqanlarında iş təklif edilməyib, 8,3 faizi belə təklif alsa da, əmək haqqı aşağı olduğuna görə ondan imtina edib. Burda diqqəti 2 məqama cəlb etmək istərdik. Birincisi, gənclərin işsiz kimi qeydiyyata düşüb status almaqda maraqlı olmamasının əsas səbəbi Azərbaycanda işsizlik sığortası sisteminin yetərsizliyi, işsizləri tam müdafiə etməməsi ilə bağlıdır. DSK-nın açıqladığı ən son məlumatlara görə, işsizlik sığortası alanların işsiz statusu olanlarda xüsusi çəkisi 2020-ci ilin yanvar ayında 0,66 faiz, fevral ayında 0,62 faiz, mart ayında 0,55 faiz, aprel ayında 0,50 faiz təşkil edib. Bunun başlıca səbəbi 1 yanvar 2018-ci il tarixdən qüvvəyə minmiş "İşsizlikdən sığorta haqqında" qanuna əsasən yalnız dövlət orqanının və ya hüquqi şəxsin ləğv edilməsi və ya işçilərin sayı və ya ştatların ixtisar edilməsi nəticəsində əmək münasibətlərinə xitam verilmiş və məşğulluq mərkəzlərində işsiz kimi qeydiyyata alınmış sığortaolunanların işsizlikdən sığorta ödənişini almaq hüququna malik olmasıdır.[23] Bu o deməkdir ki, digər kateqoriyaya malik olan işsizlər sığorta haqqı ala bilməzlər. Nəzərə alsaq ki, gənclərin əksəriyyəti əmək bazarına orta və ya ali təhsilini bitirdikdən sonra daxil olur və bu halda onlar ilk dəfə iş axtarmağa başladığından əvvəllər hər hansı bir müəssisədə çalışmadıqlarından DMA-da qeydiyyata düşsələr belə, işsizlik sığortası almaq hüququna malik olmurlar. Odur ki, bu səbəbdən işsiz gənclər DMA-da işsiz kimi qeydiyyata düşüb, status qazanmaqda marağı olmurlar. Diqqəti cəlb etmək istədiyimiz ikinci məqam isə işsiz kimi qeydiyyata düşənlərin iş axtardığı dövrdə iş təklifi almamaları və ya belə təkliflərin az olması, ya da aldıqları təkliflərin onların gözləntilərinə cavab verməməsidir. Belə ki, sorğudan məlum olur ki, işsiz kimi qeydiyyata düşənlərin 87,4 faizinə məşğulluq orqanlarında iş təklif edilməyib, cəmi 8,3 faizə təklif olunan iş üzrə əmək haqları aşağı olub. Müşahidələr göstərir ki, bir çox hallarda gənclərə ödənişli əsaslarla müvəqqəti, adətən 2 aylıq, bəzən isə 6 aylıq ictimai işlər təklif olunur ki, belə işlərə görə də ödənişlər minimum əmək haqqı səviyyəsində - 250 manatdır və iş daimi xarakter daşımır. Odur ki, işsiz və iş axtaran gənclər DMA-nın xidmətlərindən bəhrələnə bilmirlər.

[23] "İşsizlikdən sığorta haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, http://e-qanun.gov.az/framework/36310 ; İşsizlikdən sığorta ödənişi, http://sosial.gov.az/ishsizlikdensigortaodenishi

3) **Sorğu göstərib ki, işsizlik sığortası ala bilməyən gənclərin pandemiya dövründə dövlətin digər dəstək proqramlarından bəhrələnməsi sahəsində də vəziyyət qanedici olmayıb.** Dövlətdən yardım alan 61 respondentin 45-i 190 manatlıq birdəfəlik yardım, 10-u fərdi sahibkar kimi maliyyə yardımı, 6-i isə muzdlu işçi kimi əmək haqqına kompensasiya alıb. Respondentlər arasında 3 nəfər ictimai işlərə cəlb olunaraq müvəqqəti əmək haqqı alıb, 4 nəfər isə özünüməşğulluq proqramına cəl olunub. Göründüyü kimi, işsiz kimi aztəminatlılar qrupuna daxil olan gənclərin sosial müdafiəsi sahəsində də effektiv yardım almaq imkanları mövcud deyil.
4) **Sorğu göstərdi ki, pandemiya dövründə və ondan əvvəl işini itirən və ya ümumiyyətlə iş tapmayan gənclər hazırkı durumdan çıxış planlarına malik deyil.** "Əgər pandemiya dövründə bir daha yardım ödənilməzsə, planınız necə olacaq" sualına hər 5 gəncdən 3-ü "Heç bir planım yoxdur" cavabını verib. Sorğu iştirakçılarının 27,9 faizi iş axtaracağını, 2,8 faizi kredit götürəcəyini, 2,8 faizi təkrarən yardım alamq üçün müraciət edəcəyini bildirib. Bu o qənaətə gəlməyə əsas verir ki, gənclər siyasəti üzrə dövlət proqramı və strategiyası effektiv işləmir. Bu sənədlərdə yaradılması nəzərdə tutulan Gənclər evləri və Gənclər fondu onların gələcək planlarını müəyyənləşdirmək üçün inkişaf proqramları təklif etsəydi, yəqin ki, respondentlərin 60 faizə qədəri əlacsız vəziyyətdə qalmazdı.
5) **Ölkəmizdə gənclərin işə qəbul zamanı ən çox rastlaşdıqları çətinliklərə (təcrübənin olmaması və ya az olması, təhsilin və peşə biliklərinin çatışmaması, təklif olunan məcacibin az olması və təklif edilən işin uyğun olmaması) ümumi problem kimi digər ölkələrdə rast gəlinir, lakin Azərbaycanda bu sahədə spesifik problemlərin (işə qəbulda rüşvətin, qohumbazlığın və regionçuluğun olması) mövcudluğu təəssüf doğurur.** İşəgötürənlərə ünvanlanan eyni suala onların cavabı da gənclərin məşğulluğunun təminatı baxımından diqqətə layiqdir. Belə ki, işəgötürənlər "Gəncləri işə götürərkən onlardan başlıca olaraq nələri tələb edirsiniz" sualına cavabda məsuliyyət, işgüzarlıq, təcrübə, təhsil və punktuallıq kimi xüsusiyyətlərin onlar üçün çox önəmli olduğunu qeyd ediblər.

Qeyd olunanlarla yanaşı, gənclərin məşğuluğu və işsizlikdən qorunması ilə bağlı araşdırma göstərdi ki, hökumət pandemiya dövründə gənclərin məşğulluğu və sosial müdafiəsi sahəsində

həm ənənəvi proqramların əhatə dairəsini genişləndirməyə, həm də işisizlikdən sığorta qaydasında birdəfəlik yardım proqramının tətbiqinə üstünlük verib. Hər iki istiqamətdə təşəbbüslərin reallaşdırılması zamanı hökumət mövcud vəziyyətin düzgün statistik xarakteristikası və texniki təminat sahəsində problemlərlə üzləşib.

İnformasiya təminatı sahəsində ən ciddi problem məşğulluq və işsizlik statistikası ilə bağlı olub. İşsizlər haqqında məlumat bazasının düzgün olmaması ilə yanaşı, işsizlərin qeydiyyatında sonradan müşahidə olunan problemlər işsizlərin sığortası istiqamətində birfədəlik dövlət yardım proqramının effektini xeyli azaldıb. Bu sahədə mövcud statistik bazanın yalnız rəsmi göstəricilərə əsaslanması, eləcə də yaradılan iş yerlərinin şişirdilməsi, bağlanan iş yerlərinin isə gizlədilməsi pandemiya şəraitində məşğulluq və işsizlik statistikasının mövcud gerçəkliklə uzlaşdırılmasında problem yaradıb. Məsələn, pandemiya dövründə həm inkişaf etmiş, həm də inkilşaf etməkdə olan ölkələrdə iş yerlərinin ixtisarı müşahidə edildiyi halda Azərbaycanın rəsmi statistikası 2020-ci ilin mart ayından dekabr ayınadək olan dövrdə təxminən 80 min yeni iş yeri yaradıldığını bəyan edib.[24] Bu məlumat dövr ərzində ƏƏSMN-nin elektron bazasına daxil edilən əmək müqavilələri bildirişlərinin sayı əsasında hesablanıb.[25]

Fikrimizcə, yeni açılan iş yerlərinin bir hissəsi xüsusi karantin rejimi dövründə tətbiq edilən SMS icazənin nəticəsidir. Belə ki, NK-nın qərarı[26] ilə pandemiya dövründə işləməsinə icazə verilən bir çox müəssisələr "iş yerləri" yaratmaqla məşğul olublar. Bu iş yerlərinin bir çoxu əvvəllər də mövcud olub, sadəcə passiv xarakter daşıyıb, SMS icazə ilə əlaqədar aktivləşdirilib[27]. Özəl sektorda bu vaxta qədər qeydiyyatsız fəaliyyət göstərən qeyri-leqal işçilər xüsusi karantin

[24]Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası tərəfindən "KPMG Azerbaijan" şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində nəşr olunan "Azərbaycanda Xarici Biznes 2020" hesabatının rəsmi təqdimatındanda İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarovun çıxışı https://apa.az/az/maliyye_xeberleri/Nazir-Gozlnilmz-olsa-da-pandemiya-sraitind-martin-vvlindn-olkd-80-min-is-yeri-acilib-619758

[25] "Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında" 2013-ü il 27 dekabr tarixli qanun və həmin qanunun tətbiqi ilə bağlı imzalanmış 2014-cü il 3 fevral tarixli fərmanı ilə ƏƏSMN-də yaradılmış elektron informasiya sistemi işəgötürənlərlə işçilər arasında yaranmış əmək münasibətlərinin operativ uçotunu aparır.

[26] Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il 8 dekabr tarixli 488 nömrəli Qərarına 1 nömrəli əlavə ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının ərazisində müəyyən edilmiş xüsusi karantin rejimi dövründə işlərin davam etdirilməsi zəruri olan fəaliyyət sahələrinin siyahısı, https://apa.az/az/sosial_xeberler/Xususi-srtlsdirilmis-karantin-muddti-dovrund-faliyytin-icaz-veriln-sahlr-mlum-olub-618679

[27] Yeni yaranmış "iş yerləri" nəyin hesabınadır?! - Nazirə haqli sual., Gündəlik Bakı qəzeti, 18 dekabr 2020-ci il, https://gundelik-baku.com/manshet/11965-yeni-yaranmish-ish-yerleri-neyin-hesabinadir-nazre-haql-sual.html

rejimi iləbağlı tətbiq edilən məhdudiyyətlərə görə fəaliyyət icazəsi almaq üçün əmək müqaviləsi bağlamağa və onları ƏƏSMN-in elektron bazasına daxil etməyə məcbur olub.

Bununla yanaşı, əmək müqaviləsiz çalışan işçilərin bir qismi çalışdıqları özəl sektorda xüsusi karantin rejimi ilə bağlı fəaliyyət icazəsi ala bilməyib. Buna görə də onlar fəaliyyətinə icazə verilən taksi və kuryer fəaliyyəti kimi sahələrdə formal iş yerlərində rəsmiləşməklə digər işlərdə çalışmaqda davam ediblər. Nəhayət, bu 2020-ci ilin son 10 ayında yeni yaranan iş yerlərinin 70 mini büdəcədən ayrılan vəsait hesabına ödənişli ictimai iş yerlərinin hesabınadır. İlin əvvəlində 38 min ictimai iş yeri yaradılsa da, pandemiya dövründə işsizlər üçün əlavə olaraq 52 min, bütövlükdə 90 min ödənişli ictimai iş yerləri (iki aylıq) yaradılıb. Bu günə qədər artıq 38 min davamlı iş yerlərinin 95 faizi, 52 min iki aylıq iş yerinin isə 50 faizi tam şəkildə işçilərlə təmin edilib.[28]

Pandemiya dövründə işsizlərə dəstək proqramı çərçivəsində özünüməşğulluq proqramı da genişləndirilərək 12 min ailəni əhatə edib. Bu proqrama BMT İP də qoşulub. Cari ildə 12 min vətəndaşın özünüməşğulluq proqramına cəlb edilməsi nəzərdə tutulur. İlin 6 ayında 3 min 500 nəfər özünüməşğulluq proqramına cəlb edilib. Lakin karantin müddəti ərzində vətəndaşların təlimlərə cəlb edilməsi və təlimi bitirdikdən sonra biznes planlarını müdafiə etməsi mümkün olmayıb.

Azərbaycanda COVİD-19 pandemiyasının neqativ təsirləri daha çox gənclərə, aztəminatlı təbəqəyə, əsasən də işsizlərə olub. Gənclər arasında keçirilmiş sorğunun nəticələrinin təhlili göstərir ki, bu təsirlərin neytrallaşdırılması üçün nəzərdə tutulan sosial müdafiə proqramları, xüsusilə də işsizlər üçün tətbiq edilən birdəfəlik yardım paketi yetərincə səmərə verməyib. Bunun başlıca səbəblərinə ayrılmış vəsaitin yetərli olmaması və davamlı ödənilməməsidir.

[28] Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclas, http://www.azerbaijan-news.az/view-193478/prezident-ilham-eliyevin-sedrliyi-ile-nazirler-kabinetinin-2020-ci-ilin-birinci-yarisinin-sosial-iqtisadi-inkisafinin-yekunlarina-ve-qarsida-duran-vezifelere-hesr-olunan-iclasi-kecirilib

3.2. Online təhsil sahəsində

Pandemiya dövründə gənclərin bütün səviyyələrdə təhsili ilə bağlı aparılan araşdırmalar da maraqlı nəticələrə gəlməyə imkan verib. Qeyd edək ki, pandemiya dövründə verilən online təhsilin qiymətləndirilməsi təhsilverənlər (müəllimlər) və təhsilalanlar (tələbələr və şagirdlər) arasında aparılmış sorğular vasitəsilə həyata keçirilib. Burada tərəflərin bir-birlərini qarşılıqlı qiymətləndirməsinə nail olunub, tələbə (şagird) və müəllimləri xarakterizə edən spesifik problemlərlə yanaşı, online təhsilin keyfiyyətinə təsir edən ümumi problemlər də aşkara çıxarılıb.

1) Həm təhsilverənlər, həm də təhsilalanlar pandemiya dövründə online təhsil zamanı böyük çətinliklərlə qarşılaşıb, onlardan ən əsası internetin keyfiyyəti ilə bağlıdır. Müəllim və tələbələrin (şagirdlərin) online təhsil zamanı qarşılaşdığı çətinliklər arasında üst-üstə düşənlər olsa da, fərqlənənlər də var. İnternətə çıxış həm təhsilverənlərin, həm də təhsilalanların iki əsas problemindən biridir. Bu da göstərir ki, ölkədə keyfiyyətli və sürətli internetlə təminat sahəsində çox ciddi problemlər var. Hər iki qrup respondentlər internetə çıxış zamanı qarşılaşdıqları problemləri belə sıralayıblar: keyfiyyətsiz internet, sürətin aşağı olması və qiymətin bahalığı. İkinci əsas problem kimi tələbələr (şagirdlər) tədrisin keyfiyyətinin yetərsizliyini, müəllimlər isə dərsə davamiyyətinin aşağı olmasını göstəriblər. Beləliklə də respondet tələbə və şağirdlərin 40,2 faizi on-line tədris sahəsində problemləri texniki, 48,3 faizi isə idarəçilikdə görür.

2) Sorğunun nəticələrinə görə, təhsilverənlərin yarısının texnika (kompüter, planşet və sair) problemi olmasa da, təhsilalanların texniki təminatında ciddi çatışmazlıq var. Sorğuda iştirak edən müəllimlərin 39,2 faizi online tədris zamanı texniki avadanlıq sarıdan probleminin olmadığını desə də, təhsilalanlar arasında bu problem özünü kəskin şəkildə göstərir. Onların yalnız 2,7 faizi texniki avadanlıq sarıdan probleminin olmadığını bildirib. Ölkədə, təhsilalanların, xüsusilə şagirdlərin ən qabarıq problemi kompüterlə təminat səviyyəsinin kəskin aşağı olmasıdır.

“Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət planının 4.1 saylı strateji hədəfinə (Təhsil müəssisələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyaları əsaslı təlim metodologiyasının tələblərinə uyğun infrastrukturun yaradılması, hər bir təhsil müəssisəsinin internetlə, ümumi orta təhsil

səviyyəsində hər bir şagirdin elektron dərsliklər yüklənilmiş kompyuter-planşetlə təmin edilməsi)[29] çatılması üçün ümumi orta təhsil səviyyəsində hər bir şagirdin elektron dərsliklər yüklənilmiş kompüter-planşetlə təmin edilməsi 2020-ci ildə yekunlaşmalı idi. Təəssüf ki, bu, baş vermədi.

DSK-nın məlumatına görə, 2019-cu ildə kompüteri olan ev təsərrüfatlarının ölkə üzrə bütün ev təsərrüfatlarında xüsusi çəkisi 65 faiz, kompüterdən istifadə etmiş əhalinin ölkə əhalisinin sayında xüsusi çəkisi isə 74,1 faiz təşkil edib. Təhsil Nazirliyinin rəsmi məlumatına görə, 2005-2018-ci illər üzrə təhsil müəssisələri 89.481 ədəd kompüter avadanlığı ilə təmin edilib.[30]

3) Online tədrisin keyfiyyətinin aşağı olmasını həm təhsilalanlar, həm də təhsilverənlər təsdiq edirlər. Sorğular göstərib ki, online tədrisin keyfiyyətinin aşağı olması məsələsində təhsilalanlarla təhsil verənlərin mövqeyi üst-üstə düşür. Ancaq səbəblər məsələsində rəylər fərqlənir. Sorğu iştirakçısı olan təhsil alanların 98,1 faizinin fikrincə, keyfiyyətin aşağı olmasının səbəbi müəllimlərdir (müəllimlərin həvəsi və marağı yoxdur, dərslərə vaxt çatdıra bilmirlər, texniki bilikləri aşağıdır, peşəkar deyillər), 1,9 faiz isə tədrisin keyfiyyətinə internet probleminin təsir etdiyini düşünür. Müəllimlər keyfiyyətin aşağı olmasına səbəb kimi tələbələrin online dərslərə həvəsiz yanaşdıqlarını, davamiyyətlərinin aşağı olduğunu, dərsə az vaxt ayırdıqlarını və texniki biliklərinin zəifliyini qeyd ediblər.

Respondent təhsilalanların 66 faizi, demək olar ki, hər 3-dən ikisi, təhsil verənlərin isə 59,1 faizi tədrisin keyfiyyətini 100 ballıq şkala üzrə 50 bal və ondan aşağı qiymətləndirib.

4) Online təhsilin dinamikasında ciddi keyfiyyət dəyişikliyi müşahidə olunmayıb. Sorğuya cəlb olunan təhsilverənlərin 40,8 faizi hesab edir ki, yaz semestri ilə müqayisədə payız semesterində online təhsilin keyfiyyəti dəyişməyib, 35 faizi onun yaxşılaşdığını, 24,2 faizi isə pisləşdiyini bildirib. Təhsilalanların isə 54,9 faizi yaz semestri ilə müqayisədə payız semestrində tədrisin keyfiyyətinin dəyişmədiyini iddia edib. Respondentlərin 26,9 faizi keyfiyyətin yaxşılaşdığı, 18,1 faizi isə pisləşdiyi qənaətindədir.

---

[29] Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 19 yanvar tarixli 995 nömrəli Sərəncamı ilə ilə təsdiq edilib. http://www.e-qanun.az/alpidata/framework/data/29/c_f_29145.htm

[30] Təhsil Nazirliyinin rəsmi saytı. https://ict.edu.az/fealiyyet/1

5) Pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasəti tam effektli olmayıb. Sorğular vasitəsilə respondentlərin pandemiya dövründə online təhsil siyasətinə münasibəti də öyrənilib. Təhsilalanların yalnız 6 faizi onu tam effektli hesab edir, 47,3 faizi effektli, 46,7 faizi isə qismən effektli kimi qiymətləndirib. Sorğuya qatılan müəllimlərin 49,2 faizi pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətini qismən effektli, 44,2 faizi effeksiz, 6,7 faizi tam effektli sayıb.

Online təhsilin effektli olması üçün hər iki qrup sorğu iştirakçıları müəyyən limitdə internetə çıxışın ödənişsiz olmasını, tələbələrə və müəllimlərə texniki, metodiki və təlim dəstəyi göstərilməsini təklif ediblər.

Əlavələr

Əlavə 1.

COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) məşğulluğuna təsirinə dair
SORGU ANKETİ

1. **Cinsiniz?**
   - Kişi
   - Qadın
2. **Neçə yaşınız var?**
   Zəhmət olmasa, yaşınızı qeyd edin
   - 18-dən 25-dək
   - 25-dən 30-dək
3. **Ailə statusunuz?**
   - Subay
   - Evli
4. **Siz harda yaşayırsınız?**
   - Bakıda
   - Digər şəhərdə
   - Rayonda
5. **Məşğulsunuz?**
   - Bəli, muzdlu işçiyəm
   - Xidmət müqaviləsi ilə çalışıram
   - Özünüməşğulluq proqramına qoşulmuşam

- Qeyri-leqal məşğulam
- Sahibkaram
- Xeyr, işsizəm

6. Nə vaxtdan işsizsiniz ("xeyr, işsizəm" cavabını seçənlər üçün)?

- İşimi COVİD-19 pandemiyası başlamamışdan əvvəl itirmişəm
- İşimi COVİD-19 pandemiyası başlayandan dərhal sonra itirmişəm
- İşimi COVİD-19 pandemiyası başlayandan bir neçə ay sonra itirmişəm
- İşimi COVİD-19 pandemiyası başlayandan 6 ay sonra itirmişəm

7. Nə qədər vaxtdır ki, işsizsiniz ("COVİD-19 pandemiyası başlamamışdan əvvəl" cavabını seçənlər üçün)?

- 6 aydan çoxdur, işsizəm
- 1 ildir işsizəm
- 2 ildir işsizəm
- 3 ildir işsizəm
- 4 ildir işsizəm
- 5 il və daha çox müddətdir ki, işsizəm

8. İşsiz kimi qeydiyyata nə zaman düşmüsünüz

- Pandemiya dövründən sonra (2020-ci ilin mart ayından sonra)
- Pandemiya dövründən əvvəl (2020-ci ilin mart ayından əvvəl)

9. Pandemiya dövründə dövlətin hər hansı yardım proqramından faydalanmısınızmı?

- Xeyr, müraciət etməmişəm
- Müraciət etmişəm, ancaq imtina verilib
- Bəli, dövlətdən yardım almışam.

10. Pandemiya dövründə hansı yardım proqramından faydalanmısınızmı ("bəli, sosial yardım almışam" cavabını seçənlər üçün)?

- 190 manatlıq birdəfəlik yardım
- Ünvanlı sosial yardım
- İşsizlik müavinəti
- Tələbə təqaüdü

- Müvəqqəti olaraq ictimai işə cəlb olunmuşam.
- Özünüməşğulluq proqramına cəlb edilmişəm
- Digər sosial ödəniş və ya müavinət almışam
- Fərdi sahibkar kimi yardım almışam
- Sahibkar kimi işçilərimin əmək haqlarının bir hissəsini kompensasiya kimi almışam

11. Hazırda aylıq gəlirləriniz nə qədərdir?

- Heç bir gəlirim yoxdur
- 190 manatadək
- 190 manatdan 250 manatadək
- 250 manatdan 300 manatadək
- 300 manatdan 400 manatadək
- 400 manatdan 500 manatadək
- 500 manatdan 712 manatadək
- 712 manatdan daha çox

12. Gəlirləriniz sizin hansı ehtiyaclarınızı ödəyir?

- Ərzaq
- Ərzaq və kirayə
- Ərzaq və kommunal xərclər
- Ərzaq və dərman
- Ərzaq və kredit borcları
- ərzaq və təhsil haqqı
- Bütün xərcləri

13. Pandemiya dövründə aldığınız aylıq sosial yardım sizin neçə günlük xərcini ödədi?

- 3-5 günlük
- Bir həftəlik
- 2 həftəlik
- 3 həftəlik
- Bir aylıq

14. Əgər pandemiya dövründə bir daha yardım ödənilməzsə, planınız necə olacaq?

- İş axtaracam
- Yardım üçün təkrar müraciət edəcəm
- Kredit götürəcəm
- Heç bir planım yoxdur

15. Harda iş axtaracaqsınız?

- Dövlət orqanlarında
- Özəl bölmədə
- Qeyri-dövlət təşkilatlarında
- Beynəlxalq təşkilatlarda və şirkətlərdə

16. İşə qəbul zamanı ən çox rastlaşdığınız çətinlik nədir?

- Təcrübənin olmaması və ya az olması
- Təhsilin və peşə biliklərinin çatışmaması
- İşə qəbulda korrupsiyanın olması
- Işə qəbulda qohumbazlığın olması
- İşə qəbulda regionçuluğun olması
- Təklif olunan məcacibin az olması
- Təklif edilən işin uyğun olmaması
- Başqa çətinliklər ____

17. Siz, pandemiya dövründə gənclərin məşğulluğunun qorunması sahəsində dövlət siyasətini effektiv sayırsınımı?

- Bəli, tam effektivdir.
- Bəli, qismən effektivdir.
- Xeyr, effektiv deyil.

18. Siz, pandemiya dövründə dövlətin gənclərə göstərdiyi sosial qayğını ədalətli və şəffaf sayırsınımı?

- Bəli, tam ədalətli və şəffafdır.
- Bəli, qismən ədalətli və şəffafdır.
- Xeyr, ədalətli və şəffaf deyildir.

Əlavə 2.

COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) təhsilinə təsirinə dair sorgu anketinin cavablarinin

XÜLASƏSİ

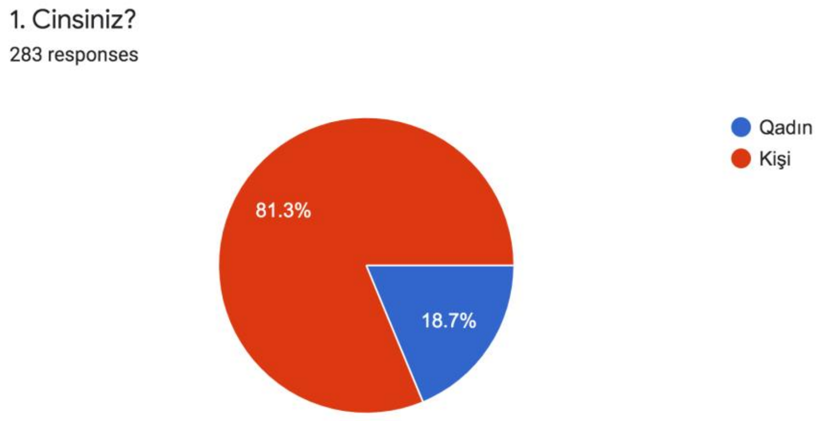

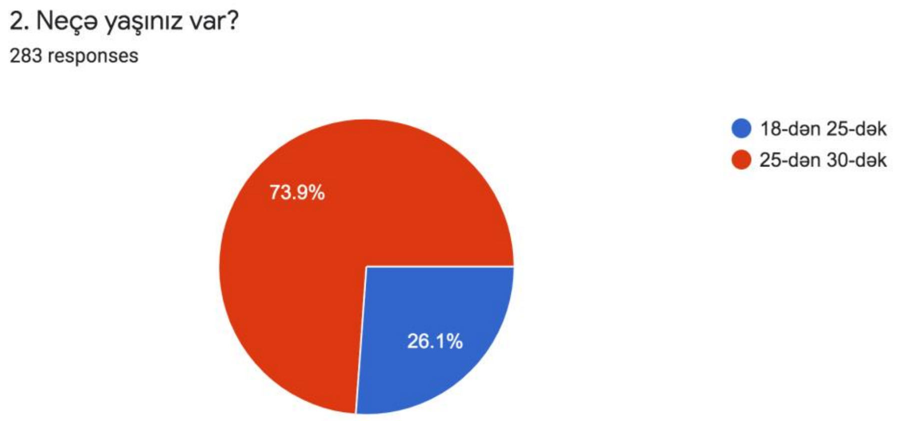
2. Neçə yaşınız var?
283 responses
18-dən 25-dək
25-dən 30-dək
73.9%
26.1%

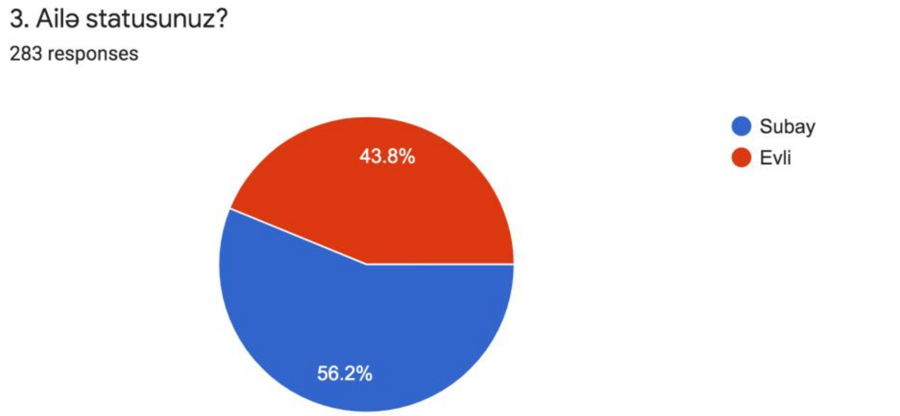
3. Ailə statusunuz?
283 responses
Subay
Evli
43.8%
56.2%

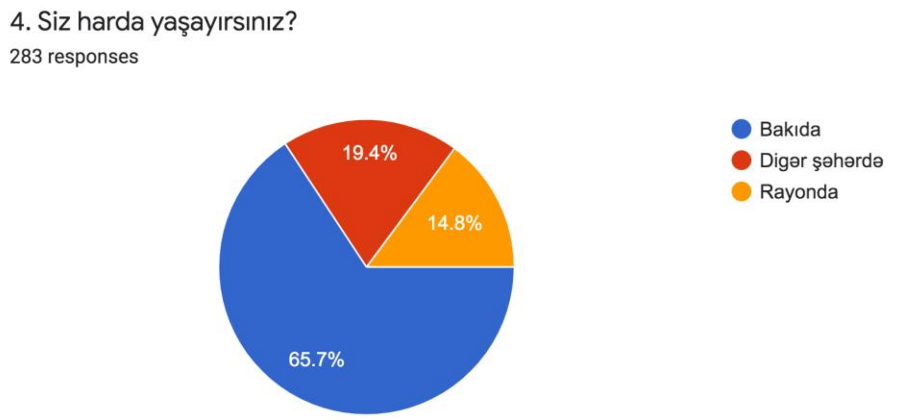
4. Siz harda yaşayırsınız?
283 responses
Bakıda
Digər şəhərdə
Rayonda
19.4%
14.8%
65.7%

5. Məşğulsunuz?
283 responses

6. Nə vaxtdan işsizsiniz (“xeyr, işsizəm” cavabını seçənlər üçün)?
189 responses

7. Nə qədər vaxtdır ki, işsizsiniz (“COVİD-19 pandemiyası başlamamışdan əvvəl” cavabını seçənlər üçün)?
169 responses

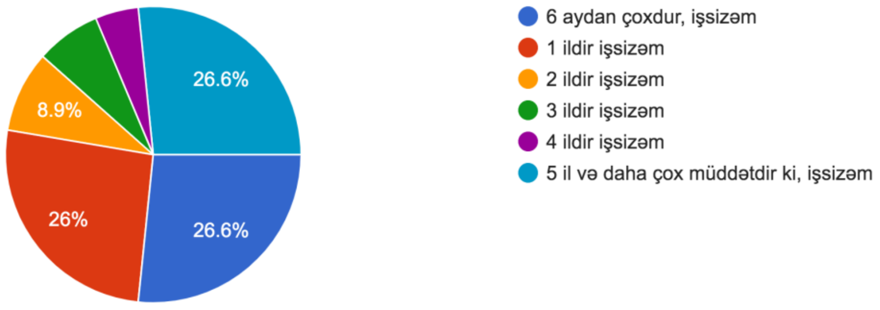

8. İşsiz kimi qeydiyyata nə zaman düşmüsünüz (“xeyr, işsizəm” cavabını seçənlər üçün)?
204 responses

9. İşsiz kimi qeydiyyat düşmüsünüzsə, sizə iş yeri təklif edilibmi?
157 responses

10. Pandemiya dövründə dövlətin hər hansı yardım proqramından faydalanmısınızmı?
283 responses

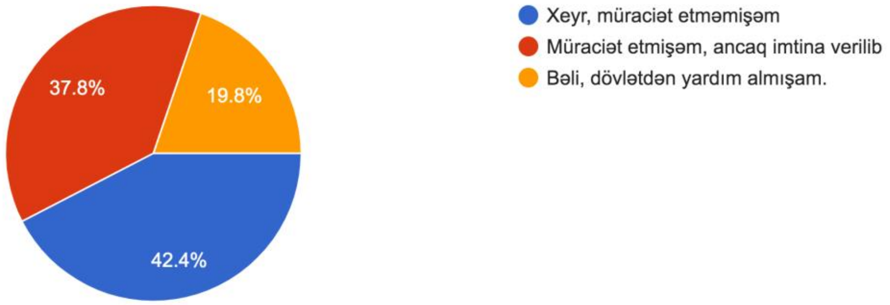

11. Pandemiya dövründə hansı yardım proqramından faydalanmısınızmı ("bəli, sosial yardım almışam" cavabını seçənlər üçün)?
118 responses

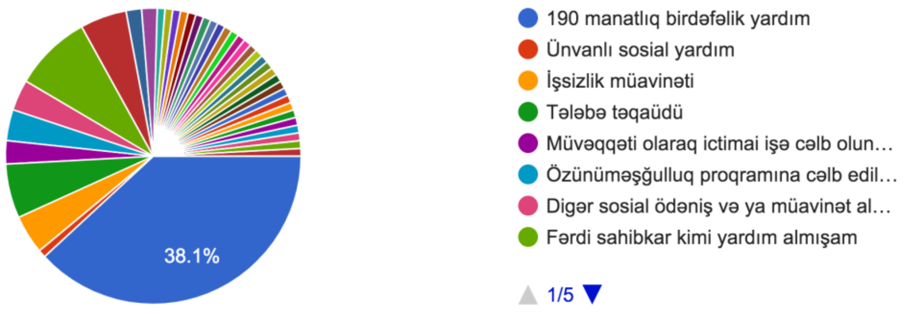

12. Hazırda aylıq gəlirləriniz nə qədərdir?
282 responses

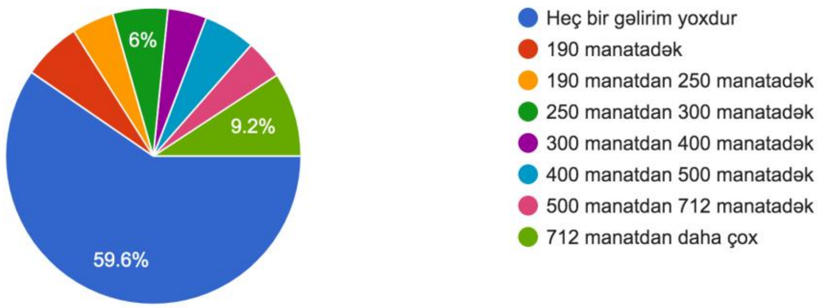

13. Gəlirləriniz sizin hansı ehtiyaclarınızı ödəyir?
283 responses

14. Pandemiya dövründə aldığınız aylıq sosial yardım sizin neçə günlük xərcini ödədi?
98 responses

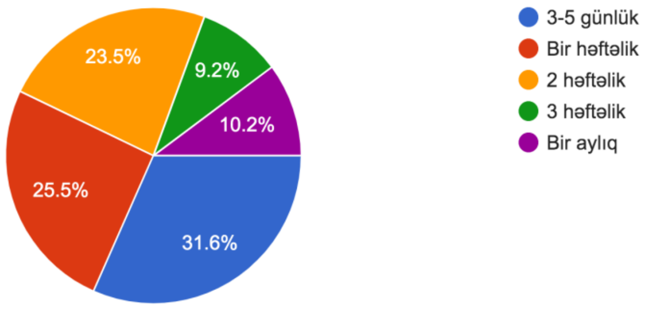

15. Əgər pandemiya dövründə bir daha yardım ödənilməzsə, planınız necə olacaq?
283 responses

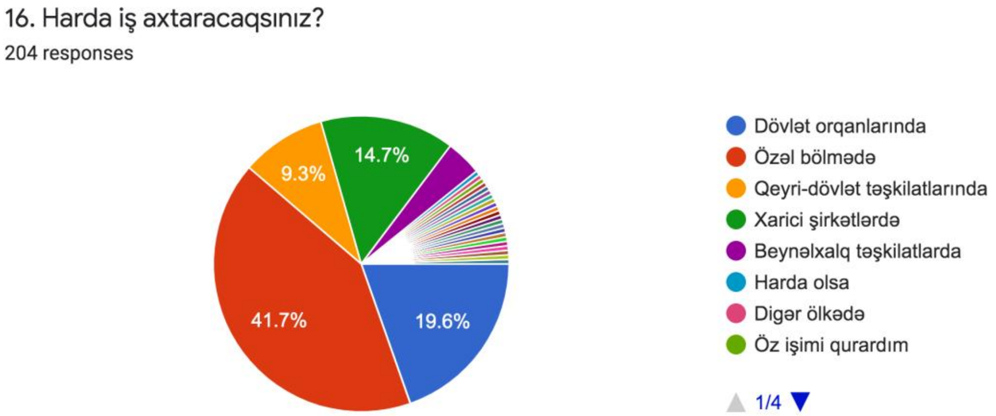
16. Harda iş axtaracaqsınız?
204 responses
14.7%
9.3%
41.7%
19.6%
Dövlət orqanlarında
Özəl bölmədə
Qeyri-dövlət təşkilatlarında
Xarici şirkətlərdə
Beynəlxalq təşkilatlarda
Harda olsa
Digər ölkədə
Öz işimi qurardım
1/4

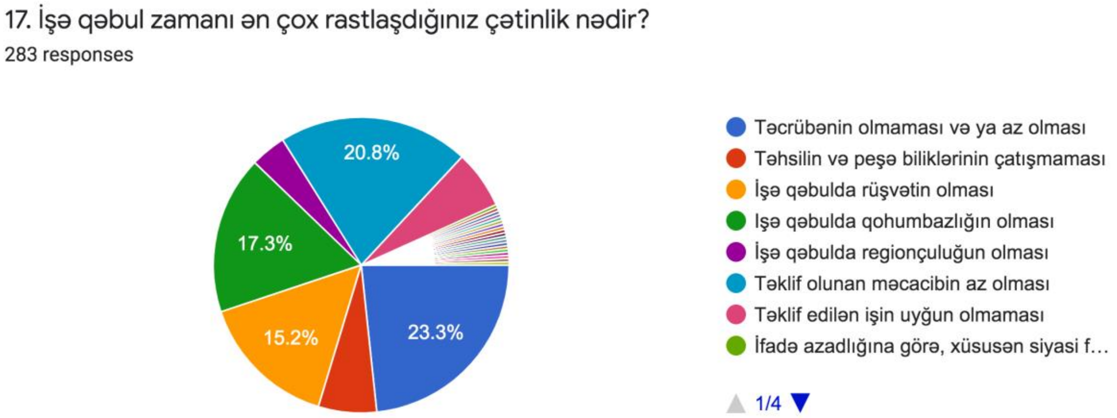
17. İşə qəbul zamanı ən çox rastlaşdığınız çətinlik nədir?
283 responses
20.8%
17.3%
15.2%
23.3%
Təcrübənin olmaması və ya az olması
Təhsilin və peşə biliklərinin çatışmaması
İşə qəbulda rüşvətin olması
Işə qəbulda qohumbazlığın olması
İşə qəbulda regionçuluğun olması
Təklif olunan məcacibin az olması
Təklif edilən işin uyğun olmaması
İfadə azadlığına görə, xüsusən siyasi f…
1/4

17. İşə qəbul zamanı ən çox rastlaşdığınız çətinlik nədir?
283 responses

18. Siz, pandemiya dövründə gənclərin məşğulluğunun qorunması sahəsində dövlət siyasətini effektiv sayırsınızmı?
283 responses

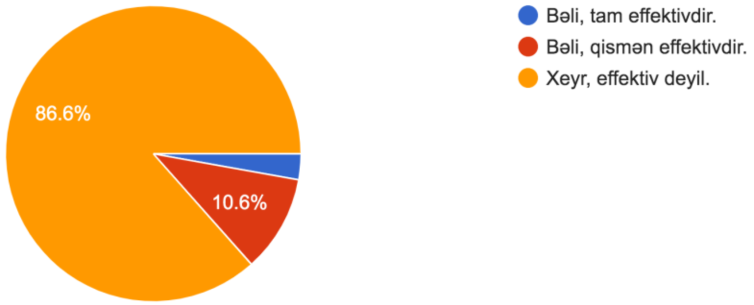

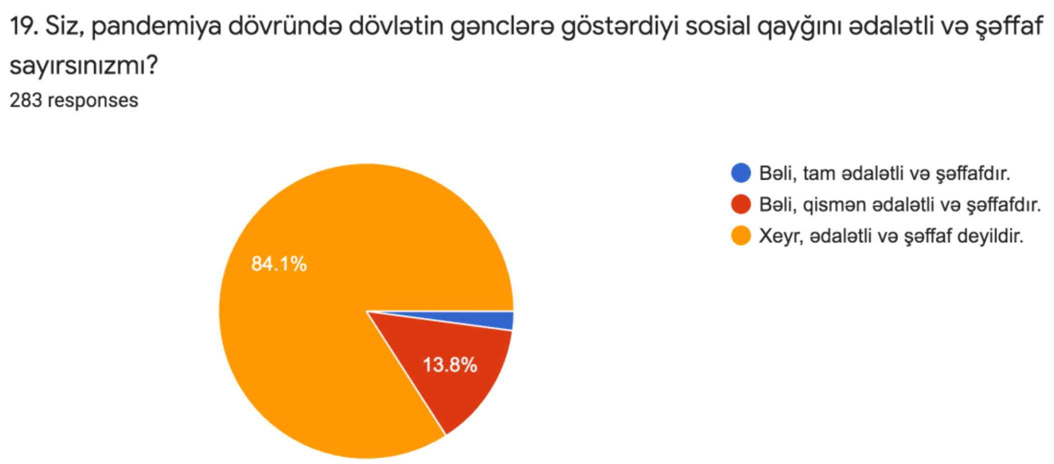

Əlavə 3.

COVID-19 pandemiyanın Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) məşğulluğuna təsirinə dair işəgötürənlər arasında

SORGU ANKETİ

19. Cinsiniz?

- Kişi
- Qadın

20. Sizin şirkətiniz hansı sektorda fəaliyyət göstərir?

- Sənaye
- Kənd təsərrüfatı
- Ticarət
- Xidmət
- İctimai iaşə
- Nəqliyyat
- Tikinti
- Mehmanxana
- Rabitə
- Digər_______________

21. COVİD-19 pandemiyası dövründə işçilərinizin sayı necə dəyişib?

- Artıb
- Azalıb
- Dəyişməyib

22. COVİD-19 pandemiyası dövründə işəgötürmə siyasətinizdə dəyişilik olubmu?

- Xeyr, olduğu kimi qalıb
- Bəli, işəgötürmə qaydaları sərtləşdirilib
- Bəli, işəgötürmə qaydaları yumşaldılıb

23. COVİD-19 pandemiyası dövründə vakant vəzifəyə işçi axtarakən müraciət edənlərin sayında hansı dəyişikliklər baş verib?

- Artıb
- Azalıb
- Dəyişməyib

24. Gəncləri (18-29 yaş arası) işə götürərkən onlardan balıca olaraq nələri tələb edirsiniz? (ən çoxu 3 cavabı seçə bilərsiniz)

- Təcrübə
- Təhsil
- Məsuliyyət
- İşgüzarlıq
- Punktuallıq
- Digər____________

25. Gəncləri işə götürməkdən ən çox nələrə görə imtina edirsiniz? (ən çoxu 3 cavabı seçə bilərsiniz)

- Təcrübəsizliyə
- Təhsilə
- Bizim işdə davamlı olmayacağına görə
- Elan olunan peşəyə uyğun gəlmədiyinə görə
- Tələbə olduğuna görə
- Digər__________

26. Sizin şirkət COVİD-19 pandemiyası dövründə dövlətin məşğulluğa yardım proqramından faydalanıbmı?

- Xeyr, müraciət etməyib
- Müraciət edib, ancaq imtina verilib
- Bəli, yardım almışıq

27. COVİD-19 pandemiyası dövründə dövlətdən aldığınız yardım məşğulluğun qorunması üçün yetərli sayıla bilərmi?

- Xeyr
- Qismən
- Bəli

28. Siz, pandemiya dövründə gənclərin məşğulluğa dövlət qayğınsını effektiv sayırsınımı?

- Bəli, tam effektivdir.
- Bəli, qismən effektivdir.
- Xeyr, effektiv deyil.

Əlavə 4.

COVID-19 pandemiyanın Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) məşğulluğuna təsirinə dair işəgötürənlər arasında sorgu anketinin cavablarının

XÜLASƏSİ

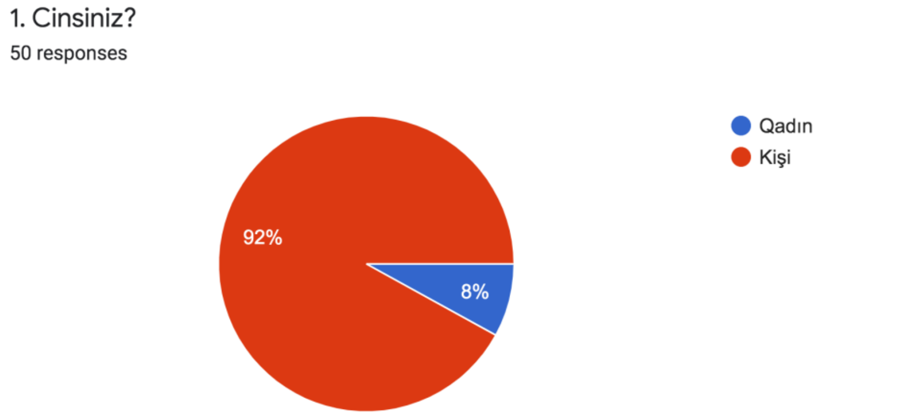
1. Cinsiniz?
50 responses
92%
8%
Qadın
Kişi

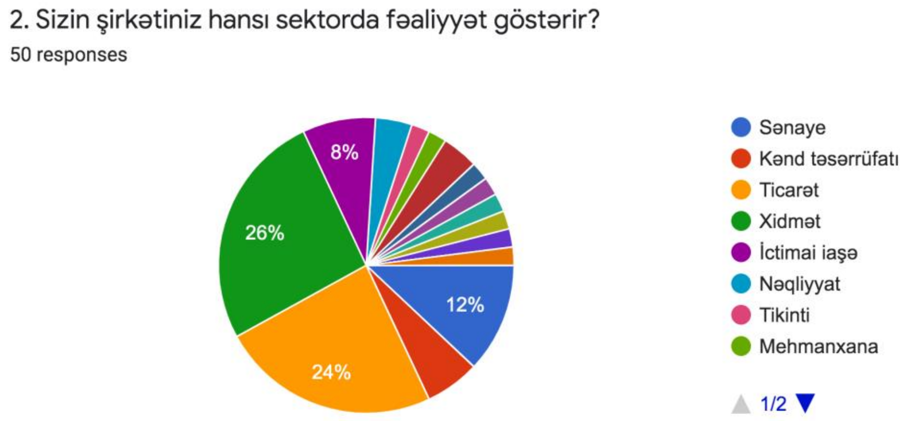
2. Sizin şirkətiniz hansı sektorda fəaliyyət göstərir?
50 responses
8%
26%
24%
12%
Sənaye
Kənd təsərrüfatı
Ticarət
Xidmət
İctimai iaşə
Nəqliyyat
Tikinti
Mehmanxana
1/2

3. COVİD-19 pandemiyası dövründə işçilərinizin sayı necə dəyişib?
50 responses

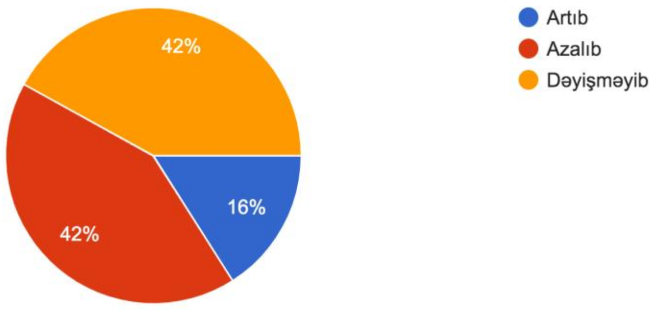

4. COVİD-19 pandemiyası dövründə işəgötürmə siyasətinizdə dəyişilik olubmu?
50 responses

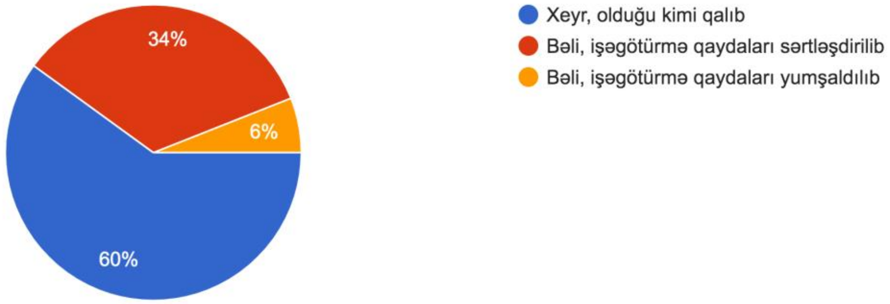

5. COVİD-19 pandemiyası dövründə vakant vəzifəyə işçi axtarakən müraciət edənlərin sayında hansı dəyişikliklər baş verib?
50 responses

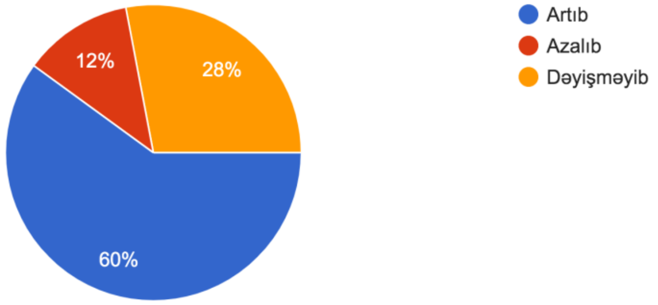

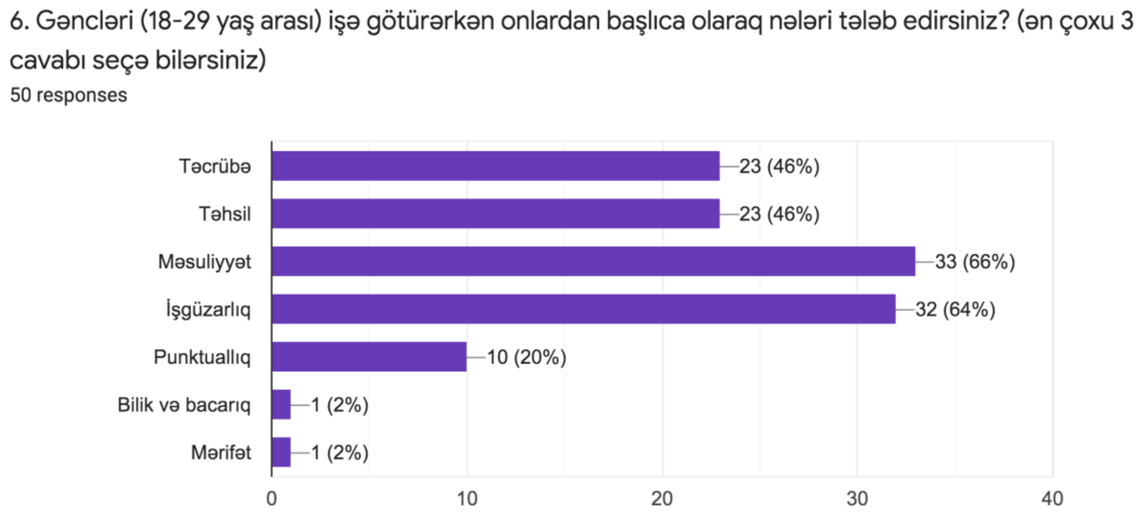
6. Gəncləri (18-29 yaş arası) işə götürərkən onlardan başlıca olaraq nələri tələb edirsiniz? (ən çoxu 3 cavabı seçə bilərsiniz)
50 responses
Təcrübə
Təhsil
Məsuliyyət
İşgüzarlıq
Punktuallıq
Bilik və bacarıq
Mərifət
23 (46%)
23 (46%)
33 (66%)
32 (64%)
10 (20%)
1 (2%)
1 (2%)
0
10
20
30
40

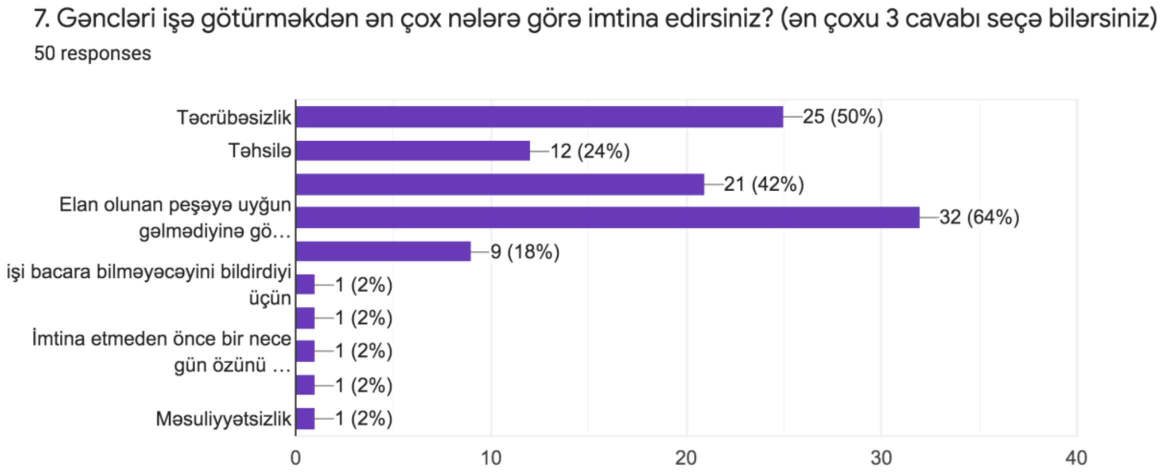
7. Gəncləri işə götürməkdən ən çox nələrə görə imtina edirsiniz? (ən çoxu 3 cavabı seçə bilərsiniz)
50 responses
Təcrübəsizlik
Təhsilə
Elan olunan peşəyə uyğun gəlmədiyinə gö…
işi bacara bilməyəcəyini bildirdiyi üçün
İmtina etmeden önce bir nece gün özünü …
Məsuliyyətsizlik
25 (50%)
12 (24%)
21 (42%)
32 (64%)
9 (18%)
1 (2%)
1 (2%)
1 (2%)
1 (2%)
1 (2%)
0
10
20
30
40

8. Sizin şirkət COVİD-19 pandemiyası dövründə dövlətin məşğulluğa yardım proqramından faydalanıbmı?
50 responses

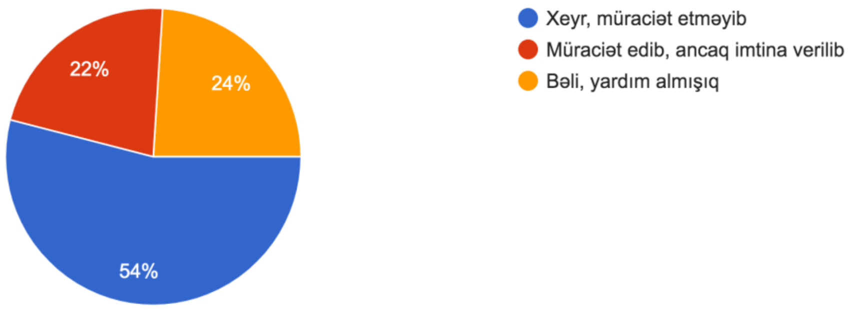

9. COVİD-19 pandemiyası dövründə dövlətdən aldığınız yardım məşğulluğun qorunması üçün yetərli sayıla bilərmi?
50 responses

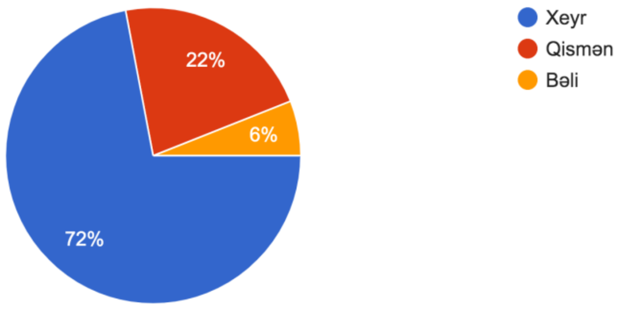

Əlavə 5.

COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) təhsilinə təsirinə dair

SORGU ANKETİ

29. Cinsiniz?

- Kişi
- Qadın

30. Neçə yaşınız var?

Zəhmət olmasa, yaşınızı qeyd edin

- 18-dən 25-dək
- 25-dən 30-dək

31. Ailə statusunuz?

- Subay
- Evli

32. Siz harda yaşayırsınız?

- Bakıda
- Digər şəhərdə
- Rayonda

33. Təhsiliniz?

- Natamam orta
- Tam orta
- Natamam ali
- Tam ali
- Doktorantura
- Rezidentura

34. Təhsilinizi harda davam etdirirsiniz?

- Akademiyada, institutda
- Universitetdə
- Kollecdə (texnikumda)

35. Təhsilinizi online formatda davam etdirirsinizmi?

- Bəli
- Xeyr
- Qismən

36. Online formada təhsilinizi hansı platformada aparırsınız?

- Zoom-da
- WhatsApp-da
- WebEx-də
- BlueJeans-də
- Başqa platformada ___________

37. Dərs günündə online təhsil üçün orta hesabla nə qədər vaxt ayırırsınız?

- 1 saata qədər
- 1-3 saat
- 3-5 saat
- 5 saatdan çox.

38. Online təhsil zamanı qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır (uyğun cavablardan yalnız 1-ni seçin)?

- İnternetə çıxış

- Texniki avadanlıq (smart telefon, tablet, note book)
- Uyğun mənzil şəraiti
- Tədrisin keyfiyyətinin aşağı olması
- Tədris mühitinin aşağı olması
- Digər problemlər __________________

39. Online təhsil zamanı internetdə çıxış məsələsində qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır?

- İnternet qiymətlərinin bahalığı
- İnternetin sürətinin aşağı olması
- İnternetin keyfiyyətsiz olması (fasilələrlə verilməsi, tez-tez kəsilməsi və sairə)

40. Online təhsil zamanı texniki avadanlıq sarıdan çətinliyiniz nədədir?

- Şəxsi smart telefonum yoxdur
- Şəxsi tabletim yoxdur
- Şəxsi kompüterim yoxdur
- Smart telefonum müasir standartlara cavab vermir
- Tabletim müasir standartlara cavab vermir
- Kompüterim müasir standartlara cavab vermir

41. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

- **Yaxşı**
- **Orta**
- **Pis**

42. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 13-cü sualın cavabında pis varıantını seçənlər cavab verməlidir)

- Müəllimlərin texniki bilikləri aşağıdır
- Müəllimlərin təcrübəsi çatışmır
- Müəllimlərin həvəsi və marağı yoxdur
- Müəllimlər peşəkar deyil
- Müəllimlər dərslərə vaxt çatdıra bilmirlər

43. Online təhsil zamanı tədris mühiti necə qiymətləndirirsiniz?

- **Yaxşı**

- **Orta**
- **Pis**

44. Online təhsil zamanı tədris mühitinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 15-ci sualın cavabında pis varıantını seçənlər cavab verməlidir)

- Müəllimlər məsuliyyətli yanaşmırlar
- Tələbələr intizamlı deyillər
- Tədrisin nəticələrinin yoxlanılması effektiv deyil
- Tədris mühiti yorucudur

45. Əgər müqayisə etsəniz, yaz semestri ilə müayisədə payız semesterində on-line təshsilin keyfiyyəti necə olub?

- Yaxşılaşıb
- Pisləşib
- Dəyişməyib

46. 100 ballıq şkalara online təhsilin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

- 90-100
- 70-90
- 50-70
- 30-50
- 30-dan aşağı

47. Siz pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətini effektiv sayırsınımı?

- Bəli, tam effektivdir.
- Bəli, qismən effektivdir.
- Xeyr, effektiv deyil.

48. Sizcə, pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətinin effektivliyinin artırılması üçün nələr olunmalıdır ?

- Tələbələrə texniki dəstək göstərilməlidir.
- Müəllimlərə metodiki və təlim dəstəyi olmalıdır.
- Müəyyən limitdə internetə çıxış ödənişsiz olmalıdır.

Əlavə 6.

COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) təhsilinə təsirinə dair sorgu anketinin cavablarının

XÜLASƏSİ

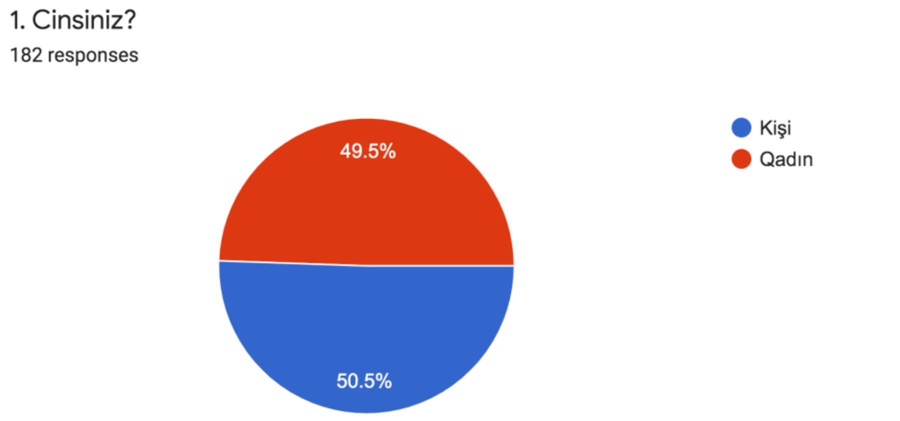

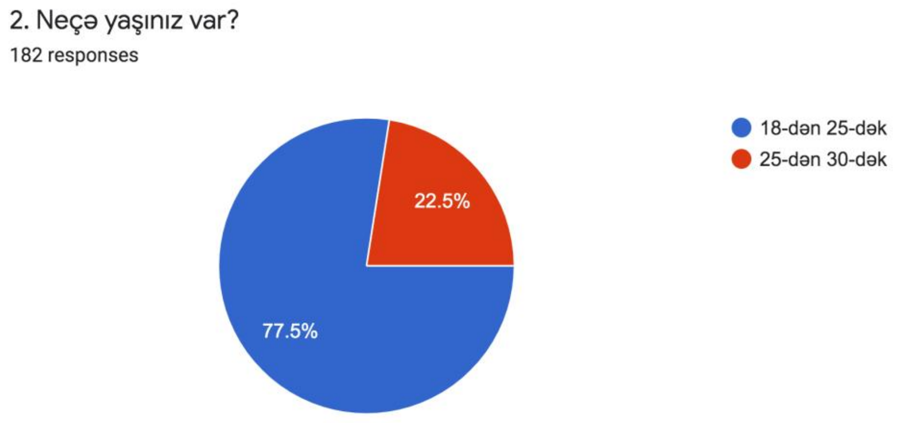

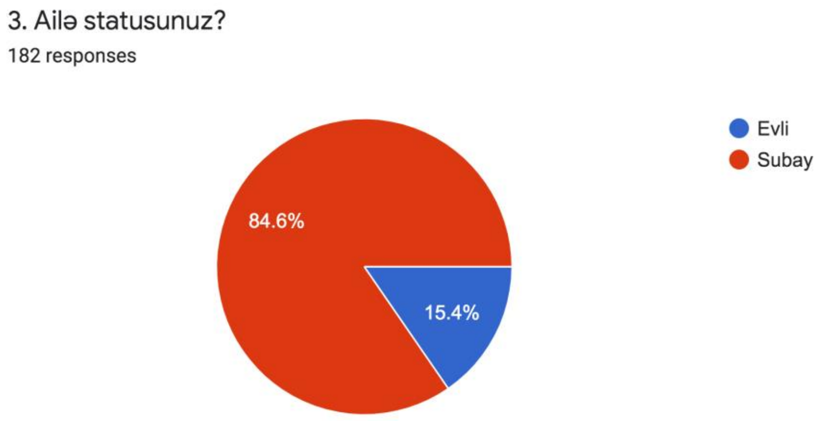
3. Ailə statusunuz?
182 responses
84.6%
15.4%
Evli
Subay

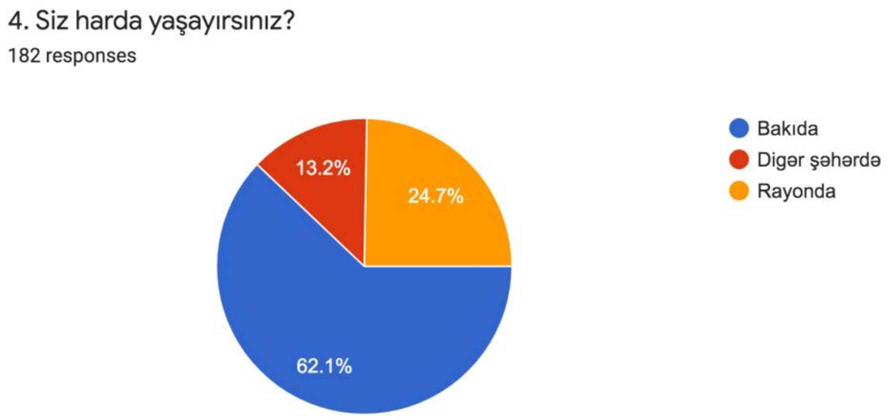
4. Siz harda yaşayırsınız?
182 responses
13.2%
24.7%
62.1%
Bakıda
Digər şəhərdə
Rayonda

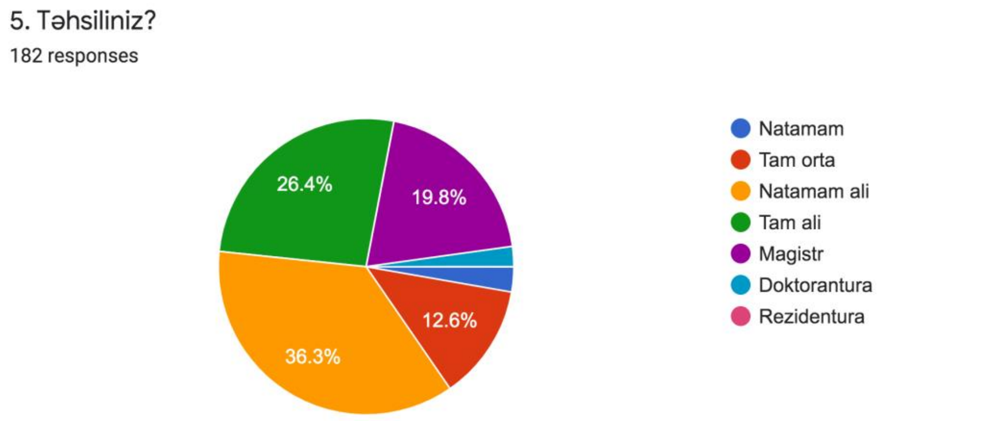
5. Təhsiliniz?
182 responses
26.4%
19.8%
12.6%
36.3%
Natamam
Tam orta
Natamam ali
Tam ali
Magistr
Doktorantura
Rezidentura

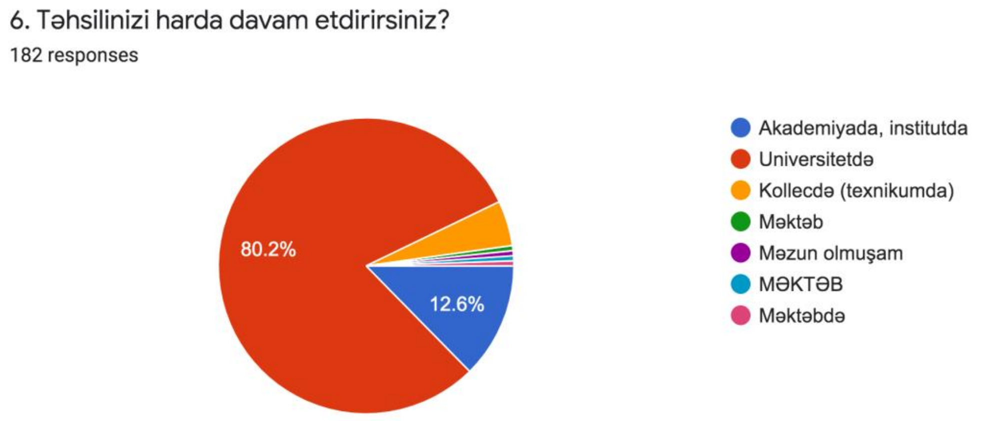
6. Təhsilinizi harda davam etdirirsiniz?
182 responses
80.2%
12.6%
Akademiyada, institutda
Universitetdə
Kollecdə (texnikumda)
Məktəb
Məzun olmuşam
MƏKTƏB
Məktəbdə

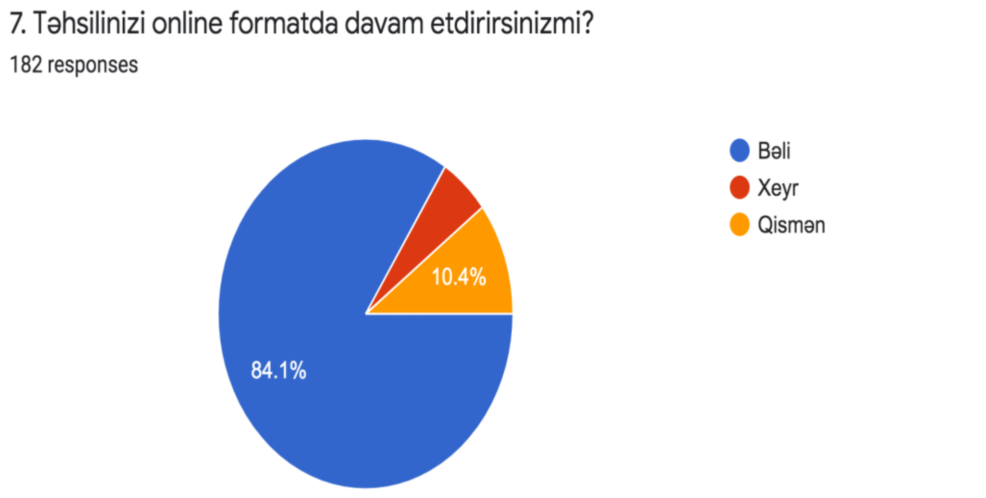
7. Təhsilinizi online formatda davam etdirirsinizmi?
182 responses
10.4%
84.1%
Bəli
Xeyr
Qismən

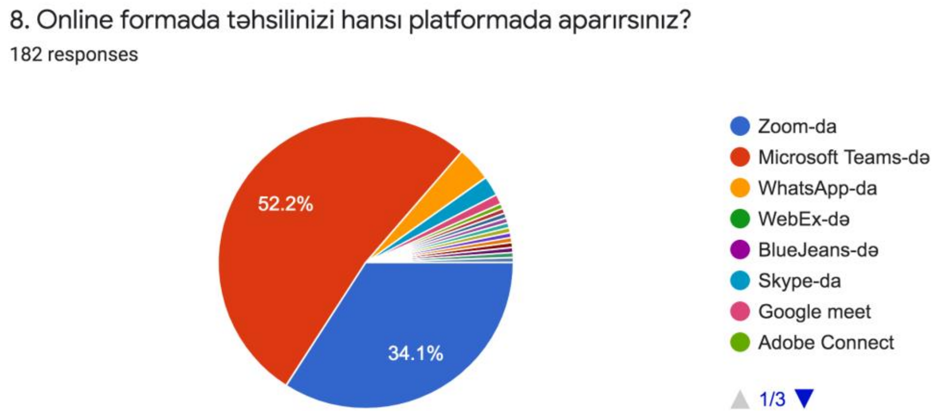
8. Online formada təhsilinizi hansı platformada aparırsınız?
182 responses
52.2%
34.1%
Zoom-da
Microsoft Teams-də
WhatsApp-da
WebEx-də
BlueJeans-də
Skype-da
Google meet
Adobe Connect
1/3

9. Dərs günündə online təhsil üçün orta hesabla nə qədər vaxt ayırırsınız?
182 responses
35.7%
10.4%
9.3%
44.5%
1 saata qədər
1-3 saat
3-5 saat
5 saatdan çox

10. Online təhsil zamanı qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır (uyğun cavablardan yalnız 1-ni seçin)?

182 responses

11. Online təhsil zamanı internetdə çıxış məsələsində qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır?

182 responses

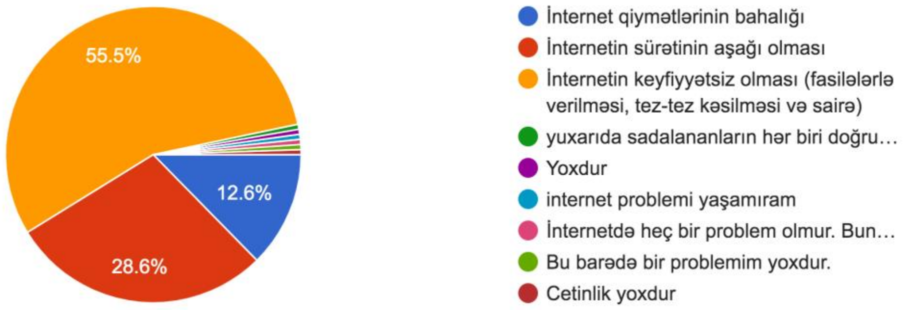

12. Online təhsil zamanı texniki avadanlıq sarıdan çətinliyiniz nədədir?

182 responses

13. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?
182 responses

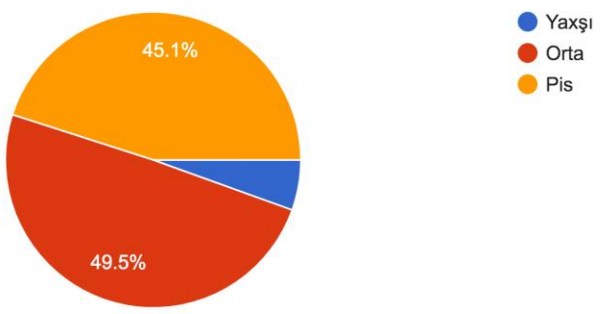

14. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 13-cü sualın cavabında pis variantını seçənlər cavab verməlidir)
103 responses

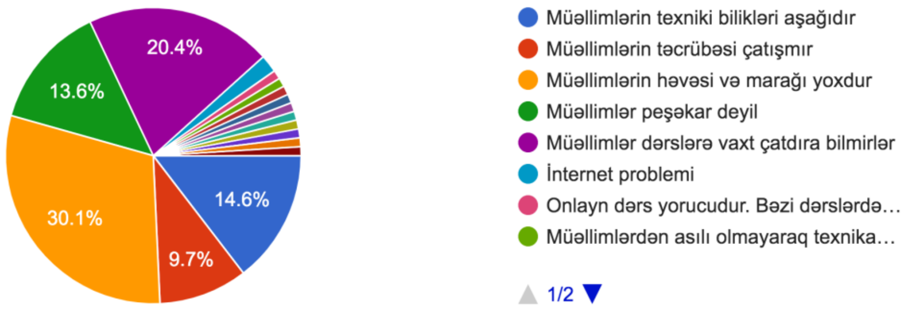

15. Online təhsil zamanı tədris mühiti necə qiymətləndirirsiniz?
182 responses

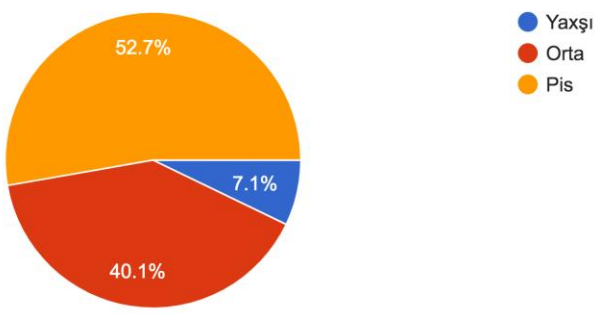

16. Online təhsil zamanı tədris mühitinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 15-ci sualın cavabında pis variantını seçənlər cavab verməlidir)

119 responses

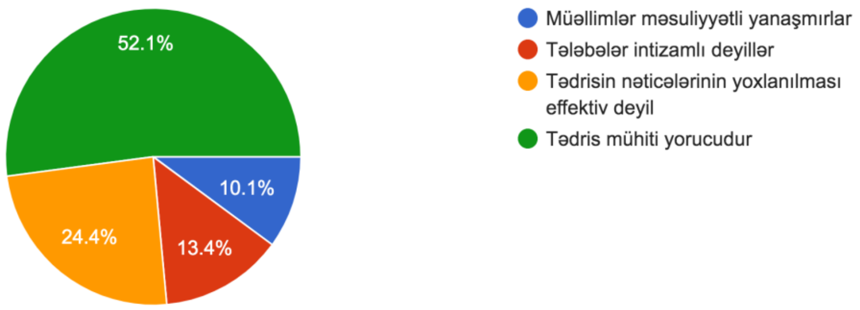

17. Əgər müqayisə etsəniz, yaz semestri ilə müayisədə payız semesterində online təhsilin keyfiyyəti necə olub?

182 responses

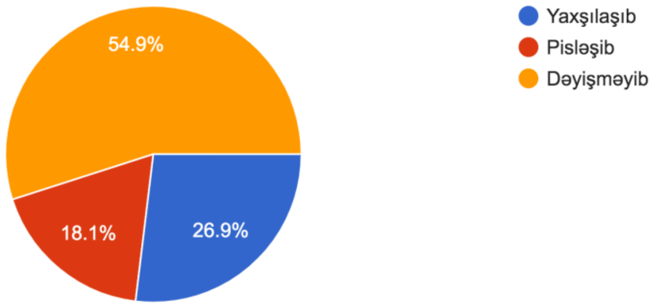

18. 100 ballıq şkalara online təhsilin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

182 responses

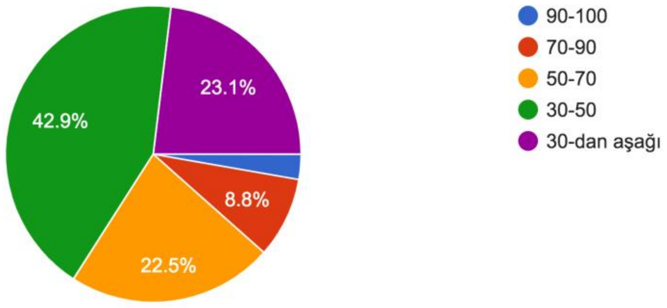

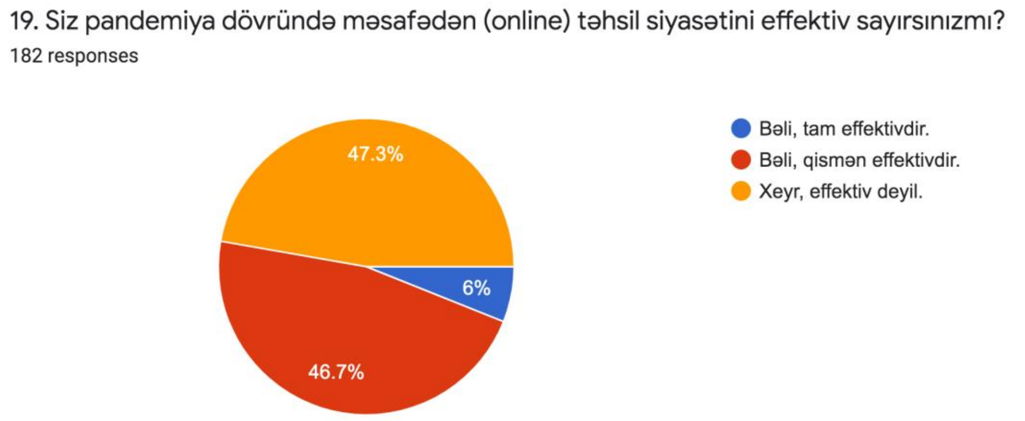

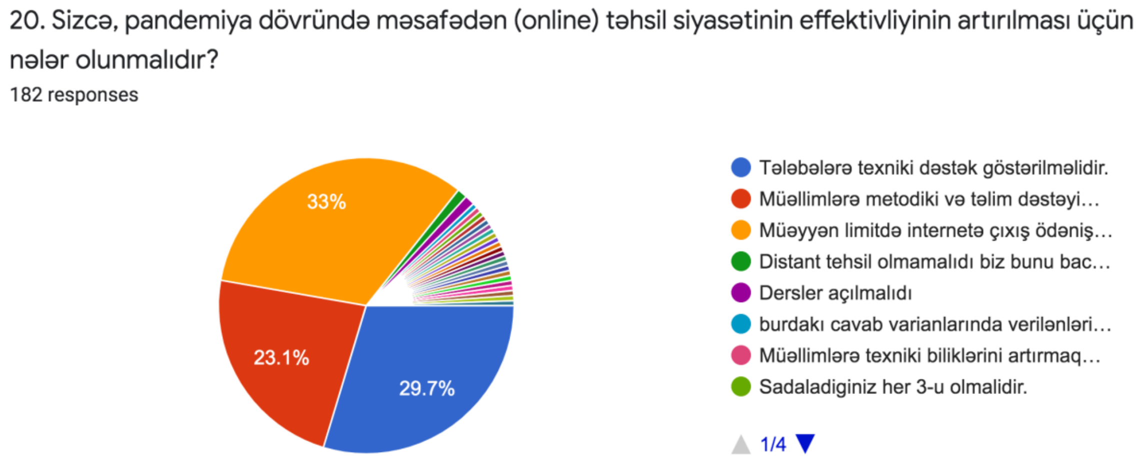

Əlavə 7

COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin (18-29 yaş arası) təhsilinə təsirinə dair

SORGU ANKETİ

49. Cinsiniz?

- Kişi
- Qadın

50. Neçə yaşınız var?

Zəhmət olmasa, yaşınızı qeyd edin

- 20- dən 30-dək
- 30-dan 50-dək
- 50-dən çox

51. Siz harda yaşayırsınız?

- Bakıda
- Digər şəhərdə
- Rayonda

52. Elmi vəzifəniz?

- Müəllim
- Baş müəllim
- Dosent
- Professor

53. İş yeriniz?

- Orta məktəb
- Kollec (texnikum)
- Universitet
- Akademiya

54. Dərsləri online formada hansı platformada aparırsınız?

- Zoom-da
- WhatsApp-da
- WebEx-də
- BlueJeans-də
- Başqa platformada ___________

55. Həftədə online təhsil üçün orta hesabla neçə gün işləyirsiniz?

- 1 gün
- 2-3 gün
- 3-5 gün

- 5 gündən çox.

56. İş günündə online təhsil üçün orta hesabla nə qədər vaxt ayırırsınız?

- 1 saata qədər
- 2-3 saat
- 3-5 saat
- 5 saatdan çox.

57. Online tədris zamanı qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır (uyğun cavablardan yalnız 1-ni seçin)?

- İnternetə çıxış
- Texniki avadanlıq (smart telefon, tablet, note book)
- Uyğun iş şəraiti
- Tələbələrin dərsə davamiyyətinin aşağı olması
- Tədris mühitinin aşağı olması
- Digər problemlər __________________

58. Online tədris zamanı internetdə çıxış məsələsində qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır?

- İnternet qiymətlərinin bahalığı
- İnternetin sürətinin aşağı olması
- İnternetin keyfiyyətsiz olması (fasilələrlə verilməsi, tez-tez kəsilməsi və sairə)

59. Online tədris zamanı texniki avadanlıq sarıdan çətinliyiniz nədədir?

- Şəxsi smart telefonum yoxdur
- Şəxsi tabletim yoxdur
- Şəxsi kompüterim yoxdur
- Smart telefonum müasir standartlara cavab vermir
- Tabletim müasir standartlara cavab vermir
- Kompüterim müasir standartlara cavab vermir

60. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

- **Yaxşı**
- **Orta**

- **Pis**

61. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 13-cü sualın cavabında pis varıantını seçənlər cavab verməlidir)

- Tələbələrin (şağirdlərin) texniki bilikləri aşağıdır
- Tələbələrin (şağirdlərin) həvəsi və marağı yoxdur
- Tələbələrin (şağirdlərin) davamiyyatı aşağıdır
- Tələbələr (şağirdlər) dərslərə az vaxt ayırırlar
- Digər

62. Online tədris zamanı tədris mühiti necə qiymətləndirirsiniz?

- **Yaxşı**
- **Orta**
- **Pis**

63. Online təhsil zamanı tədris mühitinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 15-ci sualın cavabında pis varıantını seçənlər cavab verməlidir)

- Tələbələr (şağirdlər) məsuliyyətli yanaşmırlar
- Tələbələr (şağirdlər) intizamlı deyillər
- Tədrisin nəticələrinin yoxlanılması effektiv deyil
- Tədris mühiti yorucudur
- Digər

64. Əgər müqayisə etsəniz, yaz semestri ilə müayisədə payız semesterində on-line təshsilin keyfiyyəti necə olub?

- Yaxşılaşıb
- Pisləşib
- Dəyişməyib

65. 100 ballıq şkalara online təhsilin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

- 90-100
- 70-90
- 50-70
- 30-50

- 30-dan aşağı

66. Siz pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətini effektiv sayırsınımı?

- Bəli, tam effektivdir.
- Bəli, qismən effektivdir.
- Xeyr, effektiv deyil.

67. Sizcə, pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətinin effektivliyinin artırılması üçün nələr olunmalıdır ?

- Müəllimlərə texniki dəstək göstərilməlidir.
- Müəllimlərə metodiki və təlim dəstəyi olmalıdır.
- Müəyyən limitdə internetə çıxış ödənişsiz olmalıdır.
- Digər

Əlavə 8.

COVID-19 pandemiyasının Azərbaycanda gənclərin təhsilinə təsirinə dair müəllimlər üçün sorğu anketi

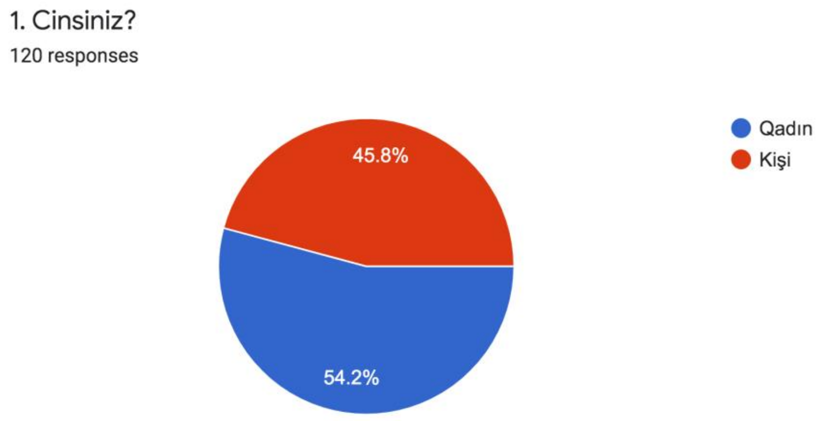

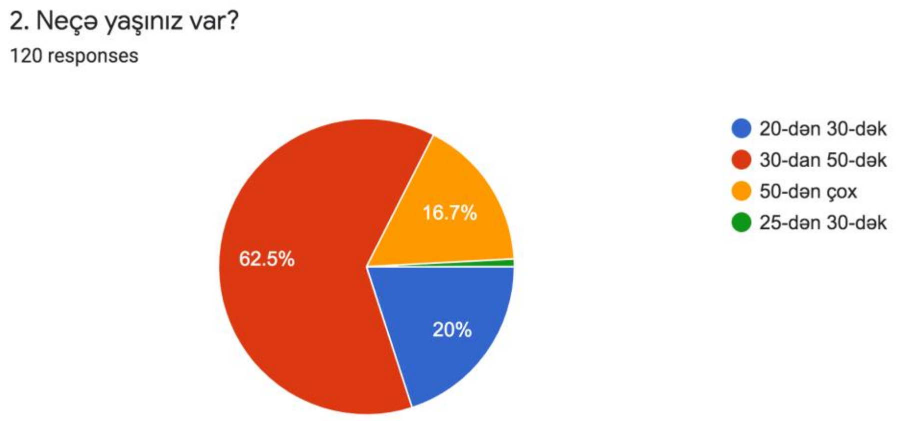
2. Neçə yaşınız var?
120 responses
16.7%
62.5%
20%
20-dən 30-dək
30-dan 50-dək
50-dən çox
25-dən 30-dək

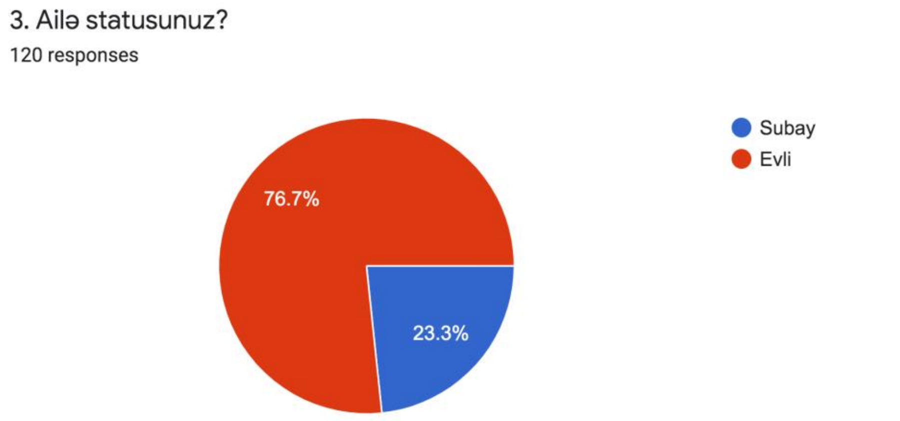
3. Ailə statusunuz?
120 responses
76.7%
23.3%
Subay
Evli

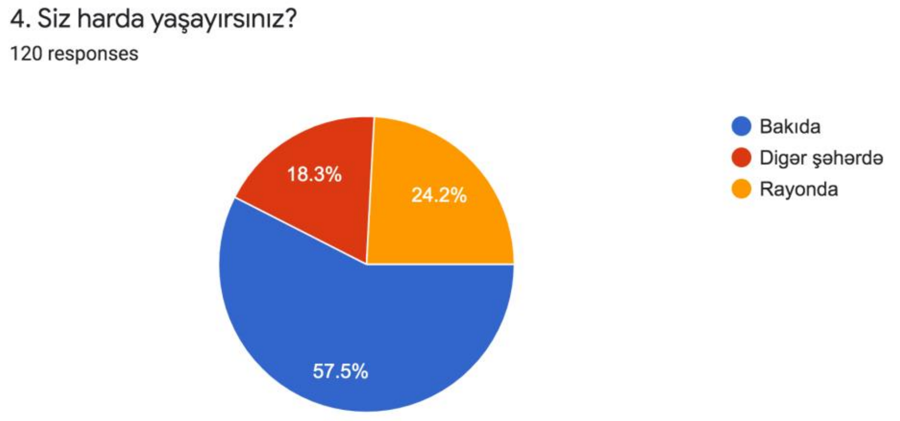
4. Siz harda yaşayırsınız?
120 responses
18.3%
24.2%
57.5%
Bakıda
Digər şəhərdə
Rayonda

5. Elmi vəzifəniz?

120 responses

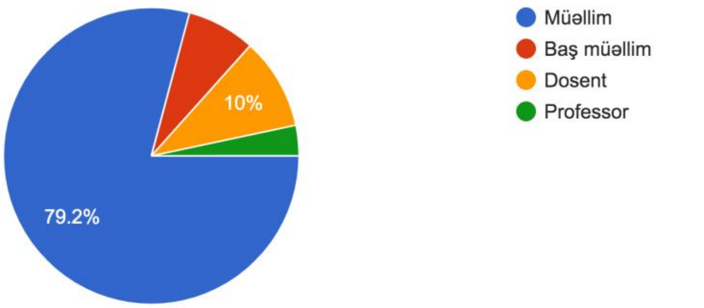

6. İş yeriniz?

120 responses

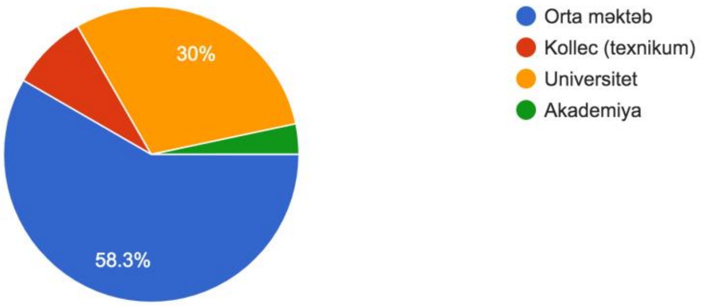

7. Dərsləri online formada hansı platformada aparırsınız?

120 responses

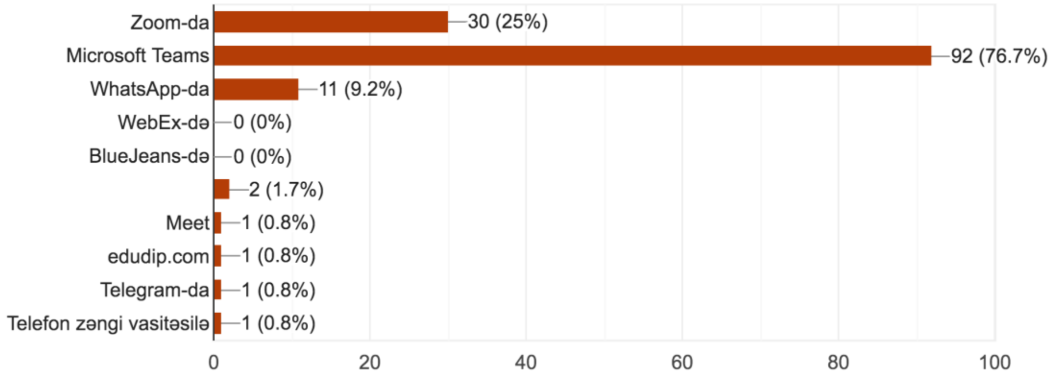

8. Həftədə online təhsil üçün orta hesabla neçə gün işləyirsiniz?

120 responses

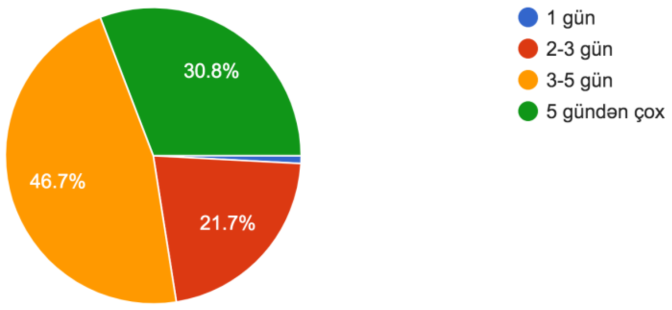

9. İş günündə online təhsil üçün orta hesabla nə qədər vaxt ayırırsınız?

120 responses

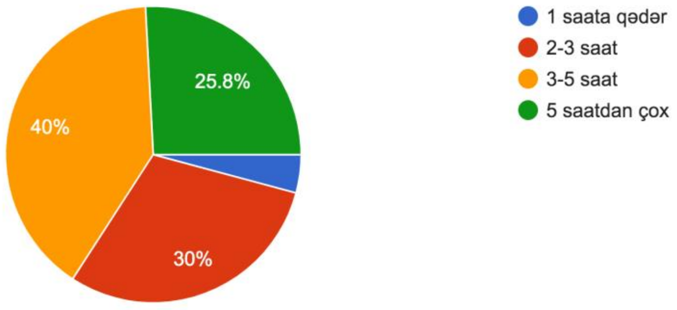

10. Online tədris zamanı qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır (uyğun cavablardan yalnız 1-ni seçin)?

120 responses

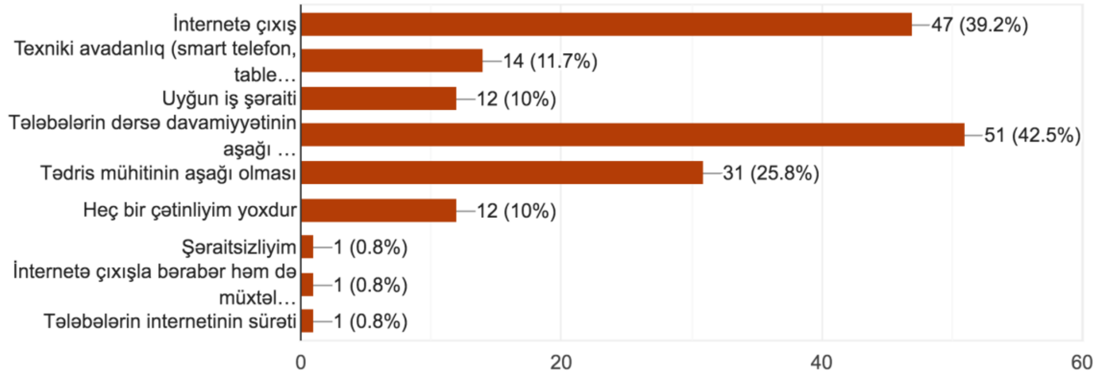

11. Online tədris zamanı internetdə çıxış məsələsində qarşılaşdığınız əsas çətinlik hansıdır?

120 responses

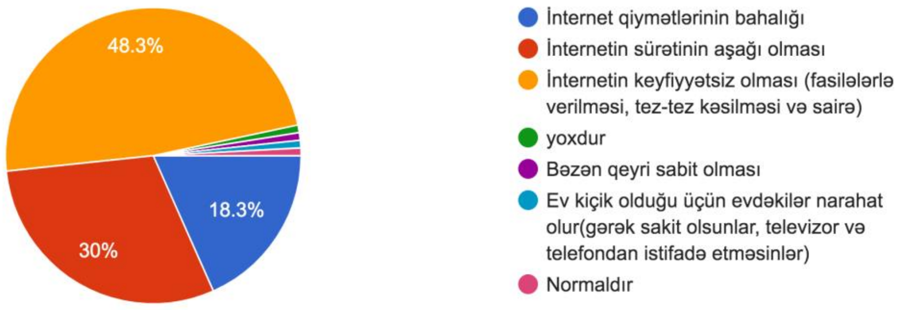

12. Online tədris zamanı texniki avadanlıq sarıdan çətinliyiniz nədədir?

120 responses

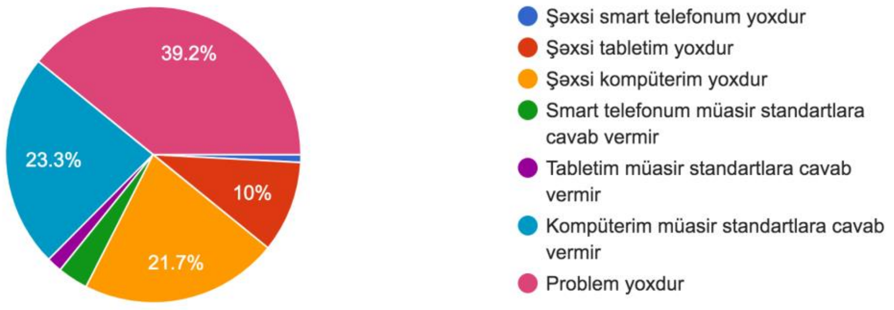

13. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

120 responses

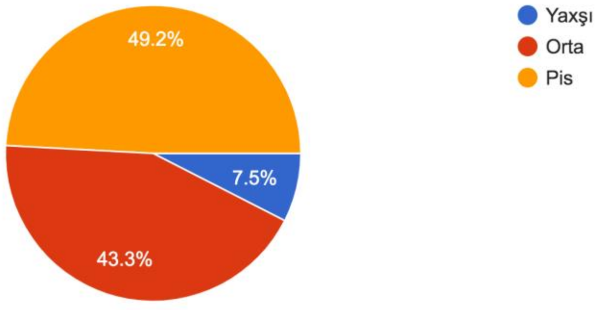

14. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 13-cü sualın cavabında pis variantını seçənlər cavab verməlidir)
120 responses

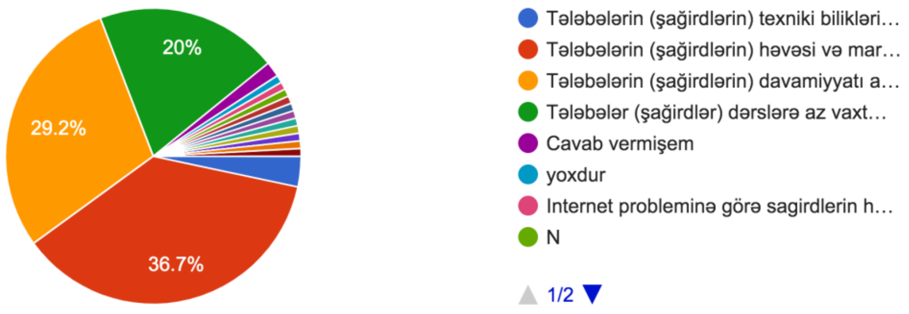

14. Online təhsil zamanı tədrisin keyfiyyətinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 13-cü sualın cavabında pis variantını seçənlər cavab verməlidir)
120 responses

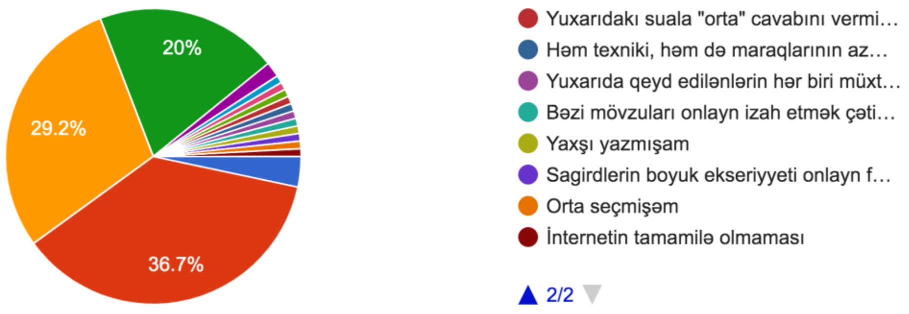

15. Online tədris zamanı tədris mühiti necə qiymətləndirirsiniz?
120 responses

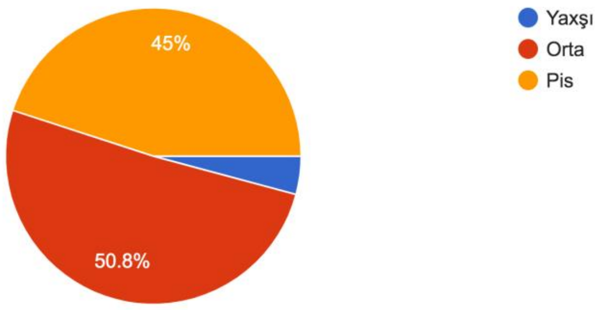

16. Online təhsil zamanı tədris mühitinin pis olmasını nə ilə izah edə bilərsiniz? (bu sualı 15-ci sualın cavabında pis variantını seçənlər cavab verməlidir)
120 responses

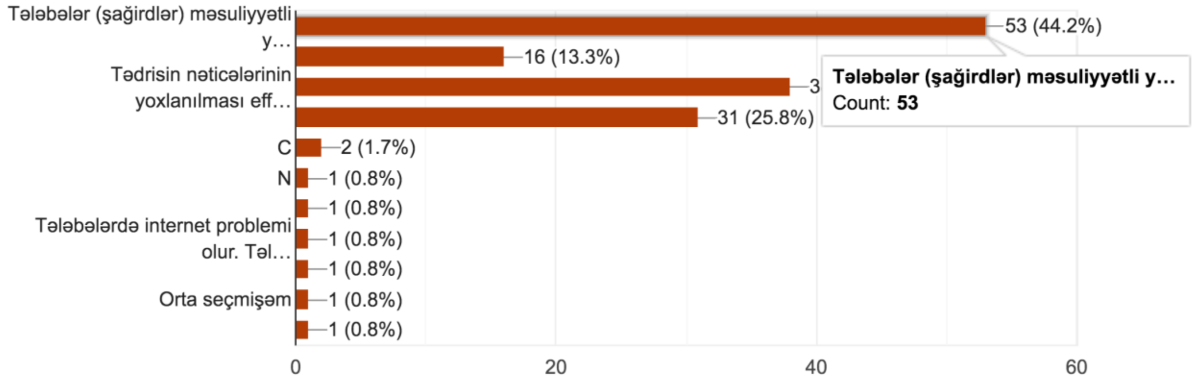

17. Əgər müqayisə etsəniz, yaz semestri ilə müayisədə payız semesterində on-line təshsilin keyfiyyəti necə olub?
120 responses

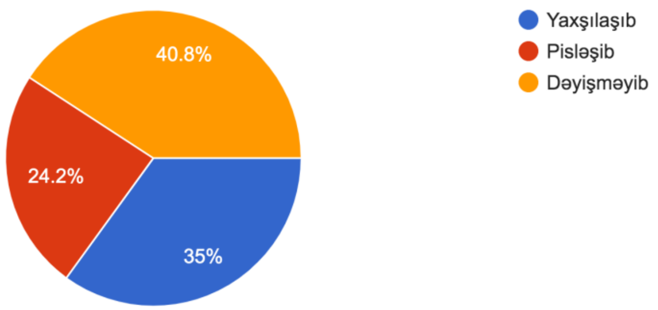

18. 100 ballıq şkalara online təhsilin keyfiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?
120 responses

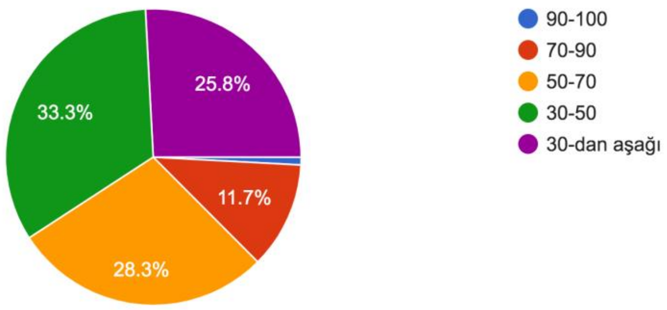

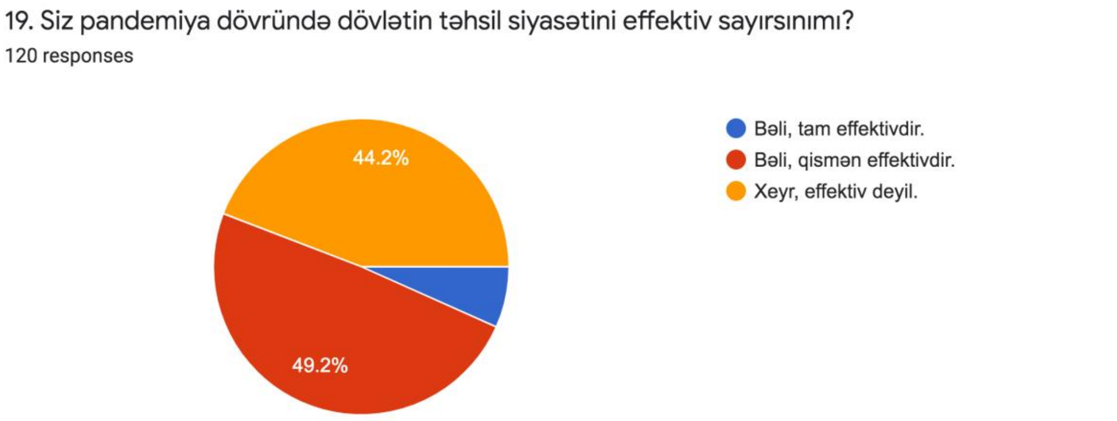
19. Siz pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətini effektiv sayırsınımı?
120 responses
44.2%
49.2%
Bəli, tam effektivdir.
Bəli, qismən effektivdir.
Xeyr, effektiv deyil.

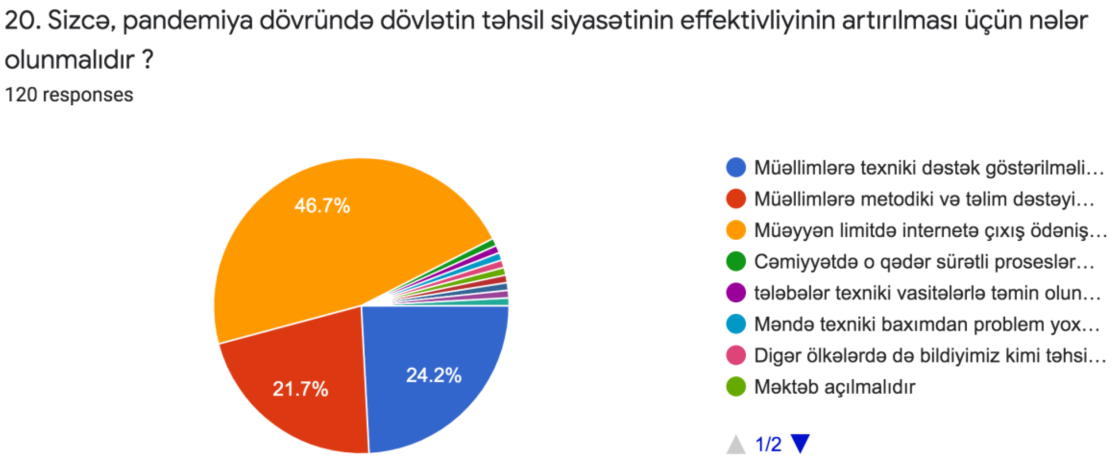
20. Sizcə, pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətinin effektivliyinin artırılması üçün nələr olunmalıdır ?
120 responses
46.7%
21.7%
24.2%
Müəllimlərə texniki dəstək göstərilməli…
Müəllimlərə metodiki və təlim dəstəyi…
Müəyyən limitdə internetə çıxış ödəniş…
Cəmiyyətdə o qədər sürətli proseslər…
tələbələr texniki vasitələrlə təmin olun…
Məndə texniki baxımdan problem yox…
Digər ölkələrdə də bildiyimiz kimi təhsi…
Məktəb açılmalıdır
1/2

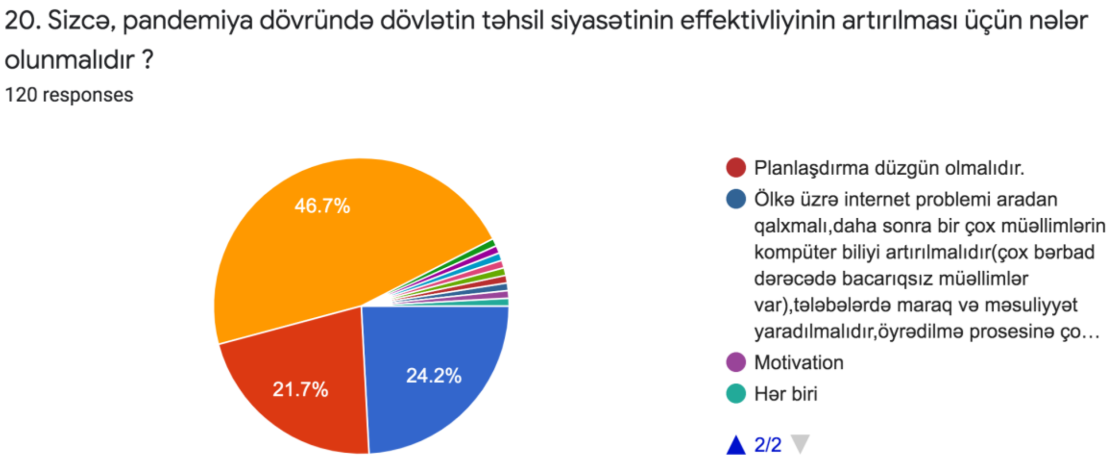
20. Sizcə, pandemiya dövründə dövlətin təhsil siyasətinin effektivliyinin artırılması üçün nələr olunmalıdır ?
120 responses
46.7%
21.7%
24.2%
Planlaşdırma düzgün olmalıdır.
Ölkə üzrə internet problemi aradan qalxmalı,daha sonra bir çox müəllimlərin kompüter biliyi artırılmalıdır(çox bərbad dərəcədə bacarıqsız müəllimlər var),tələbələrdə maraq və məsuliyyət yaradılmalıdır,öyrədilmə prosesinə ço…
Motivation
Hər biri
2/2